

Тълкуване на Библията

От Крег С. Кийнър

За последно ревизирано през: май 11, 2005.

Предговор от автора

Този курс може да се предлага, без да се иска разрешение, но само, при условие че се разпространява безплатно и съдържанието му остане същото. Той е достъпен за широката публика, както една проповед, като първоначално той е бил създаден за студенти от Нигерия, а не за публикуване или за придобиване на печалба.

Независимо от това, че този наръчник може да се разпространява, той не трябва да се променя без разрешението на автора. Авторът на труда трябва да се цитира и предговорът трябва да остане заедно с целия документ, когато същият се разпространява.

Много от идеите в този документ следват идеите от книгата на Гордън Фий и на Дъглас Стюард *Как да прочетем Библията заради самата нея* (издателство Зондерван); Особено съм им задължен за тяхната работа върху Псалми и Посланията. Повечето от останалите неща започнаха от индуктивно изучаване на Библията в продължение на много години и след това продължиха със старинни източници, които разкриват света на Библията.

Примерите, дадени в подкрепа на твърденията могат да се прочетат по-подробно в библейския коментар от Крег Кийнър, *IV част, Коментар върху контекста на Библията: Нов Завет* (Downers Grove, IL: InterVarsity, 1993, който е има 250 хиляден тираж).

Моето желание спрямо тези, които използват този наръчник като учебна програма, е те да ми кажат по какъв начин го използват. За да ми кажете как използвате този курс и дали той е бил полезен за вас, моля, свържете се с моите приятели на адрес:

www.PneumaFoundation.org, които предложиха да разпространят този наръчник по интернет и да ми предадат всички отзиви, които получат от вас. В момента вие може да се свържете с техния офис на интернет страницата:

<http://www.pneumafoundation.org/contactus.jsp>

— Dr. Craig Keener

септември 19, 2004 и януари 7, 2005

Въведение

По времето на Йосия, книгата на закона е можела да бъде открита в храма и смиреният отговор на Йосия при нейното поискване променя неговото поколение. По-късно Исус се противопоставя на религиозните учители по онова време, които, въпреки че съблюдават закона, често го погребват под религиозните традиции. Множество монашески ордени през Средновековието са смятали църквата за покварена и далеч от посланието на апостолите и са я призовавали да се върне към първоначалното учение. Джон Уиклиф, професор по богословие в Оксфорд, предизвиквал църковната йерархия по онова време. След като изгубил позициите си, той започнал да изпраща учениците си навън с превод на Библията, за да проповядват в провинцията. Въпреки че Англия забранява работата му, тя оставя някъде под повърхността, за да разцъфне по време на английската Реформация, един век по-късно.

Лутер също е бил професор по богословие, който е предизвиквал църковната йерархия за това, че експлоатират селяните и е призовавал църквата да се върне отново към Писанието (други реформатори наблягат на същото, някои търсят да стигнат по-далеч дори и от Лутер). Когато, по-късно, много лютерани стават незаинтересовани от вярата си, Филип Яков Спенър, университетски професор, помага за разпространението на пиетизма, заедно с библейското поучение, като призовава хората да започнат да живеят според Писанието.

През цялата човешка история, много от съживителните движения започват, след като хората се обърнат към Библията и позволят на Писанието да ги предизвика и те отново да чуят Божието послание по време на тяхното поколение. Църквата днес, в по-голямата част от света, също има нужда от това да се върне към Библията, като търси от Бог свежия полъх на Светия Дух, за да изкаже много твърдения, направени в името на Бог, Неговото Слово или в името на Светия Дух. Нека да се молим за такова съживление, като сами изследваме Писанието и станем божии посредници за разпространение на Неговото послание.

Аз подреждам този курс, започвайки от най-основните принципи и вървейки към по-сложните. Някои студенти може да намерят някои принципи като тези, свързани с „контекста“ за твърде елементарни и може да искат да ги пропуснат и да продължат напред. Преди да го направят, аз ги насърчавам да изпробват примерите, свързани с контекста. Много от тях ще останат изненадани за това колко песни, проповеди и известни твърдения са били използвани извън контекста. С други думи, едно е да потвърдим, че вярваме в контекста, а съвсем друго е постоянно да упражняваме това умение. Дал съм конкретни примери, които да ни помогнат да разберем тази действителност и които да ни насърчат да прилагаме по-стриктно „вярата си“ в самия контекст. Контекстът е важен, защото именно чрез него Бог е вдъхновил Библията - не чрез случайно изолирани стихове, но чрез един постоянен поток от мисли, в който тези стихове участват.

Някои неща за тълкуване са съвсем ясни, но набързо ще ги спомена във Въведението, защото някои християни не успяват да приложат на практика дори и тези неща. Основната цел за това да изучаваме Божието Слово е да познаваме Бог по-добре, а колкото по-добре го познаваме, толкова по-добре ще разбираме Словото Му. Понеже Бог ни е дал Библията като книга, която съдържа и история, Той очаква ние да използваме литературните и историческите принципи, когато изучаваме Словото Му. Но Словото е също и документ за това какво е божие намерение към Неговия народ, затова не трябва да подхождаме към него като книга, която представлява някакъв интелектуален интерес за нас или просто от любопитство. Онези, които стават експерти от интелектуална или дори и религиозна гледна точка могат да станат като книжниците, които се противопоставяха на нашия Господ Исус Христос. Ние трябва да запомним, че тази книга, за разлика от другите книги, има право да предявява морални изисквания спрямо нашия живот. Ние не ставаме експерти, които искат „публично да покажат“ знанията си. Ние трябва да се смирим пред Господа на това Писание.

Страхът от Господа е начало на мъдрост и знание (Притчи 1:7; 9:10). Нашето човешко естество ни кара да четем Писанието онова, което искаме да намерим там, независимо от това дали търсим да оправдаем поведението си или да потвърдим онова, на което сме били учени от нашата църква, традиция или от учителите, на които подражаваме. Господарите на роби са се опитвали да оправдаят своето поведение чрез

Писанието, много култове оправдават доктрините си чрез Библията, но понякога и ние християните правим същото. Ако ние се боим от Бог, то ние ще искаме да чуем единствено онова, което ни учи Неговото Слово и то ще го слушаме колкото е възможно с по-голяма прецизност.

След като чуем Бог, то ние трябва да имаме желание да му се подчиняваме. Яков ни казва, че ако искаме мъдрост, то подобно на Соломон ние трябва да я поискаме. (1:5). Но трябва да молим с вяра (1:6), и по-късно той обяснява, че *истинската* вяра е вяра, която е готова да живее според Божиите изисквания (2:14-26). Ако ние наистина се молим Бог да ни научи на Библията (и трябва да го правим, виж Пс. 119!), то ние трябва да се молим с вяра, която е готова да приеме онова, което е в Библията. Ние трябва да приеме онова, което е там, дори и то да не е популярно, дори и то да ни създаде неприятности и дори то да предизвиква начина ни на живот. Това е висока цена, но тя идва с награда: въодушевлението от това да откриваме нови, свежи неща, вместо това да чуем онова, което сме искали да чуем.

Когато изучаваме Божието Слово с отворено и копнеещо сърце, то това е само един начин да изразим любовта си към Бог. Основната заповед на Бог към израелтяните беше това, че има само един Бог (Второзаконие 6:4), от тук следва, че идолите бяха ненужни. Следователно, Той умоляваше народа си да обичат единствено Него, с цялото си сърце, без да се раздвояват (Второзаконие 6:5). Онези, които обичат Бог по този начин ще говорят за Словото Му през цялото време, на всяко място, с всеки един (Второзаконие 6:6-9). Ако Бог заема първо място в живота ни, тогава Неговото Слово ще заема също централно място и ще поглъща цялото ни внимание.

Понякога пропускат същността на Божието Слово. Фарисеите дискутираха относно подробностите, но пропускаха по-обширната картина на Божията справедливост, милост и вяроност (онова, което Исус нарича “по-важните неща на закона” в Матей 23:23); в една известна английска поговорка се казва, че те са пропуснали гората, където да посадят дърветата. Цялото Писание е Божие Слово, но някои пасажии направо ни казват за Божия характер, за разлика от други (примерно ние научаваме повече неща от явяването на Бог пред Мойсей в Изход 33-34 отколкото от ритуалите в Левит). Понякога можем дори да слушаме Бог неправилно докато четем Библията, просто, защото средата, в която живеем ни предразполага да мислим, че Бог винаги е или суров или отстъпчив.

Къде точно търсим, за да открием основното откровение за Божия характер (според думите на Исус “по-важните неща на закона”), което ни помага точно да приложим останалата част от Божието Слово? Бог разкри закона си на Израел, но както старозаветните така и новозаветните пророци ни казват, че някои страни на този закон се отнасят единствено за Древен Израел, в едно определено историческо време, (въпреки че ние можем да научим много неща от вечните принципи). Пророците дават динамични приложения на закона, в резултат на това, че познават Божието сърце. Но Бог най-цялостно разкри сърцето си и Словото си като изпрати Исус. Когато Словото стана плът, Той изяви Божието сърце (Йоан 1:1-18). Когато Мойсей получи закона на планината Синай, той видя само част от божията слава, само част от Неговата милост и истина, но никой нямаше право да види Бог и в същото време да остане жив (Изход 33:18-20; 34:6). В Словото, което стана плът, Бог разкри изцяло Своята славна благодат и истина (Йоан 1:14, 17). Тогава невидимият Бог напълно се разкри в Исуса Христа (Йоан 1:18; 14:9).

В този наръчник, ние ще разгледаме контекста по-подробно – контекстът на цяла книга, средата и конкретни принципи, чрез които да разберем конкретни пасажии от Библията (като псалми, притчи, закони и пророчества). Това са основни принципи, чрез които ще научим какво Бог е говорил на първите читатели, една важна стъпка към това как да прилагаме божето послание в наши дни. Ние все още имаме нужда от Божия Дух, за да можем да се вслушаме в Него, за това как да приложим Неговото послание в нашия собствен живот, в нашата църква и в света, в който живеем. Има повече от един начин да чуем Божия глас (примерно, ние го чуваме в молитва *we*), но единствено чрез Писанието ние се научаваме точно да разпознаваме Неговия глас, когато Той ни говори по други начини. Павел ни предупреждава, че ние “от части знаем и от части пророкуваме” (1 Коринтяни 13:9). Ето защо е важно да зависим както от Писанието така и от Светия Дух, за да можем да чуваме ясно. Но Светият Дух няма да каже нещо, което вече противоречи на това, което Той вече е вдъхновил в Писанието (начинът, по който той ни го е дал, в определен контекст).

Глава 1. Контекст, Контекст, Контекст!

Някога цитирали ли са ви извън контекста? Понякога хората цитират нещо, което сте казали, но като пренебрегнат контекста, в който сте го използвали, те могат да претендират, че сте казали нещо различно – понякога дори и противоположното на онова, което сте имали в предвид! Ние често допускаме същата грешка и с Библията. По този начин и култове като Свидетели на Йехова и Мормоните защитават техните небиблейски учения.

Един от най-важните източници за разбиране на Библията се намира в самата Библия: контекстът. Някои хора искат веднага да преминат към други стихове в Библията. (Понякога правят това като използват препратки от полетата на техните Библии, но тези препратки са били добавени от различни издатели и не са част от самата Библия.) За жалост ние можем да накараме Библията да твърди почти всичко като комбинираме различни библейски стихове. Дори и стихове, които звучат близки един до друг, в определения контекст може да се отнасят до различни теми. Използвайки този метод, човек може да твърди, че “оправдан с вяра, не чрез дела ” (Римляни 3:28) и „човек се оправдава чрез дела, а не само чрез вяра” (Яков 2:24) си противоречат. Всеки един пасаж има смисъл, ако ние го четем в контекста, в който е поставен: това е потокът от мисли, онова, което идва преди и което следва след изучавания пасаж. Думите на Павел и Яков относно „вярата” звучат съвсем различно поставени в определени контекст. И двамата потвърждават, че човек става праведен пред Бог единствено чрез искрена вяра, която се проявява в един последователен живот на подчинение (вижте разсъжденията ни по-долу).

Ако ние пренебрегнем контекста, то почти винаги няма да можем да разберем какво е казано в Библията. По-напредналите студенти може би ще имат желание да прелистят по-нататък, но понеже много от тях твърдят, че са разбрали контекста, а всъщност не са го направили, то ние насърчаваме читателите поне да прегледат следващата глава преди да продължат по-нататък.

Значимостта на контекста

Бог ни е дал Библията чрез контекста, книга по книга. Първите читатели на евангелието от Марк са могли да прелистят книгата Откровение, която да им помогне да разберат Марк, но Откровение все още не е било написано. Първите читатели на Посланието към Галатяните не са имали копие на посланието, което Павел пише към Римляните, за да може то да им помогне да разберат другото послание по-добре. Първите читатели споделяли обща информация с автора на посланието, което са получили. В този справочник, ние наричаме това споделена или обратна информация: това е познание за културата, за по-ранната библейска история и т.н. Но най-важното, което те са имали пред тях е било конкретната книга от Библията. Следователно, ние може да сме уверени, че писателите на Библията са включили достатъчно информация във всяка една книга, за да помогнат на читателите да я разберат, без да използват препратки към други места, за да търсят информация, която не съществува. Поради тази причина, контекстът е най-важния академичен ключ към тълкуване на Библията. (Споделената информация, това, което авторът е имал наготово е също важна, но ние ще се върнем към тази тема по-късно.)

Много често днешните служители цитират различни изолирани стихове, които те са научили наизуст, въпреки че това означава, че те оставят останалите 99% от библейските стихове непроповядвани. Една доста добре образована жена каза на един библейски учител, че целта на това да се носи Библия в църквата е да се погледне определения стих в нея, който свещенослужителя цитира в църквата. Но Библията не е сборник от любими стихове, между които има много празно пространство. Когато човек използва стихове извън контекста, то той може да докаже почти всичко, което си иска за Бог или може да оправдае всяко едно поведение, както и самата история го доказва. Но Бог разкрива себе си в Библията, чрез Своите действия в историята, чрез вдъхновената документация на тези действия и чрез вдъхновената мъдрост на Неговите служители, които пишат за определени ситуации.

Хората от моята култура ценят всичко, което е „полуфабрикат“: пюре от картофи, бързата храна и т.н. Подобно на това, ние често съкращаваме нещата относно разбирането на Библията като цитираме случайни стихове или като предполагаме, че онези, които са ни учили на тях са ги разбрали правилно. Когато постъпваме по този начин ние спираме да сме *прилежни* в това да търсим Божието (Притчи 2:2-5; 4:7; 8:17; 2 Тим. 2:15). Един известен служител в Америка, на име Джим Бакър, е беше толкова зает със служението си към милиони хора, че нямаше време да изучава Писанието внимателно в определения контекст. Той се доверяваше на своите приятели, на които помагаше да разпространяват своите си поучения. По-късно, когато служението му се провали, той прекара часове в изучаване на Писанието и за негов ужас осъзна, че в някои случаи поученията на Исус, поставени в определен контекст, означават точно противоположното на онова, което той и неговите приятели са проповядвали. Твърде опасно е да разчитаме на другите за това какво казва Бог (3 Царе 13:15-26).

Аз открих това за себе си, когато като млад християнин, започнах да чета по 40 глави от Библията на ден (достатъчно много, за да мога всяка седмица да прочитам Новия Завет и всеки месец да приключвам с цялата Библия). Бях изумен като разбрах колко много стихове съм пренебрегнал между онези стихове, които бях научил наизуст и колко внимателно тези стихове свързваха наизустените от мен стихове. Толкова много бях изпуснал като просто използвах Библията само за да потвърди онова, в което

вече вярвах. След като човек започне да чете Библията, като прочита по една книга поотделно, то той започва да осъзнава, че стиховете, когато са отделени от контекста, почти винаги означават нещо различно от първоначалното им значение вътре в контекста. Ние всъщност не можем да претендираме, че сме ги разбрали, без да сме прочели съответния контекст. Когато изолираме стиховете от контекста, то ние омаловажаваме авторитета на Писанието, защото този метод на тълкуване не може да се приложи систематично към цялото Писание. По този начин се подбират отделни стихове, които имат някакъв смисъл, а по-голямата част от Библията се оставя настрана, като става невъзможно тя да се използва по същия начин. Когато Библията се проповядва и поучава по начина, по който тя ни предлага – в нейния първоначален контекст – това води до точно обяснение на Писанието и дава на нашите слушатели добър пример за това как те могат по-добре да я изучават самостоятелно.

Ако ние четем коя да е друга книга, то ние няма да извадим някое отделно изречение по средата на книгата и да пренебрегнем твърденията около него, които ни помагат да разберем целта на това твърдение. Ако дадем на едно дете, което се учи да чете, книга с приказки, то детето най-вероятно ще започне да чете от самото начало. Това, че хората често четат Библията извън нейния контекст (по-долу ще видите примери) не е защото това е нещо, което е естествено за нас, но защото много често сме били учени погрешно чрез често повтарящи се примери. Без да показваме неуважение към онези, които са направили най-доброто, което са могли, без да разбират принципите на контекста, то сега ние трябва да се възползваме от възможността да започнем да поучаваме следващото поколение на правилния начин на тълкуване на Библията.

Много от противоречията, за които някои читатели твърдят, че откриват в Библията произлизат просто от пренебрегване на контекста, в който се намира цитирания от тях пасаж, като те прескачат от един текст към друг, без предварително да отделят време да разберат всеки едни пасаж като самостоятелен текст. Един пример към казаното по-горе е тогава, когато Павел казва, че човек с вяра се оправдава, не чрез дела (Рим. 3:28). Контекстът, в който той използва този пасаж е че той определя вярата като нещо повече от пасивно одобрение на определена гледна точка. Той я определя като убеждение, че Христос е нашето спасение, убеждение, за което човек може да заложи живота си (Рим. 1:5). Яков заявява, че човек не може да се оправдае само чрез вяра, без да има добри дела (Яков 2:14) — понеже той използва думата „вяра” със значението на одобрение на нещо, което е истинно (2:19) и затова това той настоява, че такова съгласие трябва да се покаже чрез едно покорство, за да може да се види, че това е нещо неподправено (2:18). С други думи, Павел и Яков използват значението на думата „вяра” по различен начин, но не си противоречат на ниво значение. Ако пренебрегнем контекста и просто свържем отделните стихове, въз основа на сходно подреждане на думи, то ние ще се натъкнем на противоречия, за които писателите на Библията не са имали никаква представа.

Нива на контекста

Повечето от нас са съгласни, че ние трябва да четем Библията в определен контекст, но доколко трябва да се съобразяваме с контекста? Достатъчно ли е само да прочетем стиха, който предхожда нашия цитат и стиха, който се намира след него? Трябва ли да се запознаем с предишния и следващия абзац? Трябва ли да сме запознати с цялата книга, в която се намира определения пасаж? Въпреки че отчасти отговорът на

този въпрос зависи от това коя книга в Библията четем (защото в Притчи, контекстът е много по-кратък отколкото в Битие или във 2 Коринтяни), по правило, ние трябва да разглеждаме всеки един пасаж във връзка с пасажите, които са около него и във връзка с цялата книга, в която той се намира.

Много библейски учители говорят с мъдрост за различните нива на контекста за всеки един текст. Първо, повечето текстове са свързани пряко с параграфите, които се намират около тях. Второ, ние можем да ги разгледаме в контекста на цялата книга, в която те се намират, тази част от Библията, която писателят е очаквал първите читатели да имат пред себе си като цяла книга. Примерно, въпреки че Коринтяните не са имали възможност да се консултират с посланието на Павел до Галатяните, те са били запознати с голяма част от неговото учение, повече от онова, което намираме в 1 Коринтяни, защото Павел лично ги е поучавал в продължение на осемнадесет месеца (Деяния 18:11). Всичко, което научим за учението на Павел може да ни е от полза, при условие че даваме предимство на онова, което той казва на първоначалните си читатели в това конкретно послание, което се опитваме да разберем.

Четвърто, съществува и споделената информация – информацията, която се е знаела от писателя и неговите читатели. Част от тази информация може да се открие в Библията (примерно Павел е очаквал голяма част от неговите читатели да познават Стария Завет), но когато търсим информация това може да изисква допълнително изследване (въпреки че първите читатели, които вече са имали знания за тази информация, са четели направо). На последно място, ние можем да разгледаме пасажа в контекста на цялостното божие откровение в Библията. Но това трябва да е последната ни стъпка, а не първата. Твърде често ние се опитваме да разберем определен стих в светлината на друг, без предварително да сме разбрали всеки един от стиховете в отделния контекст, в който те се намират. Както в примерите с Павел и Яков по-горе, една определена дума или дори фраза няма същото значение в два различни пасажа.

Във 2 Тимотей 3:16-17 се казва, че „Всичкото Писание е боговдъхновено и полезно за поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата” Цялото Писание придава значение, което е значимо за църквата – както отбелязахме, не трябва да има “празнини” между любимите ни стихове. За да приложим правилно този принцип, ние трябва да определим за какво точно говори Павел (какво точно има в предвид под “Писание”). Очевидно, Павел няма в предвид отделните думи в Библията, въпреки че те са важни, защото допринасят за цялостното значение на текста, понеже една отделна дума, отделена от цялостния текст не може да предаде голяма част от значението на този текст. (Ние се нуждаем от думата “и”, но сама по себе си тя не предава никакво конкретно и всеобщо християнско значение.) Трябва да сме сигурни, че проповядваме от Библията, а не от речник. Това е една от опасностите, да наблягаме на самите думи вместо върху по-цялостното им значение в изречението или в абзаца.

Колкото и очевиден да е този принцип (това, че отделните думи не са основната единица, носеща значение), то читателите на Библията понякога го пренебрегват. Веднъж четох едно поучение върху Езекил 28, което наблягаше върху думата “мъдрост” и обясняваше колко чудесна е мъдростта (като се позоваваше на нейното значение в еврейски речник). Авторът обясняваше подробно за необходимостта от мъдрост и никога не посочи, че Езекил 28 се отнася за злия цар от Тир, чиито хвалби за това колко е мъдър всъщност представляват светската мъдрост. С други думи този тълкувател не проповядваше от Езекил 28, но от еврейски речник. Онези, които

набелязват значението на една дума въз основа на Писанието и след това през цялата си проповед обясняват постиженията си, те може да се справят и по-добре при условие, че осъзнаят различните начини, по които думата може да се използва в различните пасажи. Понякога е необходимо да изучаваме значението на думите по този начин, но онези, които минават през списък от стихове, където се появява една и същата дума, рискуват, защото те проповядват от конкорданс, а не от самата Библия. Бог не е вдъхновил Библията в последователност от азбучен указател. Той е вдъхновил Библията книга по книга.

Може да възникнат проблеми дори тогава, когато наблягаме върху определен стих в неговия посредствен контекст (въпреки че е възможно да е по-малко проблематично), защото дадения стих може да не представлява завършена смислова единица. Когато Библията е била писана, то препратките към стихове не са били добавяни, това е станало едва, когато тя е била завършена. Една смислова единица обикновено е по-голяма от един стих и затова стихът не може да се разбере правилно ако е извън контекста. Примерно, това, че Исус е плакал, може да се окаже добро поучение за хора, които мислят, че плаченето е знак на слабост. Но тогава, когато свържем нещата с определен контекст, то това ни дава по-ясен принцип. “Исус плака” заедно с някои от приятелите му, които скърбяха: този пример ни учи на това, че е важно да плачем с онези, които плачат и за това, че самият Исус се грижи за нас достатъчно, за да сподели нашите скърби.

Обикновено ние приемаме, че един абзац е цяла смислова единица, но дори и самите абзаци доста често не представляват цялата смислова единица в даден текст. Абзаците се различават по обем, но ние ги определяме като такива, защото те представляват една завършена мисъл. Въпреки това, тези смислови единици често се свързват с други смислови единици по такъв начин, че е трудно да ги отделим от заобикалящия ги текст. Въпреки че повечето параграфи съдържат поне един принцип, то понякога този принцип е твърде кратък, за да се използва като основа за цяла една проповед. Колкото и да обичам проповядването с елемент на тълкуване (проповядване от един параграф или пасаж), то при някои текстове не може да се използва този подход.

Примерно, когато Павел се сбогува с приятелите си в Деяния 20:36-38, явната любов между тях (личаща си от тъжната им раздяла) предава един важен принцип: днес, в христовото тяло, ние трябва да имаме този вид любов един към друг. Но ние можем да дадем израз на този принцип по-цялостно, ако го прочетем в светлината на предшестващата прощална реч на Павел (Деяния 20:18-35). Ние можем да намерим достатъчно материал върху този пасаж, за да направим една дълга проповед или библейски урок – ако държим да се придържаме към това, което първите читатели на Деяния са имали на разположение – само ако изследваме темата за християнската любов един към друг в цялата книга (примерно, 2:44-45; 4:32-35; 14:28; 28:14-15). Повечето църкви биха искали да имат повече от един източник, от където да се учат, или поне повече от един пример по дадена тема. Коментарът върху Йоан 17:23 може да е труден за разбиране, освен, ако не видим как Йоан набляга на единството като казва да се обичаме взаимно (13:34-35), а бариерите в единството могат да се преодоляват (Исус се справя с една от основните етнически пречки, когато послужва на една самарянка в Йоан 4). Когато четем този стих за единството в контекста на цялото евангелие от Йоан, това ни кара да превъзмогнем културните и етническите бариери и да обичаме нашите братя християни.

Един професор от САЩ, който проповядва, ми каза, че е скептичен относно това, че цялата Библия е Божие Слово. Той се съмняваше, че човек може да проповядва от пасаж като този, където слугите на Давид му докарват една наложница, която да го топли. (3 Царе 1:2-4). Аз посочих, че тези стихове са част от по-обширен контекст. След като Давид съгреши, Бог каза, че осъдението ще дойде върху дома му дори и от най-близките му (2 Царе 12:11). Това се изпълни чрез бунта на Авесалом, най-вероятно най-големият от синовете на Давид, след смъртта на Амон. Но сега друг един син на Давид, следващият след Авесалом, се опитва да се изкачи на трона (3 Царе 1:5). Стиховете за това как Давид не може да се стопли разкриват колко слаб и податлив към нов бунт е бил Давид. Споменаването на наложницата ни помага да разберем защо Адония по-късно намира смъртта си след като иска да се ожени за нея (3 Царе 2:21). Това да се ожениш за наложницата на предишния цар е означавало да искаш да станеш цар (3 Царе 2:22; сравни с 2 Царе 16:21-22)—Адония все още иска да повали царството на Соломон. Човек може да пропусне смисъла на стиховете, ако не е чел цялата история. Разбира се, че те имат някакъв смисъл, а останалата част от историята не би имала смисъл без тях.

Като цяло, контекстът се простира извън думите, стиховете и параграфите, чак до цялата книга от Библията. Това най-вероятно има в предвид Павел, когато казва “Всичкото Писание е боговдъхновено.” Гръцката дума за Писание на това място е *graphē*, което означава “нещо написано.” В повечето случаи всяка една от книгите от Библията е била писана на отделни папируси като индивидуален текст. Отделните книги от Библията са били написани като цели книги, които са се занимавали с различни проблеми в древен Израел и църквата. Въпреки че тези книги винаги са съдържали вече съществуваща информация (например, разкази за Исус, които са били разпространени много преди писателите на евангелията да ги запишат), то ние ги имаме записани в Библиите си като цели части и трябва да ги четем като такива. Примерно, Бог ни е дал четири евангелия, вместо едно, защото Той иска да погледнем на Исус от различни страни. (Исус беше по-велик от това да се вмести в едно евангелие, с характерните му черти, което да ни научи на достатъчно на брой неща относно него.) Ако просто смесим нещата от отделните евангелия, без да разберем какво е характерно за всяко едно от тези евангелия, то ние може да изпуснем основните неща, които Бог е искал ние да разберем от всяко едно от тях. Въпреки че ние може да проповядваме отделно повествование от самите евангелия и да обясним правилно текста, то ние ще постъпим по-добре ако разберем как дадена история е свързана с темите в цялото евангелие, в което тя се намира.

В други случаи е абсолютно необходимо да имаме контекстът на цялата книга, а не само частично допълнение. Например, посланието на Павел към Римляните един здраво свързан текст. Ако четем кой да е пасаж от посланието, без да разбираме потока от мисли в цялата книга, то ние ще разберем само една част от цялото послание. Да си признаем, много хора четат посланието по този начин, но понеже Посланието към Римляните е тясно свързано, то последното дава по-малка възможност за изучаване по пасажки, отколкото например евангелието от Марк. Трябва да знаем, че всички хора са грешни (Рим. 1—3), но човек може да прекара много седмици в това да анализира тази част от Римляни преди да стигне до оправданието чрез вяра или до силата да се живее един праведен живот. За разлика от Римляни, в Марка, почти във всеки параграф могат да се открият нови неща за изучаване и една група, занимаваща се с библейско изучаване, може да си избира по един пасаж или по една глава всяка седмица, без да се

съмняват, че няма да могат да разберат целта на автора още няколко седмици. Павел е написал Римляни като писмо, което да се чете като цялостен текст, наведнъж. Дори и първите читатели на Марко са прочели наведнъж неговото евангелие, докато са били събрани на едно място. То представлява едно цяло, предвещаващо смъртта и възкресението на Исус от началото до края. Ако не разберем функциите на един пасаж в светлината на цялостния смисъл на книгата, то ние не уважаваме напълно начина по който Бог го е написал.

Ако Бог е вдъхновил всичкото Писание – в смисъл на всяко едно написано слово или книга от Библията —за да бъде от полза, то ние трябва да разглеждаме всяка една от книгите като едно цяло, за да можем напълно да я разберем. (В някои случаи, там където има отделни пасаж, които са били поставени в книгата произволно – примерно, някои псалми в книгата „Псалми”, повечето притчи в книгата „Притчи” и много закони в „Изход” и „Второзаконие”, то този принцип е по-маловажен. Но този принцип е много важен, когато се прилага към повечето книги от Писанието и особено за тясно свързани книги като „Римляни” или в книги, където символите са тясно свързани помежду си, като в „Откровение” например.

Този принцип е от голямо значение за изучаване на Библията. Вместо да четем стихове от Библията с конкорданс или с препратки, то ние първо трябва да се научим да четем цели книги. За предпочитане е малките книги като „Евангелието от Марк” да се четат наведнъж или поне в определен период от време трябва да се съсредоточим само върху една конкретна книга. Не е полезно да прескачаме от книга на книга, без да се връщаме към една определена книга от Библията.

Възражения към контекста

Тук ще се занимаваме с едно възражение, което е свързано с контекста и което възниква в някои кръгове. Някои хора цитират Писанието извън контекста и след това твърдят, че са прави, защото имат специална власт или защото имат специално откровение от Бог. Въпреки това те трябва да са честни като казват, че това, което те имат е специално откровение, а не самото Писание. Всяко едно откровение трябва да се изпитва (1 Кор. 14:29; 1 Сол 5:20-21), а Бог ни е дал Библията, за да можем да изпитваме другите откровения. Никой няма право да пречи на правото на тези, които имат откровения да преценят откровенията си спрямо Писанието, които не биха могли да бъдат оценени по друг начин. Иначе, всеки един би могъл да твърди каквото си иска, за това какво казва Библията. Всеки един възглед може да се докаже въз основа на определени пасаж, извадени от контекста, а теологията може да направи доводите си последователни. Свидетелите на Йехова правят това през цялото време. Ние не трябва да основаваме нашата вяра въз основа на това какво другите казват за нея, а само върху самата Библия.

Трябва да сме много внимателно за това какво твърдим относно Библията. Когато казваме „Библията казва” е все едно да кажем „Господ казва.” По времето на Еремия имаше някои лъжепророци, които лъжеха за това, че Бог им говори, но всъщност те говореха от собственото си въображение (Ер. 23:16) и крадяха един от друг пророчествата си (Ер. 23:30) вместо да слушат сами Божия глас. (Ер. 23:22). Бог може отлично да говори на хората чрез Писанието, извън контекста, ако желае, така както той може да говори чрез една птичка или стихотворение или чрез магаре. Ако Бог е всемогъщ, то Той може да говори както си пожелае. Но ние не се обръщаме често към

магаретата, за да ни научат на истината, а това как Бог говори на един човек като използва стих извън контекста не определя значението на този стих за всички слушатели, по всяко време. Основното значение на един текст е значението, до което всички читатели имат достъп, а именно, това, което стихът означава вътре в контекста.

Като млад, току-що повярвал християнин аз имах час по латински и трябваше да превода Цезар за домашно. Понеже исках да чета само Библията си и да не пиша никакви домашни, аз си отворих Библията и си поставих пръста на произволно място, надявайки се да намеря стих, който да казва “Оставете всичко и ме следвайте.” Вместо това открих: “Дайте кесаревото на Кесаря, а божие на Бога” (Лука 20:25). Бог отговори на глупавия ми подход към Писанието по начин, по който заслужавах, но това едва ли означава, че всички християни трябва да преведат „Войните на Галите” от Цезар.

Всички твърдения за това, че чуваме божия глас трябва да бъдат преценени (1 Кор. 14:29; 1 Сол.5:20-21), а тогава, когато слушаме някой друг може да ни доведе до беда ако не проверяваме нещата внимателно (1 Царе 13:18-22). Павел ни предупреждава: “Ако някой мисли, че е пророк или духовен, нека признае, че това, което ви пиша, е заповед от Господа. Но ако някой не *иска да* признае, нека не признае.” (1 Кор. 14:37-38). Единственото откровение, към което християните трябва да гледат с увереност е Библията. Единственото, в което можем да сме сигурни е, че Бог е написал онова, което е имал в предвид да направи, когато е вдъхновил първите автори, които са предали оригиналното послание. Това е единственото откровение, за което всички християни са съгласни и приемат като „канон” или за мярка спрямо всички останали претенции за откровения. Затова трябва да направим всичко възможно, за да можем правилно да го разберем, да го проповядваме и да го преподаваме по начин, по който Бог ни го е дал, в самия контекст.

Някои твърдят, че апостолът е вземал пасажи извън контекста, за да ги използва в Новия Завет, което ни дава правото да вършим същото. Някои невярващи еврейски критици използват същия аргумент, за да твърдят, че новозаветните автори не са били наистина вдъхновени от Светия Дух. Ние можем да отговорим, че независимо от това до каква степен сме ръководени от Светия Дух, то ние не пишем Библията. Въпреки това, твърденията за това, че новозаветните автори са използвали текст от Стария Завет извън неговия контекст е доста надценено. Примерите, които критиците използват, попадат в една от трите категории, нито една, от които не ни дава право да тълкуваме един текст като пренебрегваме неговия контекст. Първо, когато отговаряме на противниците, които използват текстове като доказателство на твърденията им, трябва да имаме в предвид онова, което е казал точно авторът на притчи (“отговори на безумеца според безумието му”, се казва в Притчи). Второ, и това е по-често твърдение, те просто извличат аналогии от Стария Завет, като ги използват, за да покажат нагледно принципи, които се намират в тези текстове или в живота на онези, които те описват.

Трето, и може би това е най-честото твърдение, текстовете, които смятаме, че са извадени от контекста, отразяват нашата собствена неспособност да разберем сложния начин, по който писателят е използвал контекста. Някои учени, които не са християни обвиняват Матей, че цитира Осия 11:1 (“И из Египет повиках сина Си”) извън контекста. Те често представят това като един от най-отвратителните случаи, при които новозаветен писател разбира неправилно контекста. Те заявяват това, защото Осия говори за това как Бог освобождава Израел от Египет, а Матей използва този текст, за

да говори за Исус. Въпреки това, Матей знае доста добре този стих и вместо да използва стандартния гръцки превод на Осия, той дори дава свой превод от еврейски, който е дори по-правилен. Ако прочетем контекста в евангелието от Матей, ние виждаме, че това не е единственото място, където той сравнява Исус с Израел: както Израел беше изпитван в пустинята в продължение на четиридесет години, така и Исус беше изпитван в продължение на четиридесет дни (Мат. 4:1-2). Матей познава контекста на „Осия“: както Бог изведе Израел от Египет (Осия 11:1), така той ще приведе отново и ще спаси своя народ (Осия 11:10-11). Исус е предвестникът, първият от този нов етап на спасение за неговия народ.

В същия контекст, Матей прилага текста в Еремия 31:15 (където Рахил плаче за изгнанието на Израил) към убийството на младенците във Витлеем (Мат. 2:17-18), близо до мястото, където Рахил е била погребана (Бит. 35:19). Но Матей познава контекста в книгата на Еремия: След като съобщава за трагедията на Израел, Бог обещава възстановяване (Еремия 31:16-17) и един нов завет (Еремия 31:31-34). Матей сравнява тази трагедия от детството на Исус с една друга трагедия от историята на Израил, защото той иска първите му читатели, които са запознати с Библията, да разберат, че трагедия от този род сформира една прелюдия към месианското спасение. Матей също познава много добре контекста на пасажа в Исая 7:14, който същият цитира в Матей 1:23 (вижте въпросите за обсъждане към глава 2 по-долу). Когато Матей цитира Исая 9:1-2 в евангелието от Матей 4:15-16, то контекстът остава ясен в ума на Матей. Матей не пренебрегва контекста: той сравнява служението на Исус с историята на Израил и обещанията, които тези пасажи пресъздават. Той познаваше контекста по-добре от своите критици.

В следващата глава ще изследвам примери за стихове в даден контекст – отчасти, за да покажем нагледно колко много е нужно контекстът да се изучава внимателно, въпреки че всички ние заявяваме, че го познаваме. Умишлено избрах текстове, които често биват цитирани извън контекста в църковните среди, които познавам най-добре. Аз обучавам студенти от различни деноминации (както и надденоминационни църкви), и откривам, че повечето от тези текстове, когато са взети извън контекста, са познати на по-голяма част от студентите. След като изследваме тези текстове във връзка с контекста, (или след като позволим на студентите самостоятелно да ги изучават в определен контекст), ние почти сме единодушни (обикновено сме единодушни) за това какво е тяхното значение.

След като изследваме “непосредствения контекст” в следващата глава, ние ще преминем към други теми в следващите глави. Първо, ще разгледаме контекста на една цяла книга и ще научим как да разпознаваме структурата на разсъждението (в книги, където има здраво вплетен елемент на разсъждение като Римляни например) и на книги, където има развиващи се теми (като Евангелието от Марк). След това ще разгледаме въпроси като исторически контекст и контекст на ситуацията – „обстановката” - след като се уверим, че говорим за същите неща, за които говорят библейските автори. Ще разгледаме и различни видове произведения в Библията (стилове, жанрове и други форми като притчи).

Глава 2. Изучаване на контекста

Въпреки че всички осъзнават значимостта на контекста на теория, повечето читатели на Библията избирателно го пренебрегват на практика. Вие може да сте изключение, но не се безпокойте, ако сте някой от онези читатели, които не са запознати с действителния контекст на много от пасажите, които ще разгледаме в тази глава. Умишлено давам тези пасажи за пример, защото доста често съм чувал как хората ги цитират извън контекста, а моите студенти са много изненадани, когато ги прочетат в контекст. Въпреки че е възможно да си мислим, че четем Библията в нейния контекст, то много често ние четем Библията в светлината на това как сме чули други хора да използват същите тези текстове от Писанието. Независимо от това дали тези тълкувания са стари или нови, те не могат да имат по-голям приоритет от това, което самият текст казва в контекста.

Не е необходимо да сте съгласни с нашето тълкувание на всеки един от примерите, цитирани по-долу, но е важно да размишляваме и да сме сигурни, че нашето разбиране на текста се основава на неговия контекст, а не на това как сте чули текста да се използва. Тези примери трябва да ни покажат как контекстът променя нашето разбиране. Ние не оспорваме по никакъв начин определени доктрини, които хората са свързали с тези стихове. Ние оспорваме методите на тълкувание. (Ако някои текстове в определения контекст не подкрепят дадена доктрина, то доктрината пак може да бъде защитена, ако други текстове я подкрепят.) Най-добре ще изучите принципите на контекста, ако сами прегледате пасажите преди да сте прочели нашето тълкувание. По този начин вие ще разберете онова, което моите студенти разбират. Когато по-голяма част от студентите достигнат независимо един от друг до едно и също заключение, те разбират за себе си колко ясен е смисъла на текста.

Започваме с някои кратки примери за контекст вътре в стиховете, но това, на което ще наблегнем в тази глава са по-широките нива на контекста.

Контекст на самите стихове

Понякога читателите пренебрегва контекста дори когато четат един стих. В традиционната английска поезия има баланс между звуците и римите, докато в древната еврейска поезия има баланс между самите идеи. Повечето преводи поставят поезията в Псалми и повечето библейски пророци в стихотворна форма. (В превода на Библията на Кинг Джеймс текстът не е по този начин, но това е само защото преводачите от 1611 година все още не са преоткрили моделът, основаващ се на баланс между идеите.) Има различни начини за поставяне на баланс между идеите или на паралелизъм вътре в текста. Тук ние споменаваме само два от най-често срещаните начина. При единият вид паралелизъм, вторият ред повтаря основната идея на първия (понякога добавя или сменя някои подробности)--примерно, „Блажен оня човек, който не ходи по съвета на нечестивите, и в пътя на грешните не стои и в събранието на присмивачите не седи” (Пс 1:1). (Никой не би искал да проповядва за три неща, ако трябваше да разчита само на тези три реда. Те са три нагледни примера на една и съща идея.) При друг вид паралелизъм, вторият ред ясно се противопоставя на първия. Примерно, “Съкровища, придобити с неправда не ползват, а правдата избавя от смърт.” (Притчи 10:2).

Много християни в САЩ използват стиха: “Дето няма пророческо видение людете се разюздват” (Притчи 29:18), когато говорят за правенето на планове. Но какво точно се има в предвид под думата “видение”? Това означава ли само да имаш един

добър план за бъдещето? Означава ли това, че ако един шофьор, който има нужда от очила, може да сгази някого, ако не носи очилата си? Понеже по-голяма част от Притчи е сборник от основни принципи, а не една продължителна тема, то стиховете, които се намират в близост до Притчи 29:18 не ни помагат в тълкуванието на стиха много добре. Другата половина на стиха наистина ни осигурява контекст. "Дето няма пророческо видение хората се разюздат, а който пази закона е блажен." (Притчи 29:18). Втората половина на стиха съответства на първата: както виденията така и законът са източници на Божието откровение, източници на Божия глас. С други думи, "видението" не се отнася до просто естествено виждане; то също така не се отнася и до това да имаме план за бъдещето; то е свързано с чуването от Господа. Еврейският термин, превеждащ се като "видение" се отнася до сънища, откровения или до пророчество, които потвърждават следното: божият народ се нуждаеше от Библията и от истински пророци, които чуваха как Бог иска да ги ръководи по правилния път.

Притчи 11:1 ни предупреждава за това, че Бог мрази warns that God hates a "лицемерния баланс." За нещастие, някои хора, днес, цитират този пасаж, за да покажат, че Бог иска ние да сме „уравновесени“ и да не сме твърде отдадени на ежедневните си планове. Истинският смисъл на притчата е това, че ние не трябва да мамим ближния си: останалата част от стиха гласи, "а прави грамове са угодни нему." На пазарите в древен Израил, хората са теглили зърното или други продукти и в замяна са заплащали с монети, които са тежали определено количество, но някои хора са лъгали клиентите си като са променяли кантарите. Смисълът е: Бог мрази несправедливостта; той мрази, когато хората мамят своите близки. Този вид паралелизъм е доста често срещан в еврейската поезия (примерно, Мария иска да каже едно и също нещо, когато казва, че душата ѝ „величае“ Господа и когато казва, че духът ѝ се зарадва в Господа -Лука 1:46-47.)

Друг пример за контекст вътре в самия стих е Осия 4:6: „Людете ми загинаха от нямаване знание.“ Много често ние разбираме смисъла на този стих дори без да познаваме контекста, но това е така, защото ние ценим Библията така както Осия е ценил Библията, а не защото стихът, който цитираме е ясен от само себе си. В края на краищата, ние можем да пострадаме, ако ни липсват знания за шофиране, знания за изкарване на изпит, знания за международната политика, знания за предотвратяване на престъпността, знания относно болестите и т.н. Знанието в този конкретен стих не се отнася до всякакъв вид знание. Този стих конкретно се отнася до отхвърлянето на Закона от страна на Израил: "...Понеже ти забрави закона на своя Бог" (Осия 4:6). С други думи, божият народ погива, защото не е обърнал внимание на Словото. Те не познават Бог, защото не познават Словото.

Колкото и да от помощ това да познаваш контекста на определен стих, в повечето случаи ние се нуждаем от по-обширен контекст, а не само от този на конкретния стих.

Контекст на абзаца: Обучете се сами

Онова, което хората имат в предвид, когато говорят за това, че трябва да се „чете в самия контекст“ е именно контекста на абзаците. Ние не можем да спрем на ниво контекст на абзаца – една писмена работа може да има смисъл само в едно изречение, което функционира като част от едно по-голямо разсъждение в рамките на един абзац,

който на свое ред представлява част на едно по-голямо разсъждение в рамките на цяла книга от Библията. Въпреки това, контекстът на равнището на абзаците – непосредствения текст около един стих – е от значение, за да може стиховете да се поставят в определен контекст. Ако се намирате на църковна служба, където някой дърдори като изговаря стих подир стих, то вие ще трябва да проверите всеки един от тези стихове в техния контекст. С времето е възможно да изучите много добре Библията, така че веднага да разпознавате контекста щом някой прочете определен стих, но до тогава вие ще трябва да преглеждате стиховете и да откривате контекста. Когато сами изучавате Библията не започвайте със стихове от различни места. Прочитайте абзаците (за предпочитане дори и целите книги) като едно цяло. Тогава вие ще изучите правилно тези текстове, а именно – в техния непосредствен контекст.

На този етап вместо да прочетем цялата глава, аз ви препоръчвам да прегледате следните стихове в техния контекст и сами да решите какво означават те. Задайте си въпросите, които сме приложили към всеки един от тези текстове. След като приключите, вие може да направите справка на собствените си заключения с нашите наблюдения върху тези и други текстове, посочени по-долу. Ако нашите наблюдения ви направят впечатление с нещо, което не сте забелязали, то е възможно вие да искате да препрочетете текста, използвайки ги и тях (въпреки че, най-накрая не сте длъжни да приемате всички наши заключения). Ако нашите наблюдения просто потвърждават онова, което вече сте прочели, вие може да предположите, че вашите умения, свързани с четенето на контекста са доста добре развити. Целта не е просто да се придържаме към определени възгледи въз основа на примерния текст, посочен по-долу, но да придобием уменията да четем цялата Библия в нейния контекст. (Като млад християнин, аз използвах повечето от следните стихове извън техния контекст, докато един ден започнах да изучавам Библията систематично, книга по книга и в него период контекстът на книгите постепенно започна да ми се изяснява.)

Някои от по-трудните пасажите (към края на нашия списък) са по-спорни в смисъл, че има някои по-очевидните пасажите (в началото). Освен това, в някои случаи, някои от пасажите е възможно да съдържат принцип, който отговаря на значението, което хората му предават, когато го цитират. Упражнението ни обаче е с цел да се определи какво конкретно означава дадения текст, за да можем да приложим принципа по всички подходящи начини, а не само по начините, които често сме чували.

1. Йоан 10:10: Кой е крадецът? (Започнете поне от 10:1 или 10:5)
2. Когато Исус казва: „И когато бъда Аз издигнат от земята, ще привлека всички при Себе Си.” (Йоан 12:32), какво точно той има в предвид като казва „издигнат”?
3. Кой ден точно е “денят, който Бог сътвори” (Пс. 118:24)? Този текст за всеки ден ли се отнася (така както го разбират повечето хора) или за конкретен ден? (Виж Пс. 118:22-23; в по-широкия смисъл 118:15-29)
4. Дава ли ни увереност Божието твърдение, че „добитъкът, който е по хиляди хълмове.” е Негов (Пс. 50:10) за това, че Бог може да снабди всички наши нужди? Или този стих, употребен в контекста, означава нещо друго? (Имайте в предвид, че други пасажите наистина учат, че Бог ще снабди нашите нужди; въпросът тук не е дали Бог ще снабди, а дали точно това означава този пасаж.)
5. Какво означава „кръщение с огън” в Мат. 3:11? Това само очистиране ли е или даване на сила на вярващите или нещо друго? (Имайте в предвид, че

- "огънят" символизира различни неща в различните пасажи. Въпросът е какво точно означава „огънят“ в този непосредствен контекст?)
6. Когато ни призовава да „подражаваме“ на Бог (Еф. 5:1; в изданието на Кинг Джеймс е записано „последователи“, което буквално означава „подражатели“), това означава ли, че Павел иска ние да можем да сътворим планетите? Или да бъдем навсякъде по едно и също време? Проверете контекста (4:32-5:2).
 7. Какво означава да се противим на дявола в Яков 4:7? В 1 Петрово 5:8? В Ефесяни 4:27? Някои хора използват тези стихове, за да смърят дявола винаги, когато се случи нещо лошо. Това ли е значението?
 8. Някои хора цитират Йоил 2:9, за да кажат, че ние сме мощната армия на Бог (в духовен смисъл). Други текстове е възможно и да твърдят това, но това ли е смисълът на този текст?
 9. Някои хора цитират Йоил 3:10, за да кажат, че ние трябва да изискваме божията сила, когато сме слаби. Въпреки, че това е библейски принцип (2 Кор. 12:10), това ли е смисълът на този пасаж?
 10. Прочетете Исая 14:12-14 във връзка с цялата глава 14. За кого се отнася този текст? (Имайте в предвид, че името „Луцифер, „ което откриваме само в превода на изданието на Кинг Джеймс, е само едно латинско название на „утринна звезда,“ което не се намира в еврейския текст. Понеже някои тълкуватели са вярвали, че този текст се отнася за сатана, те придали това наименование на сатана, но Библията не използва този термин никъде другаде, така че дали това е название на сатана или не е название на сатана зависи от самото значение на този пасаж.)
 11. Много хора смятат, че текстът в Езекил 28:12-14 се отнася за дявола, така както и Исая 14 глава. Поставен в контекст, наистина ли това означава този пасаж? (Отново, ние не поставяме под съмнение дали дявола съществува и дали е паднал. Въпросът е дали този пасаж от Писанието говори за това.)
 12. Когато Павел казва „Всичко мога чрез Онзи, който ме подкрепява“ (Фил. 4:13), има ли той нещо конкретно в предвид? (примерно, „всичко“ означава ли, че в момента той може да лети или този стих означава нещо конкретно?)
 13. Какво се подразбира под „Божие Слово“ (или „Христовото Слово“ в повечето преводи) в Римляни 10:17? Разбира ли се самата Библия или до нещо друго?
 14. 1 Коринтяни 13:8-10. Някои хора цитират този пасаж, за да покажат, че духовните дарби са отминали. Но според контекста, кога ще отминат духовните дарби? Поради тази причина, каква е функцията на тази глава в контекста на цялото послание към Коринтяните (сравни 12:31; 14:1). Какво е значението на 13:4-6 в контекста на цялото послание към Коринтяните? (Ако желаете, то вие може да запазите този въпрос, докато стигнете до изучаването на контекста на цялата книга.)
 15. Някои хора наблягат на „вярата - сега“ в Евреи 11:1, като казват, че вярата трябва да е насочена към това, което получаваме в настоящия момент. В контекста, този вид вяла, за който говори Евреи 11:1 отнася ли се за това да получим нещо в настоящия момент или за това да получим нещо в Бъдеще? (Върнете се назад и започнете от 10:25, и прочетете до 12:4.)
 16. Откровение 3:20. Когато Исус чука на вратата, смятате ли, че Той се опитва да преобърне някого във вярата? (За кого се отнася стиха?)
 17. Човек може да каже, че когато Бог "даде своя Син (Йоан 3:16), то този стих се отнася до това, че Бог дава Сина си, при неговото рождение, във

- Витлеем или го дава на света, когато Исус възкръсва от мъртвите. Какво означава думата „давам” в контекста?
18. Когато човек търси първо царството, какви неща му се прибавят (Мат. 6:33)?
 19. Кои са христовите посланици във 2 Коринтяни 5:20? Кого умоляват те да се примири с Бог?
 20. Някои хора казват, че „свидетелите” в Евреи 12:1 са мъртвите, които ни гледат от небето. Но в контекст на Евреи, глава 11, отнася ли се думата „свидетели” до онези, които ни наблюдават или до онези, които са свидетелствали за истината на Божиите изявления? (Този стих може да се разгледа по-трудно, в зависимост от вашия превод на Библията, понеже някои преводи не показват пряка връзка между взаимно свързани думи в този конкретен контекст.)
 21. Някои хора изявяват според обещанието, че нито едно оръжие, скроено против тях ще успее (Исайя 54:17). Това гаранция ли е за всеки един християнин, във всяко едно обстоятелство или то се отнася само за Божия народ като цяло, който е защитен в зависимост от Неговия план за този народ?
 22. Означават ли Притчи 23:7, че всичко, което си мислим за себе си ще се сбъдне? („ Защото, каквито са мислите в душата му - такъв е и той.”) Или това означава нещо друго? (Прочетете 23:6-8.)
 23. Отнася ли се Псалм 18:7-15 до второто идване на Христос? Прочетете 18:4-6, 16-19!
 24. Коя е Сароновата роза, кремът от долината, в Песен на Песните 2:1-2?
 25. В Матей 18:18, какво има в предвид Исус под „връзване и развързване” ? Отнася ли се този пасаж до това как да се държим с демоните или Бог има в предвид нещо друго? (Прочетете особено 18:15-20.)
 26. За какво „идване” говори Исус в Йоан 14:1-3? Говори ли той тук за второто идване или за нещо друго? (Прочетете 14:4-23, може и 13:36-38.)
 27. Този последен въпрос с може да е най-трудния. Прочетете Исайя 7:14 в неговия контекст (особено 7:10-16; 8:1-4). Разглеждайки непосредствения контекст, за кого се отнася този новороден син (Ако вашите заключения ви безпокоят, не се тревожете, ще ви изясним нещата по-долу. За вас обаче е важно да схванете текста по един интелигентен начин, първо в неговия непосредствен контекст, а не просто да тълкувате пасажа в зависимост от това как сте го чували да се използва на други места.)

Контекст на параграфа: проверете сами

1. Крадецът в Йоан 10:10

Много хора допускат, че крадецът в Йоан 10:10 е дяволът , но те приемат този възглед, защото са го чували много пъти, а не защото внимателно са изучавали текста в неговия контекст. Разбира се, дяволът наистина идва, за да открадне, да убие и да унищожи, но ние често цитираме стиха по този начин и изпускаме преките приложения на текста, защото не прочитаме стиха в неговия контекст.

Когато Исус говори за „крадеца”, той говори в един по-широк смисъл за крадци, разбойници, вълци и чужди хора, които идват да навредят на овцете (10:1, 5, 8, 10, 12).

В този контекст, онези, които дойдоха при Исус, претендиращи за Неговата власт, бяха крадци и разбойници (10:8); те се опитаха да се приближат до овцете, без те да минат първо покрай пастира (10:1). Това се случи, защото те искаха да използват овцете, а Исус беше готов да умре, защитавайки овцете си от вълците, разбойниците и вълците.

Смисълът става дори по-ясен, ако започнем по отрано, от предшестващия контекст. В глава 9, Исус изцелява един слепец, а религиозният водач го изгони от религиозната общност за това, че той последва Исус. Исус застава на страната на бившия слепец и нарича религиозните водачи духовни слепци (9:35-41). Понеже първоначалните текстове на Библията не са били разделени на глави, думите на Исус, които продължават в глава 10 все още се отнасят до религиозните водачи. Той заявява, че именно той е истинският пастир, а овцете следват Неговия глас, а не гласа на чужди хора (10:1-5). Онези, които дойдоха при него, бяха крадци и разбойници, а Исус беше истинското спасение за своите овце (10:8-9). Крадецът идва само да унищожи, а Исус дойде, за да даде живот (10:10).

С други думи, крадецът представлява лъжливите религиозни водачи, като фарисеите, които изхвърлиха изцеления човек от синагогата. Контекстът на текста изяснява по-подробно това значение. В Еремия 23 и Езекил 34, Бог беше пастирът на разпилените овце, Неговите овце. Тези старозаветни пасажии също говорят за лъжливи религиозни водачи от времето на Исус и не за малко религиозни водачи от настоящето.

2. Разпятието на Исус в Йоан 12:32

В моята държава, християните често пеят: „Да издигнем Исус на високо... Той каза: „И когато бъда аз издигнат от земята, ще привлека всички при Себе Си.,” въз основа на Йоан 12:32. Библията наистина говори за „възвеличаване” на Господа и за „издигане на Господа” чрез хваление, но това не е смисълът на този текст. Ако някой прочете следващия стих (който ясно говори за това, че Исус говори за смъртта си), то тогава става ясно, че „неговото издигане” се отнася за смъртта му на кръста. (Играта с думи за „издигането” наистина е използвана както в еврейски текстове, така и в гръцки и се отнася за различни видове обесвания, като разпятието например.) Следователно, ако песента има в предвид същото, което и библейския стих, то тогава щяхме да пеем: „Разпни Го! Разпни Го!” Разбира се, Бог познава нашите сърца, но човек би се зачудил защо един автор на песни би написал песен, която ще се пее от милиони хора, въз основа на един стих, без дори и да погледне значението на стиха.

Йоан три пъти говори за това, че Исус „биде издигнат”: в единия случай той сравнява тази случка с това как змията е била издигната в пустинята (Йоан 3:14), може вечния живот да е достъпен за всеки (3:15). Във втория случай, Исус заявява, че Неговите противници ще го издигнат (8:28). С други думи, Йоан разбира значението на „издигам” така както Исаяя го разбира: Исус ще бъде разпнат (Ис. 52:13 и Ис. 52:14-53:12). Йоан използва игра на думи в своето евангелие и е възможно, също и да посочва, че ние „величаем” Исус като проповядваме кръста, но несъмнено в този текст става ясно основното значение на този термин в този конкретен контекст: разпятие. Ако четем този стих по друг начин, това означава, че пренебрегваме неговото ясно, боговдъхновено обяснение за това какво означава термина „издигане.”

3. Денят на Христовата възхвала в Псалм 118:24

Много църкви пеят или започват службите си като цитират : „Тоз е денят, който Бог сътвори.” Когато ние пеем това, повечето хора от нас смятат, че Бог е сътворил всеки един ден и онова, което се случва в него, и следователно ние трябва да се радваме за това, което се случва през този ден. Това е верен принцип, но щеше да е по-добре ако цитирахме друг стих, за да го докажем (може би Еф. 5:20). Текстът, който цитираме или изпяваме (и няма нищо лошо в това да го цитираме или да го изпеем) всъщност ни предлага една различна, драматична причина за празнуване.

В контекста, Псалм 118:24 говори не за всеки един ден, но за един конкретен ден от голямо значение: денят, в който Бог превърна отхвърления камък в крайъгълен (118:22-23), най-вероятно се говори за Храма (118:19-20, 27). Тук се говори за един специален ден на триумф за цар Давид, който по принцип е приложим за много от Божиите велики победи, но който обикновено се използва в Новия Завет по един специален начин. Ако Псалм 118:22-23 се е изпълнил по времето на служението на Исус, както Той твърди, (Марк 12:10-11), то тогава се е изпълнил и Псалм 118:24: твеликият и важен ден, който Бог сътвори, денят, в който Бог призовава своите слушатели да празнуват е един пророчески ден, когато Бог възвелича Исус, който бе отхвърлен от първосвещениците, като крайъгълен камък на Неговия нов храм. (сравни с Еф. 2:20). Стихът посочва една много по-важна истина от друга една истина, че Бог е с нас всеки ден. Той посочва най-великото дело на Бога, извършено заради нас, времето, когато Исус – нашият Бог, умря и възкръсна.

4. Добитъкът в Псалм 50:10

Някои хора настояват, че Бог може да снабди всяка наша нужда, защото преди всичко, Той „притежава всичкия „добитък, който е по хиляди хълмове” (Пс. 50:10); някои стигат дори до там, че казват, че Бог ще снабди всяко едно нещо, което пожелаем. Всъщност е истина, че Бог може да снабди всяка наша нужда, но има други текстове, които ясно говорят за това. За разлика от тях, Псалм 50:10 не споменава за това, че Бог снабдява нашите нужди (и разбира се не всички наши желания); но по-скоро, този стих заявява, че Бог не се нуждае от нашите жертви.

Образната обстановка в Псалм представлява една съдебна зала, където Бог е призовал Своя народ, за да отговори на Неговите обвинения. Той призовава Небето и земята. Бог призовава небето и земята за негови свидетели (50:1-6)—като свидетели на завета (виж Втор. 32:1; Пс. 50:5), те ще бъдат свидетели относно нарушаването на закона от страна на Израил. Израелтяните имат причина, за да се чувстват неудобно. Бог е не само засегнатата страна, но Той също е и съдия (Пс. 50:4, 6), да не говорим за това, че Той е и свидетел от страна на обвинението! Свидетелствайки срещу тях, Бог заявява: „Аз съм твой Бог” (50:7), напомняйки им за завета, който Той е направил с тях. Той не ги обвинява за това, че не вярват в Него поради това, че не Му принасят жертви (50:8) — всъщност, Бог се интересува съвсем малко от тези жертви. “Не са ми нужни вашите жертвоприношения на животни”, казва той. “Защото Мои са всичките горски зверове. Аз не ям животинска плът, Ако огладнееш, не щях да кажа на тебе; Защото Моя е вселената и всичко що има в нея.” (50:9-13). Жертвата, която Той иска е благодарност и подчинение (50:14-15; виж 50:23). Бог ще преследва грешниците (50:21), които са нарушили завета Му (50:16-20).

Повечето древни народи от Близкия Изток са вярвали, че техните богове зависели от техните жертвоприношения и ако техните богове са победени, то тогава и нацията им е победена. Богът на Израел им напомня, че Той не е като езическите богове около тях. За разлика от Ваал, богът на ханаанците (в чийто храмове има легло), Завс на гърците (когото Хера приспива, за да може гърците да спечелят битка), и други божества, Богът на Израел нито дреме, нито спи. (Пс. 121:3-4). Бог не споменава добитъкът, който е по хиляди хълмове, за да ни обещае, че ще имаме всичко, което искаме (както се пее в една песен от много години, много хора нямат нужда от крави). Бог споменава добитъка, за да ни припомни, че Той не зависи от нас, а ние не Му правим услуга като Му служим.

5. Кръстени с огън в Матей 3:11

Една от съвременните деноминации в Америка се нарича “Кръстена с огън свята църква”. Много други християни с радост заявяват, че са “кръстени в Святия дух и с огън.” Разбира се, ние знаем и оценяваме онова, което те имат в предвид. Те имат в предвид светостта, а тя е нещо значимо. Но това точно ли има в предвид в този пасаж Йоан Кръстител под “кръщение с огън”? Понякога, огънят се използва в Библията като символ на божията пояждаща святост или вместо очистващи изпитания, но когато огънят е свързан с образа на кръщението в Новия Завет, той просто се отнася не до очищение на отделната личност, но до очищение на целия свят чрез осъждане. (Осъждението е най-често срещаното символично значение на огъня в Библията.) Вместо да прибъгваме до други препратки в Библията, които използват образа на огъня по различни начини, ние ще разгледаме какво означава да си “кръстен с огън” в съответния контекст. Трябва да използваме конкретния пасаж, вместо да прибъгваме до конкорданс.

Този контекст е призив към покаяние, а голяма част от присъстващите, на които беше обещано кръщение с огън, не желаеха да се покаят. Йоан Кръстител потапяше хората във водата, в знак на тяхното покаяние и като подготовка за идващото Божие царство (Мат. 3:2, 6). (Евреите са използвали кръщението, тогава, когато хората от нееврейски произход са искали да приемат юдаизма, но Йоан настояваше дори и религиозните евреи да дойдат при Бог при същите условия както и езичниците (виж 3:9.) Йоан предупреждаваше евреите за идващия Божи гняв (3:7) и ако те не пренасяха плодове (3:8), тогава Божията брадва на осъждане щеше да ги отсече и хвърли в огъня (3:10; виж 12:33). Безплодните дървета са непотребни, освен за огрев. Но плевата едва ли можеше да се използва за гориво (тя изгаряше бързо), но плевата, за която говореше Йоан щеше да изгорим с „неутолим” – вечен – „огън” (3:12).

В стиховете преди и след разглеждания стих, “огънят” представлява огън от ада (3:10, 12). Когато Йоан Кръстител говори за кръщение с огън, той използва образа на осъждението, който откриваме в целия абзац. Не забравяйте, че тук, слушателите на Йоан не са покаяни хора (3:7). Месията идва, за да даде на своите слушатели двустранно кръщение, а отделните членове на неговата аудитория, ще го преживеят по различен начин. Някои може и да се покаят, да се съберат в житницата и ще приемат Духа. Онези, които не се покаят, ще бъдат плевата, отсечени дървета, и ще приемат огън!

6. Подражаване на Бог в Ефесяни 5:1

Този пасаж ни призовава да подражаваме на Бог по начин, по който децата подражават на баща си. Текстът е и конкретен относно начините, по които трябва да подражаваме на Бог: ние трябва да прощаваме, така както Бог ни прости в Христа (4:32) и да се обичаме, така както Христос ни възлюби, с жертвоготовност (5:2). За наше щастие, текстът не ни кара да подражаваме на Бог като това да сме всемогъщи или да присъстваме навсякъде по едно и също време!

7. Да се противим на дявола в Яков 4:7; 1 Петрово 5:8-9; Ефесяни 4:27

Яков противопоставя мъдростта от Бога (3:13,17-18; "отгоре" е типично еврейски начин да се каже "от Бог") със заядливата мъдрост, която е от дявола with (3:14-15). След това, той предупреждава слушателите си, да не се опитват да се придържат и към двете, като нещо съвместимо. Онези, които следват, както Божията, така и светската мъдрост едновременно, са духовни прелюбодейци (4:4).

Да се подчиняваме на Бог и да се противим на дявола (4:7) означава да се отречем от злите светски начини да се отнасяме един към друг и да предпочитаме благородния подход, който идва от Бог. За да възприемем този нов начин на отношение към другите хора означава да се покаем (4:8-10).

1 Петрово се отнася до една ситуация, при която християните биват преследвани (1 Пет. 4:12-16). В 1 Петрово 5:8-9, очевидно дяволът се опитва да сломи вярващите като ги отклони от вярата. Да се противим на дявола означава да устоим на гонението. В контекста на Ефесяни 4:27, човек се противи на дявола като откаже да мами или да се ядосва на вярващите си събратя (4:25-26); в целия контекст на Ефесяни, тази част се отнася за "духовната битка" (6:11-14,18).

8. Божията армия от скакалци в Йоил 2:9

Въпреки че третата глава на Йоил като че ли говори за една бъдеща война, глави едно и две описват една нахлуваща армия, една опустошителна напасть (Йоил 1:4; 2:25). Този текст не описва църквата като духовна армия от благовестители (една истина, за която се споменава в много други библейски пасажки). Той описва скакалците като наказание върху земята поради греха на Божия народ.

9. Силата на слабия в Йоил 3:10

Този пасаж не подканва слабите праведници да укрепнат, нито пък говори за Божията сила, която се изявява в нашите слабости (колкото и да е основно за вярата това библейско послание). Бог говори осъдително на народите, които са се събрали срещу неговия народ за последна война (Йоил 3:9). Бог подигравателно кани враговете на Неговия народ да се съберат срещу Него, да укрепят оръжията си и себе си, докато на практика те са напълно слаби пред Него. След това, Той обещава да ги унищожи. Той всъщност се подиграва на неприятелите на неговия народ, защото ги кани на съд (3:12-14).

10. Вавилонският владетел в Исая 14

Цялостният контекст на този пасаж ни дава да разберем, че Исая се отричат от един владетел, въпреки че не ни го заявява направо. Подобно на много други древни израелски пророци, Исая включва пророчества, отправени срещу различни народи: Вавилон (Исая 13-14), моавците (Исая 15-16), Дамаск (Исая 17), нубийската и египетската империи (Исая 18-20), отново Вавилон (21:1-10), Едом (21:11-12), Арабия (21:13-17), Ерусалим (22) и Тир (23). Исая 14:3-4 ясно ни казва, че следващото пророчество се отнася за владетеля на Вавилон – един потисник (14:4), владетел (14:5), който е завладял други народи (14:6). След като той бъде победен, народите се радват (14:7), говорейки в преносен смисъл, дори дърветата на Ливан ликуват, защото той няма повече да ги сече, за да осъществи строителния си проект (14:8). Колко много е господ е смалил този цар, като е счупил тоягата и скиптъра му (14:5)!

Текстът ясно говори, че той е *мъртъв*: той отива в Шеол, царството на мъртвите (14:9), и другите владетели там се радват, че владетелят, който ги е победил, е мъртъв като тях (14:9-10). Неговото великолепие и възвишеност са съкрушени, неговите свирачи на арфи са затихнали, сега той гние с червеите, които изяждат неговата плът (14:11)—той е труп. Това описание не съответства съвсем на описанието на дявола, но то съответства на един човешки владетел, който се е издигнал толкова много и след това е снижен поради високомерието си.

Подобно на Израел, чието великолепие бе хвърлено от небето до земята (Плачът на Еремия 2:1), този владетел също е хвърлен от небето на земята. На този етап някои читатели смятат, че темата представлява буквално падане от небето, в който случай, казват те, този стих трябва да се отнася до паднал ангел, като дявола например. Но радостните възгласи на ливанските кедри в 14:8 едва ли са буквални, нито образа на мъртвите владетели, които се надигат от престолите си в царството на мъртвите в 14:9 (все още ли са коронясани)? Еврейската поезия е обрисувала картини с думи, както и днешната поезия. За разлика от непоетичните пасажии в Исая, поетичните са изпълнени с преносни фигури на речта. На други места също се говори за преносно падане от небето, в повечето случаи, без това да се отнася за дявола (Амос 9:2; Мат. 11:23; Лука 10:15).

Царете на Вавилон, подобно на други древни царе от близкия изток, всъщност са претендирали, че са божества (сравнете примерно с Дан. 3:5; 6:7). Да твърдиш, че си божество като утринната звезда или потомство на божеството – слънце или бог на зората е нещо неестествено за един древен владетел от близкия изток, но Исая дава това название само като презрителна подигравка: “Бедният вавилонски цар! Ти възлезе на небесата, но беше отсечен до земята! Опита се да се издигнеш над Всевишния, но умря като обикновен човек!” (сравнете подобни думи в Пс. 82:6-8). Стихове 12-14 се отнасят до вавилонския цар, както и предишните стихове: той някога е завладявал народите (14:12), искал е да бъде коронясан на свещената планината (най-вероятно това се отнася до бъдещето завоевание на Сионската планина в Ерусалим) (14:13), но се е снишил до Шеол, царството на мъртвите (14:15).

Следният контекст обяснява смисъла на тези думи дори по-обстойно: това е “човекът”, който всяваше страх в сърцата на народите (14:16), “човекът”, който чрез завоеванията си запустяваше земите, унищожаваше градовете, отвеждаше хората в плен (14:17). За разлика от владетелите на другите народи, които поне бяха погребани

с почит, в царски гробници, (една последна почит, която е от голямо значение за древните народи и тяхното чувство за чест), а трупът на този цар беше изхвърлен на открито, за да изгние, смачкан под нозете като наказание за жестокото унищожение, което той докара на собствения си народ (14:18-20). Неговите потомци и онези хора от неговия народ – Вавилон – ще бъдат поразени (14:21-22). Текстът не може да е и поясен, поставен в съответния контекст: това ясно пророчество срещу царя на Вавилон (14:3-23) щеше да се изпълни в определеното време, а Божият подтиснат народ щеше да бъде оправдан.

Въпреки яснотата на текста, някои читатели се отдават толкова много на предходното им разбиране за текста, че са готови дори да заобиколят контекста. “Е, добре, може и да се отнася за царя на Вавилон, но може и да се отнася и за дявола.” протестира те. Но защо трябва този текст да се отнася за дявола? Има ли нещо тук, което да не може да се отнася до един земен владетел, който се издига? Съдържат ли някои от посланията скрити пророчества срещу дявола, насочени срещу другите народи (13-23)? Дяволът просто земен завоевател ли е бил, заведен в царството на мъртвите, след като е бил изхвърлен от небето (14:12, 15)?

“Но всички ние знаем, че Луцифер се отнася за дявола и че дяволът каза, че ще се възвиси до небето, „ протестираше един студент.

“Как знаем това?” Отвърнах аз.

Възгледът, че „Луцифер” се отнася за дявола и че дяволът обещава да се издигне до небето се основава на тълкуване на превода Кинг Джеймс на Библията. Ако „Луцифер” се появяваше тук, то това щеше да бъде единственото място в Библията, но всъщност, той не се появява тук. Еврейският текст не говори за “Луцифер” на това място. Това е латинско наименование за “утринната звезда”, която е използвана в Кинг Джеймс версията на Библията. Дори и да приемем, че този текст „също” се отнася за дявола, защо тогава много от читателите го цитират като текст, който се отнася за дявола, а не като текст, който казва нещата направо, а именно, това, че говори за един грешен човек? Може би, ако приложим този текст като предупреждение срещу човешката гордост, много хора няма да искат да проповядват от него по-вече от колкото проповядват от заобикалящите го глави (което е наистина нещо малко!)

Неспособни да обяснят нещата в Исая 14, някои студенти заявяват, че Исая 14 трябва да се отнася за дявола, защото Езекил 28 се отнася за дявола. В този аргумент има две заблуди. Първо, възможно е Езекил 28 и други пасажи да се отнасят за падението на дявола, без това да се отнася за Исая 14. Никой не отрича, че някои текстове в Библията говорят за паднали ангели, но това не е темата в Исая 14. Втората заблуда в този аргумент е, че Езекил 28 също не е един от текстовете, които се отнасят за падналите ангели.

11. Владетелят на Тир в Езекил 28

Подобно на Исая, в Езекил също има пророчества, отправени срещу народите: амонците (25:1-7), моавците (25:8-11), едомците (25:12-14), филистимците (25:15-17), Тир (26:1-28:19), Сидон (28:20-26), и Египет (29:1-32:32). Пасажът, който понякога се смята, че се отнася за дявола, 28:12б-19, е в основата на едно пророчество, отправено срещу владетеля на Тир. Всъщност, 12 стих започва така: “ Сине човешки, дигни плач за тирския цар,.” Никой не отрича, че контекстът се отнася до владетелят на Тир, но онези, които приемат, че този стих се за дявола, казват, че той се отнася и до него,

защото някои характерни черти на текста не могат да се приложат до никой друг, но само до него.

Всъщност, този довод, както ще видим, не е точен. Ридаещият нарича този владетел високомерен поради мъдростта си и съвършенство на хубостта му (28:12, 17)—така както Тир претендира, че е съвършен по хубост (27:3-4, 11) и е пълен с мъдрост, носеща богатство (28:3-4), самопровъзгласяваща се мъдрост, която кара владетеля да мисли, че е бог (28:6), въпреки че той е само едно човешко същество (28:8-10). Този владетел беше в Едемската градина, градината на Бог (28:13), която според привържениците на тълкуванието за дявола смятат, че трябва да се разбира буквално. Но това твърдение не е истина. Адам и Ева, които също търсеха равенство с Бог (Битие 3:5), също живяха в Едем, а Езекил сравни високомерието на тирския цар с това на първите хора.

Друго тълкувание е много по-добро от тълкуванието за дявола и тълкуванието за Адам: Езекил ясно сравнява царят на Вавилон с херувим (28:14-15). Битие не нарича нито Адам, нито змията херувими, но със сигурност говори за херувими в градината: Божиите ангели, поставени на онова място, за да държат Адам и Ева навън след грехопадението. (Битие 3:24; сравни с Езекил 28:14-15 Нова Интернационална Версия: “херувим пазител”). С други думи, това е един престижен образ в Божиата градина. (“божият свят хълм”--28:14—може да се отнася за Сионската планина, защото често в Писанието, този образ ни напомня за херувима, който беше поставен върху ковчега на завета в храма. Съвършенство докато се намери беззаконие-28:15—може също да е част от образа на херувима.)

Някои протестират, че царят не може просто да се сравнява с някакъв си величествен ангел в Едем. В текста се споменава херувим и затова същият трябва да се тълкува буквално. Онези, които настояват за това, че всички подробности за такива пророчества трябва да се тълкуват буквално, обаче, не са последователни в това как тълкуват други препратки, свързани с Едем в главите, намиращи се в близост до този текст. Самата книга Езекил е изпълнена с графични, поетични образи и метафори (сравнения, при които, едно нещо се назовава по друг начин, без да се използват сравнението „като”), едно, от които е, че фараонът е бил дърво в Едем, божията градина (Езекил 31:1-18; той също е и морско чудовище, 29:3-5). Описвайки различни образи от разказа за грехопадението на Адам и Ева, пророчествата на Езекил говорят както за грандиозния херувим така и за най-великите дървета в Едем (вероятно дървото на живота или дървото за познаване на добро и зло?) Вероятно привържениците на теорията за тълкуването на дявола като образ, отстояват доводите си с това, че да си в Едем е свързано с дявола в Езекил 28, но не и в Езекил 31, защото те могат да нагласят само Езекил 28 спрямо техните възгледи. (Някои цитират „свирките” по тялото му, но това се основава само на един превод, а като че ли точно тук еврейският текст не е в подкрепа на това твърдение.)

Украсяването със скъпоценни камъни (28:13) загатва за голямото богатство на Тир, на други места, описано като величествена армия (27:4-7, 24) и търгуване с различни стоки, включително и скъпоценни камъни (27:16, 22). Грехът в 28:15 е грехът на интересите на търговците от Тир (28:16), неговата “неправедна търговия” (28:18 НИВ), на други места, където се говори за това са 27:2-36; 28:4-5; сравни с 26:17. Гордостта на царя заради неговата хубост (28:17) напомня за гордостта на тирския цар, който претендира, че е бог, а в същото време е просто един човек (28:2),

горд поради богатството, което Тир е натрупал чрез търгуване (28:5). Този огън ще слезе от владетеля на Тир (28:18), така както древните градове са били обикновено унищожавани, чрез огън, по средата на града (примерно, Амос 1:4, 7, 12; 2:2, 5-- особено Амос 1:10, срещу Тир).

Езекил говори за един надменен човешки владетел. Този цар се възвеличава поради гордостта си, но е смъкнат. За свалянето му се говори по-ясно в пророчеството, споменато по напред в главата (28:2-10). Той твърди, че е бог, седящ на божие седалище всред моретата, (28:2; Тир е бил извън морския бряг на Финиция). Бог осмива този владетел чрез Езекил: Мислиш, че си мъдър колкото Бог (28:6), но Бог ще осъди този владетел чрез други народи (28:7). Тогава ще претендира ли той още, че е Бог пред онези, които ще го убият (28:9)? Той е „човек”, а не бог и ще умре от ужасна смърт (28:8-10). Това едва ли е описание на дявола, един безсмъртен дух. Това е един земен владетел, който твърди, че е бог, който ще научи, че е смъртен, когато Бог изпрати присъдата си над Тир. Това е един земен владетел, който твърди, че е бог, но който ще научи, че е смъртен, когато Бог осъди Тир.

Дори и тези два пасажа да се отнасяха както за дявола така и за земни владетели, въпреки че в контекста те не се отнасят, защо защитниците на този възглед доста често прилагат тези пасажи за дявола и никога не ги отнасят до земните владетели, които са били съдени от Бог заради тяхната подлост? Нима примерите на човешката наглост няма да създадат по-интересни пасажи за проповядване или поучение, които да са достъпни до нашите сърца? Смятам, че много вярващи просто допускат, че тези пасажи се отнасят за дявола, защото сме ги чували да се тълкуват така по този начин, но много от нас, никога не са ги изследвали обстойно в контекста. Каквито и да са техните възгледи, аз не вярвам, че някои от читателите няма да разбере правилно нашата мисъл: този пасаж има широк контекст, свързан със заобикалящите го глави, а нашите недостатъци, свързани с изучаването на Библията не ни позволяват да изучаваме книгите на Библията по реда, по който Бог ги е вдъхновил да бъдат написани.

12. Подкрепяни, с цел да сме доволни във Филипяни 4:13

Един футболист в християнски колеж се приближил до професора си по теология доста обезпокоен. Неговият треньор насърчил отбора с думите: „За всичко имам сила чрез Онзи, Който ме подкрепява”, цитирайки Филипяни 4:13. Въпреки това, отборът изгубил няколко мача, а ученикът не можал да разбере защо отборът не печелел винаги, защото те „имали за всичко сила чрез Христа”. Разбира се, проблемът не е в текста, но начинът, по който играчът и треньорът му са гледали на него. Футболистът разбрал, че Павел е имал в предвид неща като печелене на футболни мачове.

Благодарейки на филипяните за това, че му помагат (4:10, 14), Павел отбелязва, че се научил да е доволен от малкото и многото (4:12). Той можеше да направи всичко чрез Христа (4:13). В този контекст, той казва, че чрез Христа, той е могъл да се радва, независимо от това дали има малко или много. Днес, ние трябва да се научим да се радваме във всяка ситуация, знаейки, че Христос ни дава сила, за да издържим: независимо дали сме преследвани, дали ни се присмиват или губим на футболен мач.

13. Спасителна вяра чрез Благовестието в Римляни 10:17

Някои хора цитират Римляни 10:17, за да утвърдят повтарянето на библейски стихове пред самите тях на висок глас: „Вярването е от слушане, а слушането е от Христовото Слово.” Разбира се, това да си повтаряме стиховете е важно (ако ги разбираме в техния контекст), но онези, които смятат, че това е значението на този конкретен стих ще трябва да преразгледат контекста на Римляни 10:17.

Павел ни убеждава, че никой не може да бъде спасен, освен, ако не чуе това слово, което е христовото послание (10:14-15), „благовестието” на свидетели (10:16). Това също е „словото” в техните уста и сърца, чрез което те са спасени (10:8-10). Вярата може да дойде единствено чрез слушане на това слово, благовестието христово (10:17). За разлика от предишния стих, в Евреи 11:1, където думата „вяра” в контекста означава постоянна вяра, то този пасаж се отнася за спасителна вяра. Човек не може да бъде спасен, докато не чуе истината за Исус.

14. 1 Коринтяни 13:8-10 в контекст

Павел казва, че духовните дарби, като пророчество, говорене на езици и знание, ще преминат, когато ние нямаме повече нужда от тях (1 Кор. 13:8-10). Някои християни четат този пасаж по следния начин: “Духовните дарби, като пророчество, езици и знание, са престанали, когато последната книга от Новия Завет е била написана.” Това тълкувание на 1 Коринтяни пренебрегва цялостния контекст, което е писмо до коринтяните, написано в средата на първи век, когато коринтяните все още не са чули за Нов Завет. Ако Павел е имал в предвид да завърши Новия Завет, то той е трябвало да каже това много по-ясно, като започне с това да обясни какво ще представлява едно допълнение на Новия Завет към техните Библии.

В контекста ние откриваме, че Павел иска да каже, че духовните дарби ще преминат не когато опознаем Бог както Той ни познава, но когато Го видим лице в лице (13:12, когато няма повече да гледаме като в огледало, както е в настоящето - виж 2 Кор. 3:18, единственото място, където Павел използва термина отново). С други думи, духовните дарби трябва да продължат докато нашият Господ се завърне в края на века. Те трябва да останат нормална част от нашата християнска опитност в настоящето.

Едно по-обширно изследване на контекста разкрива дори повече от онова, което Павел има в предвид в този пасаж. В глави 12-14, Павел се обръща към онези, които злоупотребяват с определени духовни дарби и ни убеждава, че Бог е надарил всички членове на Христовото тяло с дарби, за изграждане на Божиите хора. Онези, които използват дарбите, за да наранят други хора, злоупотребяват с тези дарби, които Бог бе дал, за да помага на другите. Ето защо Павел написва три параграфа за любовта, по средата на текста, в който обсъжда духовните дарби: дарбите са непотребни, ако липсва любов (13:1-3). Любовта назидава (13:4-7), дарбите са временни (само за този век), но любовта е вечна (13:8-13). Ние трябва да търсим най-добрите дарби (1 Кор. 12:31; 14:1), а любовта ни дава проникновение да видим кои дарби са най-добри във всяка една ситуация – дарби, които да изградят другите.

Контекстът на цялото Павлово послание развива тази тема по-обстойно: описанието, което Павел прави на любовта в 1 Кор. 13:4-7 се различава коренно от предшествашкото описание, което авторът прави на коринтяните в своето послание, а

именно че са плътски, горделиви и т.н (1 Кор. 3:3; 4:6-7, 18; 5:2). Християните в Коринт, както и църквата в Лаодикия, която ще се появи по-нататък (Откровение 3:14-22), са притежавали доста добри качества, но им е липсвало нещо, което е било най-съществено: смирението на любовта.

15. Постоянство във вярата в Евреи 11:1

Евреи 11:1 заявява, че „А вярата е даване твърда увереност в ония неща, за които се надяваме, - убеждения за неща, които не се виждат.” Въпреки че стихът обяснява вярата във връзка с това, за което се надяваме – като има една бъдеща насоченост – някои известни проповедници наблягат на първата дума от стиха в много преводи: „*Сега*” (в английския превод „сега” – бел. прев.) Те четат думата „сега” все едно, че тя е наречие, което описва вярата. „Евреи говорят за вярата сега, затова ако вярата е сега, то това не е вяра”. По този начин, според тях, човек трябва да има вяра за отговорите, които очаква сега. Ако човек просто вярва, че Бог в края на краищата ще отговори на молитвата му, то той няма вяра.

Други пасаж може и да наблягат на това колко е важно да се вярва на Бог в настоящето (като жената с кръвотечението, която се докосна до дрехата на Исус), но това не е смисъла на този пасаж. Първо, английската дума „сега” не е прилагателно, но е наречие. Следователно, ако тя изобщо се отнася до време, то английският текст не означава „вяра, която действа в момента”, но „вярата *понастоящем* е” (така например, “сега” не описва вяра). Второ, текстът не е бил написан на английски. Той е бил писан на гръцки, а гръцката дума, която е преведена като „сега” на това място, няма нищо общо с време. Тя просто означава „но” или „а” – „а вярата е” („а” на това място е същото като „и живели някога” —тази конкретна гръцка дума не е свързана с време.) Известните проповедници очевидно са бързали толкова много да излявят доктрината си, че дори и не са се погрижили да погледнат този стих на гръцки.

От контекста става ясно, че този стих се отнася за бъдеща награда, а не за настояща. Първите читатели на евреи претърпяха големи страдания (Евреи10:32-34), но някои от тях вече не следваха Христос с цяло сърце, а някои имаше опасност и да отпаднат (10:19-31). Следователно, писателят увещава читателите да не изоставят надеждата си, която Бог ще възнагради, ако те са постоянни във вярата (10:35-37). Той вярваше, че те ще постоянстват във вярата си вместо да отпаднат и да бъдат унищожени (10:38-39). Това постоянство във вярата, беше нещото, което държеше Божиите обещания за бъдещето, видът вяра, която големите герои на вярата бяха показали в миналото: примерно, ние знаем, че Енох имаше такава вяра, защото Библията ни казва, че той беше угоден на Бог, и никой не може да е угоден на Бог, ако няма такава вяра (11:5-6).

Повечето примери за вяра в Евреи 11 глава са примери за постоянство във вярата, за една надежда за бъдещо възнаграждение. Аврам напусна земята си, за да търси град, чиито проектант и строител беше Бог (11:8-10). Йосиф гледеше напред към излизането на евреите, което щеше да се случи много след смъртта му (11:22). Мойсей отхвърли настоящите богатства заради една бъдеща награда (11:24-26) и т.н. Авторът завършва посланието с тези герои на вярата, които страдаха и умряха, без да видят освобождение в настоящия им живот (11:35-38). Всъщност, въпреки че историята похвалява вярата на всички герои от тази глава, авторът заявява, че никой от тях не получи онова, което Бог им бе обещал (11:39-40).

Най-накрая, авторът посочва най-големият герой на нашата вяра – начинателят и усъвършителят на нашата вяра, който понесе кръста, надявайки се за бъдещата си награда, а именно радостта от въздигането му отдясно на Бог (12:1-3). Ако всички тези мъже и жени са издържали в миналото, защо тогава евреите са се уплашили от проливането на кръвта им (12:4), от изпитанията, които са били само Божието временно дисциплиниране (12:5-13)? Вместо да отпаднат (12:14-29), поради гонения, те са стояли твърдо в Христа, без да се колебаят в надеждата на тяхното призвание. “Вярата” в този контекст не означава моментен изблик на убеждение в нещо, но постоянство, изпитано от изпитанията и времето, вяра, която устоява заради Божиите бъдещи обещания.

16. Чуване по вратата в Откровение 3:20

Тук Исус не чука на вратата на отделния вярващ, но по-скоро на вратата на една църква, която се държеше като невярваща. За разлика от една друга църква, за която Исус беше оставил отворена врата, канейки ги в неговото присъствие въпреки лъжливите обвинения на техните гонители (Откровение 3:8), в този случай църквата го беше заключила навън. Гостоприемството на древните народи изискваше хората да споделят храната си с техните гости, но лаодикийската църква беше заключила Исус навън с арогантната си самонадеяност (3:17-18). Той искаше тези християни да се покаят и да покажат, че имат нужда от него (3:19).

Това не прави вярата на онези, които са доведени при Христа въз основа на този стих незаконна. Принципът е валиден, че не тълкуването на един стих ги е обърнало към Христа, а посланието на благата вест. Но тук важи принципа, че ако тълкуваме погрешно даден стих, то ние не научаваме какво иска да ни каже определен пасаж. Възможно е да има днес високомерни църкви, които са заключили Исус отвън.

17. Бог даде Сина си в Йоан 3:16

Контекстът посочва, че Бог даде Сина си в конкретния смисъл, в който Йоан 3:16 посочва това, тогава, когато Исус беше издигнат (3:14-15). В контекста на останалата част от Евангелието на Йоан, този пасаж трябва да означава, че Исус е бил „издигнат” на кръста (виж 8:28; 12:32-33). Бог даде Сина си, когато Исус умря за нашите грехове. Това е кулминационният израз на Неговата любов към човечеството.

18. Да търсим първо царството в Матей 6:33

Евреите понякога са използвали езичниците от нееврейски произход, които обикновено са били „атеисти”, за пример за това какво правоверния еврей трябва да избягва. „Езичниците” търсят храна, напитки и облекло, а за тях Исус казва, че не е необходимо да търсят това (6:31-32). Вместо това, последователите на Исус трябва да търсят Неговото царство и всички останали неща – ежедневните нужди – ще им се прибавят (6:33). Възможно е, фактът, че Исус учеше учениците си да се молят първо за Божието царство (6:9-10) и след това за собствените им ежедневни нужди (6:11-13) да не е случайно.

19. Христовите посланици във 2 Коринтяни 5:20

Във всеки един от случаите в предходните глави, (и вероятно дори и в 5:21, стихът, който следва, въпреки че нещата са под въпрос), Павел говори за себе си и за своите колеги в служението. Вероятно в 5:20, Павел също говори не за всички християни като посланици, но само за онези, които носят Божието послание на помирение. Преди всичко, онези, които той умолява да се помирят с Бога са християните в Коринт, които не са посланици, но самите те се нуждаят от посланици (6:1-2).

Вероятно, в идеалния случай, всички християни трябва да носят Божието послание на помирение, но на практика повечето християни в Коринт не го правеха. Коринтските християни действаха като невярващи, затова Павел и неговите съработници бяха представители на христовата праведност пред тях, така както Христос представи нашия грях на кръста, вместо нас (5:21). (Павел използва хипербола, фигура на речта, която означава „риторично преувеличаване, с цел нагледно да се подчертая дадена идея“).

20. Свидетели в Евреи 12:1

В този случа, не всички преводи разясняват по еднакъв начин думите в контекста, свързани с термина „свидетел“ в 12:1. Понятието се разбира поне в някои от тях. В предходния контекст, Бог често е наричан „свидетел“ или е доставял „доказателство като свидетел“ за това, че Неговите служители са се оказали верни (11:2, 4-5, 39). Следователно, твърде възможно е той да говори за праведниците, посочени в Евреи 11 като такива, които също са свидетелствали за това, което знаят за Бог. Тези хора може и да не са „очевидци“ като онези, които гледат мач на някой стадион, но по-скоро това са хора, които „свидетелстват“ или „изразяват убеждението си“ за истината, която са открили в Бог.

21. Божията защита в Исая 54:17

Контекстът посочва, че този пасаж набляга на Божия народ. Израил е съгрешил, осъден е, но ще бъде възстановен, а онези, които се опитват да се противопоставят на Израел ще бъдат смазани. Има един принцип и той е, че Бог защитава народа си, но няма твърда гаранция за всяко едно обстоятелство и за всеки един човек или за кратък период от време (въпреки че Бог винаги защитава християните, той не го прави винаги. Много хора са умрели като верни мъченици). Този текст наистина ни насърчава, че Бог ще защити своите служители и ще осъществи плановете си за историята. Затова, с каквото и да се сблъскаме за кратко, ние можем да сме сигурни в Божията вярност за нещата в далечното бъдеще и за това, че ще ни защити ако останем верни.

22. Истинското сърце на домакина в Притчи 23:7

В древния средиземноморски свят, чрез акта на споделяне на храната се е показвала лоялността на хората един към друг. Но Притчи ни предупреждава, че човек не може да се довери на домакина, ако същият е егоист. Домакинът може да те подканя да ядеш колкото искаш, но по-късно ще съжаляваш, ако му се довериш. Това, което е от значение е не какво ти казва, но какво всъщност мисли в сърцето си (23:6-8).

23. Освобождението на псалмиста в Псалм 18:7-15

Езикът в Псалм 18:7-15 звучи като едно космополитно събитие, което разтърсва цялото творение. Но древните израелски песни, подобно на някои наши песни днес, са изразявали възхвалата по поетичен начин. В този случай, псалмистът описва едно време, когато Бог лично го е освободил (18:4-6, 16-19). Освобождението звучи така все едно се отнася за цялото творение, но всъщност то отразява драматичното преживяване на псалмиста, от чиято гледна точка Божията намеса е била толкова драматична, че тя не може да се разкаже с един по-малко космополитен език.

24. Брачната любов в Песен на Песните 2:1-2

Много християнски песни описват Исус като „долинският крем”, „роза Саронова” и като „хубавец сред десетки хиляди”. Песните са красиви и техният смисъл е, че Исус е най-големият красавец и желание на нашите души. Ние не трябва да преписваме значението на тези красиви песни върху значението на „Песен на Песните”, но метафората „роза Саронова” в тази книга не се отнася за Исус, нито в пряк, нито в непряк смисъл. Тази книга представлява древна любовна песен, която ни дава чудесно проникновение за жанра романс, за езика на брачното желание и оценяване, за това как да се справяме с конфликтите в брака (краткият конфликт е 5:2-6), силата на ревността (8:6), и т.н. До момента, в който книгата ни дава думи, свързани с брачната любов, тя може да ни дава думи и за нашето страстно търсене на Христа, но това всъщност не е прекият смисъл на книгата. Книгата представлява един практически пример за романтичната брачна любов. (Примерно, „домът на пированието” и „знамето” в 2:4 може да се отнасят за древни сватбени обичаи: докато гостите пируват на сватбеното тържество, младоженецът и булката консумират техния брак и закачат знаме, тогава, когато запечатат сексуално техния съюз. Съмнително е дали трябва да тълкуваме такива подробности като символи на Христа. Текстът звучи много по добре ако това е една картина на брачната сексуална любов в древен Израел.)

Но дори и Песен на Песните да е символ на Христа и Неговата църква, както някои предполагат, то „роза Саронова” и „долинският крем” не биха могли да се отнасят за Христа. Както гласи преводът в НИВ, именно невястата е тази, която заявява: „Аз съм роза Саронова, долински крем” —тоест, толкова красива колкото най-красивото цвете, защото нейният младоженец я е накарал да се чувства обичана, въпреки нейната несигурност (1:6). Младоженецът също я сравнява с мак (2:2; 7:2). Тя сравнява неговото приближаване като такова на човек, който се движи сред маковете (2:16; 6:2-3; той също прилага този образ за нея в 4:5). Дори и „Песен на Песните” да е една алегория за Христа и Неговата църква (което е малко вероятно), „роза Саронова” не би се отнасяло да Христа, но до Неговата църква. По всяка вероятност, това е един пример за един красив романтичен език, който може да бъде използван от един вдъхновен автор за неговата невяста, пример за вдъхновен наричник, подчертаващ значимостта на романтичната любов в нашите бракове в днешни дни.

25. Църковна дисциплина в Матей 18:18

По рано използвах едно доста широко разпространено тълкувание на този стих. Като млад християнин, аз използвах Матей 18:18, за да „връзвам” и „развързвам” демони всеки път, когато се молех (като че ли демоните си седяха там и слушаха). За щастие, Бог повече го интересува нашата вяра, отколкото нашите формули и затова той

милостиво отговаряше на молитвите ми независимо дали подхвърлях по някое „връзване” или не. Но един ден аз прочетох Матей 18:18 в контекст и осъзнах, че съм тълкувал неправилно този стих. Понеже до онзи момент на молитвите ми беше отговорено, аз реших да продължа да „връзвам” и „развързвам”, но сега, след като разбирам нещата по-добре, то тази практика не действаше повече, защото не можех повече да го правя пред Бог с честно сърце! За моя радост, аз открих, че Бог все още отговаряше на молитвите ми, които аз отправях към Него в името на Исус и в които липсваше „връзването”.

Какво означават „връзването” и „развързването” в този контекст? В контекста, Исус посочва, че ако някой християнин живее грешен живот, то неговите братя трябва да се противопоставят на този грях. Ако той откаже да слуша, то тогава трябва да се доведат и други християни, за да има двама или трима свидетели, ако се наложи проблемът да се представи пред цялата църква. Ако, въпреки противопоставянето, направено с любов, този човек откаже да се покае, то църквата трябва да премахне този човек, за да може той да се покае (Мат. 18:15-17). В този контекст, Исус заявява, че каквото „вържем” или „развържем” на земята, същото нещо вече ще е „вързано” или „развързано” на небето” – тоест, при тези обстоятелства, църквата ясно действа според Божия авторитет (18:18). Понеже термините „връзване” и „развързване” буквално се отнасят до хвърляне в затвора или освобождаване от затвора на хора, а еврейските учители са използвали тези термини, за да опишат своята законна власт, то тези термини имат ясен смисъл в този контекст: църквата трябва да дисциплинира членовете, които съгрешават, като ги отлъчи от участие в църковните работи ако те продължат да грешат без да се покаят.

„Двамата или тримата”, които се молят в този контекст (18:19) се отнасят до двама или трима свидетели (18:16). Аз четях този пасаж и се тревожех, че моите молитви ще бъдат по-малко ефективни, ако не можех да намеря някого, който да ме подкрепи в молитва. Чудех се защо собствената ми молитва нямаше да бъде достатъчна. Но този стих не посочва, че молитвата е ефективна само когато се молят най-малко двама души. Този стих ни обещава, че дори и да има на разположение само двама души, които да се молят и дори ако молитвите или действията на хората на земята са такива, че се наложи някой човек да се оттегли от църквата, то Бог ще подкрепи своите служители, които са упълномощени от Него.

Вероятно, тук става въпрос за конкретна молитва, чрез която Бог ще доведе човека, който е отстранен от общение до покаяние и възстановяване. Ако това е така, то Исус умишлено прави разлика между отношението, изисквано от Неговите последователи и това на двамата или тримата свидетели в Стария Завет, които е трябвало първи да хвърлят камък по онези хора, срещу които са свидетелствали (Втор. 17:7). Вероятно прибягвайки до една еврейска поговорка, която се е използвала през ранните векове на тази епоха – „Когато двама и трима се съберат да изучават Божия закон, Той е между тях” – Исус уверява последователите си (по-конкретно свидетелите), че Той присъства дори и в трудни моменти на църковно дисциплиниране (Мат. 18:20). Разбира се, принципът на отговорената молитва се отнася и до други молитви, но той говори конкретно за „двама или трима”, защото има в предвид „двамата или тримата”, които току що е споменал.

Въпреки че няма достатъчно място тук, за да коментираме повече по този въпрос, този пасаж не подкрепя широко разпространената практика за „връзване” на

демони, както това се прави в наши дни. Докато „връзването на демони” по начина, по който това се практикува в наши дни, няма подкрепа от самия текст, то в същото време, тази практика се появява в някои древни магически текстове, което я прави дори по-подозрителна. Когато Исус заявява, че е „вързал силния” (Мат. 12:29), той не казва първо на Сатана : „Аз те връзвам” преди да е изгонил демоните. Той вече е победил силния чрез превъзможване на изкушението и чрез подчинение на волята на Отца, следователно, той беше свободен, за да упражни своята власт и да изгони демоните.

26. Идването на Исус след неговото възкресение в Йоан 14:3

Исус казва на учениците си: „В дома на Отца ми има много обиталища” (14:2; “обиталища” идва от латински – не се намира в оригиналния гръцки текст.) Исус обещава, че ще приготви място за Неговите ученици, но ще се върне и ще ги вземе, за да бъдат с него там, където е той (Йоан 14:2-3). Обикновено, днешните читатели допускат, че тук Исус говори за бъдещето си идване, когато ще ни дойде на вземе или за новата земя. Ако тези стихове съществуваха самостоятелно, то това тълкуване щеше да има смисъл толкова колкото всяко друго виждане, защото преди всичко Исус често говореше за второто си идване и за това, че ще бъдем с него завинаги.

Но контекстът посочва, че Исус говори за едно по-ранно идване тук: за това не само да сме с Исус след като Той се завърне в бъдеще, но да сме с Него в нашето ежедневие в настоящето. Как може да стане това?

Петър иска да следва Исус навсякъде, където отиде той, но Исус му казва, че ако Петър иска да го последва там, където той отива, то това означава да го последва до смъртта (Йоан 13:31-38). Независимо от това, Петър и другите ученици не трябва да се страхуват. Те трябва да се доверят на Исус по същия начин, по който се доверяваха на Отца (14:1). Той ще приготви обиталище за тях в дома на Отца и след това ще се върне, за да ги приеме (14:2-3). „И вие знаете за къде отивам и пътя знаете” (14:4). Вероятно, подобно на нас, учениците са били изумени, а Тома говори вместо тях: „Господи, не знаем къде отиваш; а как знаем пътя?” (14:5) Затова Исус разяснява къде отива, а именно при Отца (14:6), а Той отива там като умира на кръста, но ще се върне след това, за да им даде Духа (14:18-19; 16:18-22). Как ще стигнат те до Отец? Като дойдат чрез Исус, който е пътят (14:6).

Ние често цитираме Йоан 14:2-3 като доказателство за бъдещето завръщане на Исус и обратно ние цитираме Йоан 14:6 като доказателство за спасението. Но ако проследим разговора, то се разбира, че поне за единия стих грешим. Йоан 14:2-3 гласи, че Исус ще ги вземе там, където Той отива, но 14:6 ни казва къде отива той и как неговите последователи ще стигнат до там: Той отива при Бог-Отец, а ние стигаме до Бог, когато се спасим чрез Исус (14:6). Ще стигнем ли до Бог само когато Исус се завърне в бъдеще или вече сме дошли при Него чрез вяра? Цялостният контекст разяснява тази идея. Ние влизаме в дома на Отец, когато станем последователи на Исус Христос.

В контекста на цялостното Евангелие на Йоан, няма причина да допускаме, че „дома на Отец” се отнася за небето, въпреки че това може да е загатване за храма (Йоан 2:16) или за семейството на Отец (Йоан 8:35; а ние сме неговия нов храм и неговото семейство). Исус продължава с обяснението на „обиталище” (НИВ: “места”) по-ясно в контекста, който следва. Гръцката дума за обиталище, използвана в 14:2 се появява още

на едно място в Новия Завет – в същия този контекст в 14:23 и е част от обстояното обяснение на Исус в 14:2-4. „Ако Ме люби някой, ще пази учението Ми; и Отец Ми ще го възлюби, и Ние ще дойдем при него и ще направим обиталище у него.” (14:23). Този глагол се среща изцяло в Йоан 15:1-10: „Пребъдвайте” в Христа и нека Христос да „пребъдва” във вас. Всички ние знаем, че Исус ще се върне някой ден в бъдеще, но ако прочетем останалата част от Евангелието от Йоан, то ще разберем, че Исус се върна при тях от Отца след възкресението, когато даде на учениците Духа, мира и радостта (20:19-23), така както беше обещал (14:16-17,26-27; 16:20-22). Това е единственото завръщане, за което споменава контекста (14:18 в контекста на 14:15-27; 16:12-24).

Какъв е истинския смисъл на Йоан 14:2-3? Този пасаж не се отнася за това, че Исус ще се завърне и ние ще бъдем с него един ден – въпреки че това учение е истина и за него разбираме от други текстове. Пасажът говори за това, че Исус се завърна след възкресението си, за да може християните да имат живот с Него (14:18-19), за това, че той вече ни е взел в своето присъствие и ние можем да преживеем действителността на Неговото присъствие в този момент и завинаги. Това означава, че същият Исус, който изми нозете на учениците си в предишната глава, който поучаваше, изцеляваше и пострада за нас, е с нас в този момент. Той ни кани да се доверим на неговото присъствие сред нас.

27. Новороден Син в Исая 7:14

Ние сме наясно с новозаветната употреба на пасажа за родения от девица син, отнасящ се за Исус, в Матей 1:23, но повечето от нас никога не са се замисляли как Матей е стигнал до това заключение. Матей не използва всички негови старозаветни пророчества по същия начин. Някои от текстовете, които Матей използва, в Стария Завет не се отнасят за Исус, а за Израил. Примерно „И из Египет повиках сина Си” ясно говори за изхода на Израил от Египет в Осия 11:1, но Матей използва този стих за излизането на Исус от Египет (Мат. 2:15). Матей не казва, че Осия е имал в предвид Исус. Той казва, че Исус, като последен син на Аврам (Мат. 1:1) повтаря преживяването на Израел (примерно, четиридесетте дни, прекарани в пустинята и цитатите, които той използва от Второзаконие в Мат. 4:1-11). Точно тази глава на Осия споменава за един нов изход, една нова епоха на спасение, която е сравнима със старата. Матей цитира Осия 11:1, защото той знае, че самият Осия говори за едно бъдещо спасение.

И така преди да прочетем стиха от Исая 7:14, използван от Матей, трябва много внимателно да изследваме какво точно има в предвид Исая 7:14 в контекста. (Ако това упражнение ви прави да сте нетърпеливи, то може да преминете към заключението, но уверете се, че ще се върнете и ще проследите последователно разсъжденията ни.) Въпреки че Матей 1:23 ясно говори за това, че Исус е роден от девица (гръцкият термин е ясен), учените спорят дали еврейските думи в Исая също се отнасят за „девица” или в по-широкия смисъл се отнасят за „млада жена.” Заради самия аргумент, ние ще избегнем този вариант и ще се занимаваме само с контекста.

Царят на Асирия незаконно навлезе на територията на Израил (царството на Самария) и Сирия (Арам, царството на Дамаск). Осъзнавайки, че са в беда, те се опитаха да убедят царят на Юдея (царството на Йерусалим) да се присъедини към тях в борбата им против асирийците. Когато се оказа, че той няма да им съдейства, те се опитаха да го заставят да се присъедини към тяхната коалиция. По това време, Бог

изпрати пророк Исаяя при Ахаз, цар на Юда, за да го предупреди да не се присъединява към коалицията на Израел и Сирия. (Имайте в предвид, че Юда и Израел бяха две отделни държави в този момент от тяхната история.) Сирия или Арам (представяна от нейната столица Дамаск) и Израел или Ефрем (представяна от Самария) щяха да бъдат победени скоро след това (7:4-9).

Исайя дори предложи на юдейския цар Ахаз знамение, с което да потвърди, че Арам и Израел скоро ще паднат (7:10-13). Знамението беше такова, че да привлече вниманието на Ахаз: една жена щеше да зачене и да роди син и да го нарече Емануил, „Бог с нас” (7:14). Преди синът да разпознае доброто от злото, докато все още яде сгъстено мляко (7:15; това е било по времето на Исаяя, 7:21-25), асирийският цар ще опустоши Арам и Израел (7:16-20). С други думи, детето щеше да се роди по времето на Ахаз. Но щом е така, защо синът беше наименуван „Бог е с нас” ? Може би поради това, че всички деца на Исаяя имаха символични имена (8:18), така както децата на Осия бяха пророчески знамения за северното царство на Израел през горе-долу същия период (Носеа 2:4-9). Ще се върнем към тази тема по-късно в нашите разсъждения.

След като каза това пророчество на Ахаз, Исаяя беше изпратен при една „пророчица” (най-вероятно това е неговата млада жена, която може също да е имала дарбата пророкуване) и тя забременя. Те наименуваха сина „Махер-шалал-хаш-база”, което означава „Тичай на корист, бързай на грабеж.” Бог му каза да назове детето по този начин и това да бъде знак за Юда, че Бог скоро щеше да предаде враговете на Юда в ръцете на асирийската армия. Преди момчето да стане достатъчно голямо, за да произнесе думичките „мама” и „тате”, Асирия щеше да плячкоса Арам и Израел (8:1-10). С други думи, собственото дете на Исаяя щеше да бъде знамение за Ахаз: неговото раждане щеше да бъде последвано от опустошението на земите на север, чиито жители опитвали да накарат Юда насила да се присъедини към тяхната коалиция. Юда трябваше да знае, че „Бог е с нас”, и че „плячката” на Арам и Израел щеше да бъде отнесена „набързо” (7:14; 8:3).

Защо тогава Матей е сметнал, че Исаяя 7:14 се отнася за Исус? Вероятно не поради същата причина, поради която ние често го правим. Ние отнасяме Исаяя 7:14 за Исус, защото никога не четем контекста, който е в непосредствена близост до пасажа. Матей вероятно отнася този пасаж за Исус, защото той е преминал извън контекста в непосредствена близост до пасажа и е тълкувал в по-широкия контекст на заобикалящите го пасажи. Както споменахме по-рано, децата на Исаяя бяха „знамения”, всяко едно показващо на Юда какво Бог щеше да направи (8:18). Непосредственото знамение на Бог, че Той е с Юда, щеше да бъде завладяването на техните врагове на север, а заключителното действие на Бог, чрез което Той щеше да покаже, че е с тях, щеше да се случи тогава, когато самият Бог дойде да бъде сред тях. В следващият пасаж Исаяя говори за една надежда, която се простира извън Юда, дори до северното царство на Израел (9:1-2), един побеждаващ цар, едно дете, което щеше да се роди в дома на Юда (9:3-7). Той не само щеше да се нарече „Бог с нас”, подобно на другите Му имена, които точно се отнасят за Него, „Могъщ Бог” също се отнася за Него (9:6, едно наименование на Бог, което също откриваме в контекста, 10:21). Този давидов цар (9:7) щеше да бъде Бог в плът (9:6). В древния Близък Изток, където Израел изглежда доста странен, защото не се обръща към други богове, Исаяя не би рискувал да нарече царя „Могъщ Бог” ако няма точно в предвид, че самият Бог ще дойде и ще царува като един от наследниците на Давид. Матей е прав, но не поради причината, поради която ние предполагахме.

Някои критици на Матей, които вярват, че той просто не е познавал контекста, са скептично настроени. Ще е добре да им посочим, че Матей показва познанията си на контекста само три глави по-нататък. Там той прилага един пасаж за Исус от Исая 9:1-2 (Мат. 4:15-16), като показва, че контекстът на Исая 7:14 му е добре познат.

Заклучение към глава 2

Както видяхме, контекстът променя съществено начина, по който ние тълкуваме всеки един пасаж. Но в повечето случаи контекстът трябва да премине извън текста, заобикалящ цитирания пасаж и да достигне до заобикалящите го глави и дори до цялата книга, в която се появява дадения пасаж. Така ние разгръщаме следващата глава, за да дискутираме едно по-голямо ниво на контекста, за което повечето читатели нямат необходимите умения.

Глави 3 и 4 Цялостният контекст на една книга

Въпреки че е важно всеки един пасаж да се тълкува заедно с контекста, който следва непосредствено след него, то също така е важно да го тълкуваме в контекста на цялата книга, в която пасажът се намира – независимо дали това Евангелието от Йоан, или Съдии или други книги от Библията. Това е начинът, по който Бог ни е дал по-голяма част от Библията, вдъхновявайки конкретни автори, които да я напишат, като първите читатели са можели да получат отделните книги една по една.

Много често, конкретният пасаж, който изучаваме съответства на темата, която се среща в цялата книга от Библията. Много често, идеи в разглеждания пасаж развиват теми, които са в цялата книга. Когато идеите от дадения пасаж се разглеждат в светлината на това как книгата тълкува тази тема на други места, то те стават много по-ясни. В някои случаи, историята се простира в няколко книги от Библията, които някога са били свързани като разширени повествования (например, историята на Мойсей в Изход продължава от историята за Йосиф в Битие, а 1 Царе и 2 Царе представляват една дълга история, същото важи и за Лука и Деяния на Апостолите).

Конкордансът може да ви помогне да видите как определи думи са използвани и на други места в същата книга. Вие можете да се упражните като изследвате думата „закон“ или „Дух“ в книгата „Послание към Галатяните“. Ако искате да развиете това умение по-добре, вместо да използвате конкорданс, просто прочетете Галатяни и си направете собствен списък на някои теми, също прочетете някои от препратките към стиховете, където се появява всяка една от темите.

Следват няколко примера за това как, когато четем даден пасаж в светлината на книгата, където той се среща, това обогатява нашето разбиране на този пасаж.

1. Помирение между Евреи и езичници в Римляни

Ние често подтикваме невярващите да приемат Християнството като вярват със сърцето си във възкресението на Исус и като изповядат с устата си, че Исус е Господ. Обобщението на това как да откликваме на евангелието се базира на Римляни 10:9-10. Римляни 10 наистина описва спасението по този начин. Но някога изследвали ли сме защо точно тук Павел споменава конкретно за устата и сърцето (а не в други пасаж, в

които се говори за спасение)? Щеше ли да опровергае твърдението, че един глухоням човек не би могъл да се спаси само защото не може да направи изповед с устата си? Или по-скоро Павел използва тези конкретни думи „сърце” и „уста” поради по-специфични причини?

Първо разглеждаме непосредствения контекст, както направихме и в предишната глава на този учебен материал. Павел вярва, че ние сме спасени чрез Божията благодат, а не чрез нашите дела. Обратно на своите опоненти и споменатите от тях начини за оправдание (Рим. 10:1-5), Павел дава нагледен пример от закона на Мойсей за това, че посланието на вяра е спасителната дума (10:6-7). Както казва Мойсей : „думата е близо при тебе, в устата ти и в сърцето ти” (10:8); Мойсей говори за закона (Второзаконие 30:10-11, 14), но същият принцип е приложим и за евангелието, което също е Божие Слово. По времето на Мойсей никой не можеше да се възкачи на небето, за да донесе закона; Бог, в своята милост, вече го беше дал на Израел на Синайската планина (30:12). Нито пък беше необходимо някой да слезе в морето (30:13); бог вече беше изкупил народа си и ги беше извел през морето. Те не можеха да се спасят сами; те трябваше да са зависими от могъщата благодат на Бога (Изход 20:2). По подобен начин Павел казва, че ние не възвеждаме Христа от мъртвите, нито Го сваляме от Отца. Подобно на закона и на изкуплението на Израел, Христовото спасение е Божи дар за нас (Римляни 10:6-7). Мойсей заявява, че думата е „в твоето сърце и в твоята уста” (Второзаконие 30:14), тоест., вече е дадена на Израел поради Божията милост. По подобен начин Павел обяснява, че думата е била в твоята уста, когато си изповядал Христос с устата си и в твоето сърце, когато си повярвал със сърцето си в Него (Римляни 10:9-10). Вярата идва единствено чрез слушане на това слово, благата вест за Христа (10:17), както споменахме по-горе.

Непосредственият контекст обяснява защо Павел използва „устата” и „сърцето” в този конкретен пасаж, но той също повдига и един друг въпрос. Защо трябва Павел да прибегва до доказателство от Стария завет за това, че спасението е по благодат, чрез вяра? Имало ли е някой, който да се съмнява в това? Ние можем да си обясним всеки един пасаж от Римляни тогава, когато я четем като една цялостна книга. Павел споменава за противоречие между еврейските християни и езичниците, които са станали християни.

Павел започва Римляни като набляга на факта , че езичниците са изгубени (Рим. 1:18-32) и докато читателите християни от еврейски произход се радват Павел посочва, че религиозните водачи също са изгубени (Рим 3). Павел посочва, че цялото човечество е погинало, за да може, по този начин, да ни напомни, че всички трябва да дойдем при Бога при еднакви условия и че никой не може да се похвали повече от другия.

Повечето евреи са вярвали, че те са избрани за спасение в Аврам, затова Павел напомня на християните от еврейски произход, че спасението не е за етническите, а за духовните наследници на Аврам. (Рим. 4). За да може еврейските читатели да спрат да наблягат на генетичния си произход, Павел напомня, че всички хора, дори и евреите, произхождат от грешния Адам (5:12-21), Евреите са вярвали, че по-голяма част от тях спазват всички 613 заповеди в закона (поне през по-голямата част от времето), а повечето езичници не спазвали седемте заповеди, които според тях, Бог дал на Ной. Затова Павел коментира, че въпреки, че законът е добър, то той никога не е спасявал онези, които го спазват, включително и Павел (Рим. 7). Единствено Исус може да го направи! И за да може евреите да не наблягат на това, че са богоизбрани в Аврам, Павел им напомня, че не всички физически наследствени потомци на Аврам са били

избрани, дори и първите две поколения след Аврам. (Рим. 9:6-13). Бог има върховната власт и Той не избира хората въз основа на тяхната етническа принадлежност (9:18-24), но Той избира хората въз основа на тяхната вяра в Христа.

За да може християните от езически произход да не гледат пренебрежително на християните от еврейски произход, Павел напомня, че наследството към което те са присъдени, преди всичко, принадлежи на Израел (Рим. 11). Бог има остатък от евреи и един ден повечето от евреите ще се обърнат към Христа (11:25-26). Точно тук Павел е доста практичен. Християните трябва да си служат един на друг. (Рим.12). Същността на Божия закон е да се обичаме. (13:8-10). Литературата от древността говори за това, че езичниците в Рим са се подигравали на евреите в Рим особено заради техните закони относно храната и за светите им празници. Павел ни убеждава, че ние не трябва да гледаме на другите с пренебрежение поради някакви си малки различия (Рим. 14). Той ни дава пример на етническо помирение: Въпреки че Исус е евреин, той послужи на езичниците (15:7-12), а Павел носеше дарение от църквите от езичници, обърнали се към християнството, за еврейските християнски църквите в Ерусалим (15:25-31). В заключителното си слово, той ни увещава: Внимавайте за онези, които причиняват съблазни (16:17).

Единствено, когато имаме изградена цялостна представа за Римляни, то тогава можем ясно да разберем функциите на всеки един пасаж в посланието като цяло. Това ни дава представа и на ситуацията, за която посланието говори. Познанията ни за „миналото” ни дават повечето светлина върху конкретната ситуация: Преди време Рим изгонва християните от еврейски произход (Деяния на апостолите 18:1-3), но когато Павел пише посланието те вече са се върнали обратно (Римляни 16:3). Това означава, че домашните църкви в Рим, в които са преобладавали предимно християни от езически произход в продължение на много години, в този момент са в конфликт с християните от еврейски произход, които имат различни културни ценности за правене на определени неща. Посланието на Павел към Римляните призовава за етническо, културно и племенно помирение, като ни напомня, че всички сме равни пред Бога единствено чрез Исуса Христа. (По-късно ще разгледаме въпроса за произхода.)

2. Справедливост за бедните в Яков

Някои хора, след като прочетат Посланието на Яков, смятат, че то съдържа различни увещания, които не са в съответствие едно с друго. Но техният възглед е неправдоподобен. Когато внимателно разгледаме Яков ще видим ,че пасажите в цялата книгата са в синхрон един с друг.

В контекстът, който непосредствено следва по-горе, ние попитахме как Яков очаква от нас да се противопоставим на дявола (4:7) и разисквахме върху това, че той се отнася до това да се противопоставяме на ценностната система на света. Това е един валиден, основен принцип, но има ли и други конкретни ценности, за които Яков е особено загрижен относно неговите читатели? Най-вероятно има.

В началото на Посланието на Яков, авторът ни запознава с няколко теми, които се повтарят няколко пъти в цялото послание. Разглеждайки темите, читателят придобива една обща представа за проблемите, за които посланието говори. (Когато проповядвам върху Яков, много често предпочитам да проповядвам върху въведението,

което ми позволява да говоря върху по-голяма част от посланието като използвам само един или два абзаца за плана си.)

Първо, виждаме основния проблем, с който се сблъсква Яков: неговите читатели се натъкват на различни изпитания (1:2). Когато четем посланието му ние разбираме, че много от неговите читатели са бедни хора, които са потиснати от богатите (1:9-11; 2:2-6; 5:1-6). (Допълнителната информацията за написването на посланието ни дава повече светлина относно действителността по времето на Яков. Но за сега ще продължим да разглеждаме цялостния контекст, защото по-късно ще се занимаваме повече с историческата и културна действителност.) Някои от читателите на Яков са изкушени да се справят с различните си проблеми по един погрешен начин: с насилие (словесно или физическо) (1:19-20; 2:11; 3:9; 4:2).

И така, Яков ни предлага разрешение, за което са необходими три добродетели: твърдост (1:3-4), мъдрост (1:5) и вяра (1:6-8). Читателят се нуждае от Божията мъдрост, за да може правилно да устои, а когато се моли на Бога за тази мъдрост на него му е необходима вяра. По-късно Яков се връща отново на тези добродетели като ги обяснява по-подробно. Така например той говори по-подробно за твърдостта в края на посланието като използва Яков и пророците за библейски примери, проявяващи твърдост (5:7-11). Той също говори и за искрена, а не мимолетна (2:14-26). В този пасаж авторът ни поучава относно вярата. Някои от бедните, към които той се обръща са изкушени да се обърнат срещу потисниците си и да ги убият. Те смятат, че Бог все още е на тяхна страна, понеже те не са извършили грехове като прелюбодеяние например. Но Яков им напомня, че убийството е грях, дори и да не си извършил прелюбодеяние. (2:11). Основната изповед на еврейската вяра е че Бог е един, но Яков им напомня, че дори и дявола вярва, че им един Бог, но неговото знание не го спасява (2:19). Искрената вяра означава вяра, която се изявява чрез подчинение (2:14-18). Затова ако се молим за мъдрост „с вяра”, ние трябва да се молим с искрена вяра, която желае да се подчинява на всяка една мъдрост, която идва от Бога. Не трябва „да се колебаем” (1:8), което означава да не приемаме едновременно световния и Божия мироглед (4:8).

Яков обръща особено голямо внимание на мъдростта. Той е загрижен за провокиращата реторика – онзи вид говор, който подтиква хората да се гневят на другите (1:19-20; 3:1-12). Това не означава, че той мълчи относно богатите деспоти. Той пророкува за божие наказание, което ще дойде върху тях (5:1-6). Но той също и не одобрява да се подтикват хората към насилие срещу тях. Яков отбелязва, че има два вида мъдрост. Едната включва крамолничество и егоизъм и е земна и бесовска (3:14); това е мирогледа, който изкушава неговите читатели. Яков обаче защитава Божията мъдрост, която е кротка (3:13); тя е чиста, не е смесена с други мъдрости, тя е чиста, миролюбива, кротка, пълна с милост и добри плодове на праведност, които се сеят в мир (3:17-18). Неговите читатели са изкушени да използват насилие (4:2) и да желаят световния мироглед за вършене на нещата (4:4). Вместо да вземат нещата в свои ръце, тези хора трябва да се покорят на Бога (4:7).

Яков ни призовава да живеем в мир. И ако той призовава потиснатите да не убиват своите потисници, колко повече той призовава нас да обичаме и да сме благородни (кротки – в библейския текст – бел. на преводача) към онези, които са ни най-близки, дори и към онези, които не са мили с нас? “Противопоставянето на дявола” може да изисква повече работа отколкото някои от нас си мислят.

3 Осъждението на Давид в 2 Царе 12:11

Понякога ние смятаме, че наказанието на Давид е приключило със смъртта на сина му (12:18). Но понеже Давид беше служител в дома на Господа, неговото поведение се отрази на много други хора и затова беше необходимо строго наказание(12:14); Бог гледа много сериозно на греха, особено когато той води другите до неправилно разбиране на Неговата святост. В 12:11, Натан пророкува за наказанието на Давид вътре в дома му, включително и за изнасилването на някои от неговите жени (понеже той беше извършил прелюбодейство с жената на друг мъж) от негов приятел. Това пророчество ни дава обща представа за останалата част на 2 Царе.

В глава 13, синът на Давид, Амнон, изнасилва полу- сестра си Тамара. Истинският брат на Тамара, Авесалом, отмъщава за честта на сестра си като убива Амнон, който е и негов по-голям брат, което означава, че ако Хилеав не участва в политиката (за него не се говори изобщо), то Авесалом остава следващия наследник по рождение (2 Царе 3:2-3). Авесалом се връща от изгнание (глава. 14), а след това повежда въстание, което почти води до унищожаването на Давид и на неговите съюзници (глави 15-18)-това съкрушава сърцето на баща му. Авесалом спи с наложниците на баща си пред очите на Израел (16:21), въпреки че това е незаконно (Левит 20:11). След като въстанието е потушено и Давид се връща в Ерусалим с мир (глава. 19) той трябва да се справи с друго въстание , веднага след предишното, от един узурпатор - венеиаминец (глава. 20). До началото на 3 Царе, по-малкият брат на Авесалом прави заговор, за да завземе трона (3 Царе 1). Въпреки че Бог прощава на Давид и го възстановява на трона, Давид страда от последствията от този вид грях до края на живота си. Тази история ни дава строго предупреждение за днешните духовни водачи, които забравят за отговорността си да живеят един свят живот.

4. “Един от тия най-скромните” в Матей 25:40

Днес много хора наблягат на значимостта на това да се грижим за бедните като ни напомнят, че Исус ни предупреди, че ще бъдем съдени за това как сме се отнасяли към „най-скромните” исусови братя (25:40, 45). Истина е че Бог ще ни сади за това как сме се отнасяли към бедните, дали точно тук, под думата „братя” Исус има в предвид „бедните”? Ще бъдат ли садени народите (25:32) само за това? Контекстът тук не разрешава веднага този проблем, но по-широкият контекст на евангелската традиция може да ни помогне повече. Какво има в предвид Исус под „братя” и „най-малките ” , когато говори за това на други места?

Древните читатели са развивали летописите от самото начало, тоест преди да стигнат до Матей 25 глава те вече са били прочели предишните глави.. Те вече знаят, че Исусовите братя и сестри са всички онези, които вършат Неговата воля (Matt 12:48-50), че всички ученици на Исус са братя и сестри (23:8), и преди да свършат с Евангелието те вече знаят, че учениците на Исус остават Негови братя след възкресението Му(28:10). (Поради начина по който работи гръцкия език думата „братя” може често да включва и „сестри”, но в 28:10 сестрите ученици на Исус се обръщат към братята ученици) Когато Исус говори за „най-малкия” в царството, той понякога се обръща към някои ученици (11:11).

Кои тогава са най-малките от учениците на Исус, онези, които народите са приели или отхвърлили? Най-вероятно това са благовестителите, мисионерите, които

носят евангелието до онези, които е са чували за него преди да настъпи деня на съда. Разбира се че посланието за царството ще бъде разпространено сред всички народи преди да дойде царството (24:14). Тези благовестители може да са гладни и жадни поради жертвата, която са направили като са оставили всички удобства, за да може да доведат другите до познание на благата вест. Възможно е те да бъдат хвърлени в затвора поради гонения. Възможно е да са изтощени от болести (като Епафродита във Филипяни 2:27-30). Но онези, които приемат такива благовестители са приели Христос, който ги е изпратил дори единственото, което са могли да им предложат да е било чаша вода, така както Исус поучава в предните глави (10:11-14, 40-42). Тогава, в светлината на цялото евангелие от Матей ,твърде възможно е тези „най-малките братя и сестри” да са най-бедните мисионери, които са изпратени до различни народи; народите ще бъдат съдени според това как са отвърнали на пратениците на Исус.

5. Какво означава да вярваме в Йоан 3:16

Йоан 3:16 наистина говори за спасението от греховете чрез вяра в Исуса, както и ние го разбираме. Но ние не можем да разберем значението на този стих ако не прочетем цялото евангелие на Йоан. Останалата част от евангелието хвърля светлина върху значението на думата „свят” в този стих (примерно, стихът се отнася за самаряните –виж 4:42 в контекста), върху това как Бог изразява своята любов (чрез описанието на кръста), како и други теми. В Йоан 3:16 ние обръщаме внимание на това какво означава да имаш спасителна вяра. Някой може да каже, че вярва в Исус и въпреки това този човек може да посещава църква един път годишно и да продължава да живее в грях, без да се покаява (да кажем, че този човек убива хора през седмица). Този човек наистина ли е християнин? Какво наистина означава „да вярваме” в Исус?

Останалата част от евангелието ни обяснява какво има в предвид Исус под спасителна вяра. Точно преди стиха за обръщението към вярата, Евангелие от Йоан 3:16, Йоан ни говори за някои неистински вярващи. Много хора бяха впечатлени от чудесата на Христос и „повярваха” в Него, но Исус отказа да им се довери, защото знаеше какво има вътре в тях (2:23-25). Те имаха някакъв вид вяра, но това не беше спасителна вяра.

Какво става, когато някой изповяда вярата си в Христа, но по-късно се отрече от Него и стане мюсюлманин или започне да се покланя на древните йорубски богове? Дали първоначалната изповед на вяра е достатъчна, за да ги спаси на края. Този въпрос не е труден за отговаряне като се има в предвид останалата част от евангелието на Йоан, въпреки че някои от нас може да не хареса отговора. По-нататък, в Евангелието от Йоан, някои от онези, които слушаха Исус „повярваха в него”, но Той ги предупреди да продължат да ходят в словото Му, въпреки че те бяха вече Негови ученици, които учеха истината, която ги правеше свободни (8:30-32). До края на самата глава се оказва, че тези слушатели са били неверни: те всъщност искаха да убият Исус (8:59). По-късно Исус ги предупреждава, че онези, които не продължат да ходят в Него ще бъдат изхвърлени (15:4, 6). В евангелието на Йоан, истинската спасителна вяра е онази вяра, която устоява до края.

Целта за написването на Евангелието от Йоан е да запише за християнските читатели, които никога не са виждали Исус, някои от чудесата, за да може по този начин те да достигнат до по-дълбоко ниво на вярата, вяра, която ще бъде достатъчно

силна, за да следва Исус до края (20:30-31). Йоан прави този коментар веднага след като разказва за кулминационната изповед на вяра в това евангелие. Исус призовава Тома да „вярва”, а Тома изразява своята вяра като нарича Исус „Господ мой и Бог мой“ (20:27-28). В Евангелието от Йоан се набляга на божествеността на Исус (1:1, 18; 8:58), затова от всички други изповеди за божествеността на Исус в това евангелие, (1:29, 36, 49; 6:69), това е кулминацията: Той е Бог. Същността на вярата на Тома е правилна, но Йоан иска повече от своите читатели. Правилната информация за Исус е необходима, но сама по себе си правилната информация не винаги представлява силна вяра. Тома повярва, защото видя, но Исус казва, че той иска по-голяма вяра, която може да повярва преди да види (20:29). Читателите на евангелието от Йоан вярват, защото той им разказва за едно свидетелство на очевидци (20:30-31), което е потвърдено чрез силата на Святия Дух (15:26-16:15).

В Йоан 3:16 се говори за това, че спасителната вяра не е само една единствена молитва, след което можем да си вървим по пътя и да забравим за Исус до края на живота си. Спасителната вяра обгръща Исус с такава изчерпателна зависимост заради онова, което е направил за нас, че ние изграждаме живота си върху истината на Неговите думи.

6. Под закона в Римляни 7

В предишната част отбелязахме значимостта на цялостната структура на Римляни, която ни учи за етническото помирение. В този контекст, специфичната структура на Римляни 7 е значима: Павел отбелязва, че вярващите „не са вече под закона” (7:1-6). Но той също казва, че проблемът не е в самия закон (7:7, 12, 14), но в хората, които са плътски създания. Много хора тълкуват тази глава като поробване на Павел в греха, а някои дори я използват като оправдание за това, че могат да живеят в грех, казвайки: “Ако Павел не е могъл да се предпази от греха, как е възможно ние да го направим?” Дали наистина Павел е искал да каже точно това?

В 7:14, Павел заявява, че той „е от плът, продаден на греха”. В съседните глави на посланието той обаче заявява, че всички вярващи в Исуса са свободни от греха и са слуги на правдата (6:18-22). В 7:18, Павел се оплаква, че в него “не живее нищо добро”, но в 8:9 той обяснява, че Божия Дух обитава във всички вярващи. В 7:25 той изповядва с плътта си той слугува на „греховния закон”; но в 8:2 той заявява, че Исус е освободил вярващите от не “закона на греха и на смъртта.”

Защо е това объркване? Най-вероятно това е така, защото сме изпуснали основната мисъл. Въпреки че, в Римляни 7, Павел нагледно говори за живота под закона, той няма в предвид, че това е типично за християнина ежедневиe. Той казва, че когато християните са живели „по плът” (най-вероятно имайки в предвид, че са били управлявани от собствените си страсти), то техните греховни страсти, подклаждани от закона, са предизвиквали смърт в тях. От друга страна, Павел казва: “Но сега” вярващите са “освободени от закона, “и служат по нов дух, а не по старата буква” (7:5-6). По-голяма част от Римляни 7 описва чувството на безсилие на човека, който се опитва да придобие праведност чрез делата на закона, тоест чрез човешки усилия (Римляни 7 говори за “аз,” “мене,” “мой” and “моето” повече от 40 пъти). Когато приемем праведността на Бога като безплатен дар, то ние имаме възможност да ходим в един нов живот, а останалата част от християнския живот е достатъчно доверие в завършеното дело на Христа, за да можем да живеем подобно на Него (6:11). Това до

каква степен нашия живот прилича на Римляни 7 зависи от факта, че ние се опитваме да станем достатъчно добри пред Бога вместо да приемем Неговата милостива любов към нас.

7. Укоряване на нелюбящите християни в 1 Коринтяни 13

Ние често цитираме 1 Коринтяни 13 като универсално описание на любовта, подходящо за сватби, брачно съветничество, приятелство и т.н. Всъщност, принципите в тази глава наистина са доста универсални и могат да се приложат в тези ситуации, но първоначално Павел ги пише, за да се обърне към определена ситуация, която за много от нас днес е непонятна. Павел говори за правилната употреба на духовните дарби.

Коринтянската църква е имала разногласие относно много въпроси. Един от тези въпроси, за който се говори в главите 12-14, е въпроса за духовните дарби. Павел напомня на християните в Коринт, че целта на публичното използване на дарбите е да се изгради христовото тяло. В глава 14, той подчертава, че когато се покланяме на Бога на публично място, то пророчеството е по-важно отколкото говоренето на езици, защото то изгражда по-добре църквата (освен ако говоренето на езици не е съпътствано от тълкувание). Между тези две глави се намира глава 13, която описва любовта като основната добродетел, която ни задвижва да използваме всички наши дарби, за да може да се изгради христовата църква.

Павел подчертава, че дори и да имаме най-големите дарби, то ние сме нищо, ако нямаме любов (13:1-3). Той посочва, че дарбите са временни, защото ще се прекратят при завръщането на Христа, тогава, когато ще го видим лице в лице (13:8-10); любовта обаче е вечна (13:11-13). Между тези две точки той описва отличителните белези на любовта – белези, които в цялостния контекст на книгата, се отнасят направо до онова, което онова, което липсва на християните в Коринт (13:4-8). Любовта не завижда, не се превъзнася и не се гордее (13:4), но определено християните в Коринт са завиждали (3:3) и са се превъзнасяли (4:6, 18-19; 5:2; 8:1) и са се гордеели (1:29; 3:21; 4:7; 5:6). Накратко, онова, което представлява любовта според Павел, не е типично за Коринтяните. Възхваляването на любовта от страна на Павел представлява и един внимателен укор към коринтяните.

Но тъй като любовта трябва да е първия ни приоритет, то тя също ни казва кои дарби да използваме най-много, за да изградим христовото тяло. Стиховете, които се намират непосредствено до 1 Коринтяни 13 ни напомнят, че трябва да търсим от Бога „по-големите дарби”, особено, когато Му се покланяме на публични места, по-големи дарби като пророчеството, което изгражда другите хора (12:31; 14:1).

8. Живот, кръстен в Духа в Марк 1:8-13

Евангелието от Марк ясно говори за Божия Дух около шест пъти, като половината от тях се появяват във въведението (1:8-13), където авторът представя пред читателите някои от централните теми. Чрез останалата употреба на Божия Дух, Марк подчертава делото на Св. Дух в това да упълномощи Исус да гони нечистите духове (Марк 3:29-30), или тогава, когато старозаветните пророци говорят Божието послание (12:26) или свидетелството на Исус, който говори онова, което Святия Дух казва (13:11).

Във въведението, Йоан Кръстител съобщава за Мощния, който ще кръсти други в Святия Дух (1:8). Този, който кръщава в Святия Дух е Исус от Назарет. Веднага след неговото изявление, виждаме как Исус е кръстен и как Святия Дух слиза върху него (1:9-10). Кръщаващият със Святия Дух ни дава пример за това как изглежда един живот, кръстен в Духа, защото самият той първи приема Святия Дух. Ето защо онова, което Духът прави след това изглежда много по-удивително: Духът завежда Исус в пустинята, за да се сблъска с дявола (1:12-13). Животът, изпълнен с Духа, не е живот на спокойствие и удобства, а на сблъсък със силите на дявола!

Останалата част от Евангелието на Марк продължава този модел. Малко след като Исус се появява от пустинята, той трябва да се противопостави на един зъл дух, който е в едно религиозно събрание (1:21-27). В останалата част от евангелието, Исус продължава да побеждава дявола като изцелява болните и като изгонва демони (сравни с 3:27), а дяволът продължава да нанася удари на Исус чрез своите политически и религиозни агенти. Най-накрая, дяволът успява да направи така, че Исус да умре, но Исус тържествува като възкръсва от мъртвите.

По същият начин Исус очаква от неговите ученици да изцеляват болните и да изгонват демоните (3:14-15; 4:40; 6:13; 9:19, 28-29; 11:22-24), а също така да се присъединят към неговите страдания (8:34-38; 10:29-31, 38-40; 13:9-13). Неговите ученици изглеждаха по-щастливи да споделят неговите успехи, отколкото неговото страдание, но Евангелието на Марк набляга на това, че ние не можем да споделим неговата слава, без да споделим и неговото страдание. Този урок е толкова приложим за съвременните ученици както е бил и за древните ученици.

9. Как да създадем ученици в Матей 28:18-20

Непосредственият контекст в 28:18-20 ни дава примери за това как да свидетелстваме за Христа (28:1-10) и как да *не* свидетелстваме за Христа (28:11-15). Но контекстът на цялото Евангелие от Матей ни информира как трябва да тълкуваме този пасаж, особено, защото това е заключителната част на евангелието, а читателите са можели и да завършат останалата част от това евангелие докато то стигне до тях.

Заповедта "сздайте ученици" от всички народи (в Кинг Джеймс версията е „научете“ ги) е заобиколена от три изречения на гръцки, които описват как ние създаваме ученици сред различните народи: като „отидем“, „кръстим“ и ги „научим“. Исус говори за това да „отидем“, когато той изпрати учениците си навън на територията на Галилея (10:7), но тук учениците трябва да отидат при други култури и народи, защото те ще създадат ученици сред отделните „народи.“

Да създадеш ученици сред „народите“ отговаря на основната тема, развита в цялото евангелие. Четирите жени, конкретно споменати в родословието на Исус (1:2-17) се оказват езичници: Тамар от Ханаан, Рахав от Ерихон, Рут от Моав и „вдовицата на Урия“ хитянина (1:3, 5-6). Древните еврейски родословия обикновено са наблягали на чистотата на еврейското потекло, но в това родословие нарочно се подчертава смесеното потекло на Месия, който ще спаси както езичниците така и Евреите.

Когато много от неговите собствени хора го пренебрегнаха или го преследваха, езическите астролози от Изтока дойдоха да му се поклонят (2:1-12). Бог и Неговият Син можеха да издигнат деца на Авраама дори от камъните (3:9), те успяха да работят в

„езическа Галилея” (4:15), да благословят вярата на един римски войник (8:5-13), да гонят бесове на езическа територия (8:28-34), неодобрително да сравняват израелските градове със Содом (10:15; 11:23-24), да наградят постоянството във вярата на една жена от Ханаан (15:21-28), да позволят първата апостолска изповед за това, че Исус е Месия, на езическа територия (16:13), да обещаят, че всички народи ще чуят благата вест (24:14) и да позволят първата изповед от един римски стотник за това, че Исус е Божи Син, след като стана земетресението (27:54). Вероятно Матей пише това, за да насърчи своите приятели - християни от еврейски произход да благовестват на езичниците, за да може евангелието подобаващо да завърши с тази заповед.

"Кръщението " ни напомня за мисията на Йоан Кръстител, който кръщаваше хората за покаяние (3:1-2, 6, 11). Кръщението в еврейската култура е представлявало един акт на обръщение, затова „отиването” може да представлява междукултурно служение и за това можем да опишем заповедта на Исус „кръщавайте!” като евангелизаторско служение. Но евангелизаторството не е достатъчно, за да се изградят напълно ученици. Необходимо е и християнско образование. „Да ги научим” за това , че Исус е заповядал това е много по-лесно, поради факта, че Матей ни представя поученията на Исус много удобно, в пет различни разговора: Исус поучава за етиката в царството (глави 5-7), Исус провъзгласява царството (глава 10), притчите за настоящето състояние на царството (глава 13), взаимоотношенията в царството (глава 18) и бъдещето на царството и присъдата над религиозно установения ред (глави 23-25).

Но в Евангелието на Матей, ние не създаваме ученици по начина, по който повечето еврейски учители по онова време го правеха. Ние създаваме ученици не за себе си, но за нашия Господ Исус Христос (23:8). Този последен параграф от Евангелието на Матей е подобаващ край за много теми за самоличността на Исус и това също важи и за евангелието. Йоан (3:2), Исус (4:17) и неговите последователи (10:7) провъзгласиха божие царство и неговото царуване. Сега Исус царува с цялата власт над цялото творение (28:18). По-нататък, ние кръщаваме не само в името на Бог и неговия Дух, но също и в името на Исус (28:19), следователно ние приемаме Исус за божество наравно с Отец и Святия Дух. Най-накрая, Исус обещава да е с нас винаги, докато ние проповядваме царството до края на века (28:20) и това ни напомня за обещанията, споменати по-рано в евангелието. Самият Исус е „Емануил”, „Бог с нас” (1:23), а там, където двама или трима са събрани в негово име, той ще бъде между тях (18:20). За древният еврейски читател, тези твърдения означават, че Исус е Бог.

Обещанието, че Исус ще бъде с нас „до края на века” (28:20) означава ли, че след като века свърши, той няма да бъде повече с нас? Такова тълкуване би променило напълно смисъла на текста. Исус обещава да бъде с нас, за да можем ние да изпълним неговата заповед (28:19), а това трябва да се изпълни преди края на века (24:14), за да може народите да бъдат осъдени според това как са откликнали на това послание (25:31-32). Когато вземем това послание в контекста на цялото евангелие, това ни дава много материал за проповядване, без дори да минаваме границите на Матей.

10. Вярност към мъртвите в Йоан 13:34-35

Когато Исус ни заповядва да се обичаме един друг както той ни е възлюбил, защо той нарича това „нова заповед” (13:34)? Бог не беше ли заповядал на всички вярващи да се обичат дори и в Стария Завет (Левит 19:18). Това, което прави тази заповед нова е новият пример, даден от нашия Господ Исус Христос.

Контекстът в непосредствена близост прави този пример по-ясен. Исус приема ролята на смирен служител като измива нозете на своите ученици (13:1-11). Той също призовава своите ученици да подражават на неговото служене на хората (13:12-17). В същия контекст, ние разбираме до каква степен той е слуга на нас, след като виждаме как щеше да пострада: Исус и разказвачът продължават да говорят за предстоящото предателство на Исус (13:11, 18-30). Исус обяснява, че той „се прославя“ (13:31-32), тоест, бива убит (12:23-24). Той ще напусне учениците всеки момент (13:33), а Петър все още не е духовно подготвен да следва Исус в неговото мъченичество (13:36-38). Това е контекстът на да се обичаме един друг „както“ Исус ни възлюби. Бог ни призовава дори да жертваме живота си един за друг.

Останалата част от Евангелието на Йоан показва по-пълно примера на Исус за това какво е любовта и служението, които достигат своята връхна точка на кръста.

11. Наказанието на Юда в Битие 38

В атаките си срещу християнството, южноафриканският автор Ахмед Деедат, се оплаква, че Библията е пълна с порнография, а Битие 38, историята за Юда и Тамар, е една „отвратителна, мръсна история.“ Дали тази история е включена в Библията само, за да задоволи основните интереси на неблагочестивите читатели? Или Деедат и други хора просто са изпуснали смисъла на историята?

Историята може да се разкаже накратко по следния начин, след което ще видим каква е моралната поука. Юда има трима: Ер(38:3), Онан(38:4) и Шела, (38:5). Когато Бог убива Ер заради греховете му (38:7), неговият млад брат Онан автоматично наследява отговорностите на Ер да създаде потомство заради името на брат си. В някои култури, там, където жените не са тези, които печелят пари, съществува практиката наследство на вдовицата, при която друг от братята взема жената на починалия брат. За тамошните култури, където е живяло това семейство, обикновено, братът е вземал бременната вдовица, за да може тя да роди син, който ще получи наследството на първия ѝ съпруг. На свой ред, този син ще я издържа, когато тя остарее.

Но Онан изхвърля семето си на земята и Бог е ядосан и го умъртвява (38:9-10), както прави и с брат му преди него. Защо Онан „изхвърля семето си“? И в какво всъщност се изразява неговия грех? Първородният (в този случай Ер) е получавал два пъти повече наследство от всеки друг брат и за това ако Онан създаде потомство на брат си, този син ще се счита за син на брат му и ще получи половината наследство, а ще остави една четвърт за Онан и една четвърт за Шела. Но ако Тамар не забременее, тогава Онан ще получи две трети от наследството, а Шела ще получи само една трета. Онан е алчен и заинтересован повече за допълнителното наследство, вместо за паметта на брат си и за това да се грижи за Тамар. Бог защитава честта на Тамар, защото го беше грижа за нея. Текстът ни учи за справедливостта.

Но историята продължава. Юда, страхувайки се, че като позволява на синовете си да спят с Тамар, това води до тяхната смърт, отказва да даде последния си син на Тамар. В някои от другите култури в този регион (въпреки че това не е ставало в по-късния еврейски закон), ако някой брат не е бил на разположение, то се е смятало че и бащата може да е подходящ. Ето защо Тамар взема нещата в свои ръце. Тя се преоблича като проститутка, знаейки какъв човек е Юда. След това тя му позволява да я оплоди, но запазва неговият пръстен-печат, за да може по-късно да докаже, че той е бащата (38:18).

Когато Юда научава, че Тамар е бременна, той заповядва тя да бъде умъртвена. Тази постъпка отразява двойния стандарт, практикуван в много култури: идеята, че мъжът може да прави секс с всяка една жена (както Юда спи с жена, която смята а проститутка), но на жената не е позволено. Но Бог няма двоен стандарт: грехът е толкова нереден за мъжа, колкото и за жената. Тамар му изпраща пръстена – печат, като кара Юда да я освободи и да признае: „Тя е по-права от мене“ (38:26). Гова е поуката от историята: Юда е неморален и е отгледал двама неморални сина и сега той е хванат в греха си. Като предизвиква двойният стандарт на своята култура, авторът се противопоставя на греха. Това изобщо не е „мръсна история“!

Но контекстът на цялата книга ни показва повече неща. Главата преди 38 е 37, където Юда поема инициативата и продава брат си Йосиф в робство. В глава 38, начинът на живот на Юда води до това, че той страда. Тук, той продава сина на баща си в робство, а в 38 глава той загубва двама от синовете си чрез смъртта им. Главата след 38 е 39, където Йосиф се противопоставя на сексуалните намеци на съпругата на Потифер, въпреки наказанието, което го очаква заради това. Йосиф не живее двойствен живот. Той живее свято, независимо какво му струва това. Няколко глави по-нататък, Бог награждава Йосиф за неговото подчинение. Той става везир на фараона и служителят, чрез който Бог всъщност може да спаси братята му, които го изпращат в робство. Когато Йосиф бива издигнат, фараонът му дава своя пръстен-печат (41:42) — това ни напомня за Юда, който дава своя пръстен на една жена, която той смята за проститутка(38:11). Тази история има поука. Тези , които водят грешен живот може и да благодетелстват за кратко, но накрая те страдат. За разлика от тях, онези, които останат верни на Бог може и да страдат първоначално, но накрая ще бъдат благословени.

Това обаче не е краят на историята. Въпреки че Юда поема инициативата да продаде брат си в робство, той се учи от грешките си. По-нататък, той поема отговорността пред баща си да се грижи за брата на Йосиф, Вениамин (43:8-9), и заради баща си поема отговорността за Вениамин и пред Йосиф (44:16-34). Юда е готов да стане роб, за да предпази Вениамин да не бъде такъв и този факт убеждава Йосиф, че неговите братя наистина са се променили. Последната поука на историята е, че трябва да има прошка и помирение, както и че Бог, който е подредил събитията, е верен да доведе всичко до край. Ахмед Деедат не е чел достатъчно от историята, за да я разбере.

12. Реки с жива вода в Йоан 7:37-38

Обещанието на Исус за реки с жива вода в Йоан 7:37-38, отнасящо се за идването на Святия Дух (7:39), е нещо вълнуващо. Особено вълнуващо е, ако човек забележи в останалата част от евангелието разликата между истинската вода на Духа и ритуалната употреба на водата от съвременниците на Исус.

Йоановото водно кръщение е добро, но кръщението на Исус в Духа е по-добро (1:26, 33). Според строгите еврейски ритуали, съдовете за вода в Кана е трябвало да се използват само за ритуални води за пречистване, но когато Исус превръща водата във вино, Той показва, че цени повече приятелите си отколкото ритуалите и традициите (2:6). Една самарянка оставя съда си за вода, използван да се пълни вода от свещения наследствен кладенец, когато разбира, че Исус предлага нова вода, която носи вечен живот (4:13-14). Един болен човек, който не може да бъде изцелен от водата, която се е

предполагало, че изцелява (5:7), вместо това, намира изцеление в Исус (5:8-9). Един слепец е изцелен от водата, но само, защото Исус го „изпраща” (9:7).

За функциите на тази вода се говори повече в Йоан 3:5. Тук Исус обяснява, че Никодим не може да разбере божие царство без да се новороди „от горе” (3:3, буквално), тоест от Бог. Някои еврейски учители са говорили за езичниците, че са новородени, когато вторите са приемали юдаизма, но Никодим не може да се възприеме като езичник, затова той предполага, че Исус говори за това той да влезе отново в утробата на майка си (3:4). За това Исус изяснява какво иска да каже. Евреите са вярвали, че езичниците приемат юдаизма след като се обрежат и кръстят, затова Исус обяснява на Никодим, че той трябва да се новороди „от вода”. С други думи, Никодим трябва да дойде при Бог при същите условия както и езичниците.

Но тук под „вода” Исус има в предвид това, което има в предвид в 7:37-38, той може да използва водата като символ на Духа, при което той казва следното : „Трябва да се родиш от вода, тоест, от Духа” (един законен начин да се тълкува гръцкия). Ако е така, то Исус може би използва еврейското кръщение за приемане на юдаизма просто, за да покаже като символ едно по-голямо кръщение в Духа, което Той носи за онези, които вярват в него. Водата може да символизира саможертвеното служение на Исус към неговите ученици (13:5).

И така какво има Исус в предвид по реки с жива вода в Йоан 7:37-38? Въпреки че с историята и преводите ще се занимаваме по-нататък, то тук трябва да ги използваме поне накратко, за да схванем цялостното въздействие на този пасаж. Първо, в повечето съвременни преводи, поне бележката под линия показва алтернативен начин за поставяне на пунктуацията 7:37-38 (в ранните гръцки текстове липсват знаци за пунктуация, като ранните църковни отци са се разделили относно това, кое тълкувание да възприемат). Ако четем стиховете по друг начин, то не е ясно дали водата тече от вярващия, защото е възможно вместо това да тече от Христа. Понеже вярващите по-скоро „приемат”, отколкото да дават водата (7:39) и понеже на други места те имат „кладенец”, вместо „река” (4:14), то Христос може да е източник на вода в тези стихове. Не трябва да се отрича възможността за това, че вярващите може да получат по-голяма сила от Святия Дух след тяхното обръщение.)

Според еврейската традиция, в последния ден от празника шатроразпъване, свещениците са четели на хората от Захария 14 и Езекил 47, които споменават реки от жива вода, течащи от храма в последните времена. Тук Исус говори на последния ден от този празник (7:2, 37), вероятно имайки в предвид същите стихове, които свещениците са чели („както казват Писанията,” 7:38). Евреите са приемали храма като „пъп” или „стомах” на земята. И така Исус най-вероятно казва: „Аз съм основополагащия камък на новия Божи храм.” От мен тече водата с реката на живота. Нека този, който желае да дойде и да пие на свобода.”

Обикновено (както ще споменем по-долу) човек не трябва да вмъква символизъм в библейските повествования, но край на Евангелието на Йоан е изключение, един символ, който Бог дава на онези, които са гледали разпятието. (Йоан използва символизма малко повече отколкото повествованието обикновено допуска). Когато един войник прониза реброто на Исус, от мястото протичат както вода така и кръв (19:34). Буквално, едно копие, забито близо до сърцето е можело да предизвика събирането както на вода около сърцето така и на кръв. Но Йоан е единственият

писател от четирите евангелисти, който набляга на водата и най-вероятно той го прави , за да каже следното: След като Исус е издигнат на кръста и след това е прославен(7:39), то новият живот в Духа е вече на разположение сред неговите хора. Нека да отидем и да пием на свобода.

13. Характерът на Мойсей в Изход 6:10-30

Повечето от нас не проповядват от текстовете с родословия. Повечето родословни текстове не са създадени за проповядване. Но човек трябва да си зададе въпроса защо Бог неочаквано прекъсва историята за Мойсей с текст за родословие в Изход 6:14-25. Бог заповядва на Мойсей да каже на фараона да освободи Неговия народ, но Мойсей протестира, че неговият народ не му обръща внимание и как тогава самият фараон ще го послуша (6:10-13)? След текста с родословието, повествованието повтаря основната идея: Бог заповядва на Мойсей да се противопостави на фараона, а Мойсей протестира като казва, че фараонът няма да го послуша.

Какъв е смисълът да се прекъсне повествованието с текст за нечие родословие? Текстът с родословието споменава три племена, трите най-стари племена, които могат да бъдат назовани от мъдреците, познаващи историята, докато самите те стигнат до племето на Мойсей. Но фактът, че родословният текст се появява в този момент на повествованието, може да означава нещо повече от това. Списъкът ни напомня, че Мойсей произлиза от Левий и е роднина на Рувим и Симеон. Рувим преспива с наложницата на баща си, а Симеон и Левий избиват всички мъже в Шехем. Като поставя родословието на Мойсей на това място, Изход дава разсъждения за това защо Мойсей се чувства толкова неудобно да се противопостави на фараона. Ако той произхожда от такива хора като Левий, Рувим и Симеон, не е ли чудно, че и Мойсей може да действа като тях?

С изключение на Исус, всички хора, които Бог избира в Библията са хора със слабости, а не такива, които могат да си помислят, че те „заслужават“ да бъдат призвани. Бог избра сломени хора, чиято победа ще доведе слава на Него, а не на тях самите.

14. Измамата на Ревека (Битие 27:5-10)

Някои читатели обвиняват както Исак така и Ревека в това, че са еднакво виновни за отношението им към техните синове (съответно Исав и Яков, Битие 27:1-10). Но в контекста на цялата книга Битие мотивите на двамата родители са доста различни. Исак се отнася благосклонно към по-големия син (25:25; 27:4), но цялостното родословие на патриарсите показва, че Бог не винаги е избирал по-големия син (21:12; 49:3-4), а предразположението на бащата води до проблеми (37:4). Самият Яков най-накрая разбира това и го прави, когато е в напреднала възраст (48:14-20). Какви са мотивите на Ревека? Най-ясният мотив, който текстът предоставя е в 25:22-23: тя се допита до Бог и Бог ѝ казал, че по-малкият ще надделее. За разлика от Исак, Ревека действа въз основа на слово от Господа. По-нататък, Исав се жени за езически жени и продава първородството си, без да има чувство за отговорност пред семейството си, което е призовано от Бога да бъде Божие благословение за земята (25:31-34; 26:34-35). В една култура, където волята на съпруга е закон, а Исак е сляп, защото Бог е решил така, Ревека предприема единствения път, който познава, за да осигури божие обещание.

Битие е пълно с разкази, които подчертава чудото на благословенията и съществуването на Израил – три бездетни жени (18:11; 25:21; 30:22), царско похищение или заплаха на матриархата (12:13; 20:2; Исак повтаря примера на баща си--26:7), и т.н. На други места в Битие някой друг, а не бащата, взема решенията, като, независимо от това оставя точната земя на патриарха (13:9-13; 36:6-8). В контекста на темите, които цялата книга разглежда, съвсем правдоподобно е да се вярва, че Бог работи чрез измамата на Ревека, както той работи чрез други начини, за да защити избрания род.

С това не искам да кажа, че измамата е предпочитано от Бога средство за постигане на целта, въпреки че понякога Бог благославя измамата, когато тя ще спаси човешки живот от несправедливите потисници (Изход 1:18-21; Исус Навиев 2:5-6; 1 Царе 16:1-3; 2 Царе 17:19-20; 4 Царе 8:10; Еремия 38:24-27). Както Яков открадва първородството на брат си чрез измама, по същия начин той е измамен от две сестри. Когато Исак пита за името на Яков, той излъгва, за да получи благословение (Битие 27:18-19) и по този начин си спечелва убийствения гнева на брат си (27:41). Майка му му обещава да прати някого да го извикат, когато стане безопасно за него да се върне (27:45), но очевидно тя умира и не може да прати никого, за да го извика, затова, когато гой се връща той очаква, че Исак все още иска да го убие (32:11). Затова той се бие цяла нощ с Господ или с ангел, изпратен от Господа и се изправя срещу миналото си. Този път, преди да получи благословение от Господа, той бива запитан как се казва и трябва да каже истината (32:26-27; след това той получава ново име --32:28), за разлика от времето, когато е търсел благословение от баща си (27:18-19). Но Бог беше с Яков, въпреки това, което той направи. Яков видя ангели изкачващи се (28:12) и слизащи по стълба (32:2). В тази история, въпреки че Исак надживява Ревека, тя е тази, която е с по-голямо усещане за Божията цел за техните наследници.

15. Хвърляне на жребий в Деяния на Апостолите 1:26

Някои тълкуватели днес казват, че апостолите са допуснали грешка като са хвърлили жребий за дванадесети апостол, дори и това да е станало преди деня на петдесетница. Мигновеният контекст, обаче, ни дава нещо положително. Вярващите са се молили в единство (1:12-14; 2:1), а Петър ги увещава да заменят изгубения апостол (1:15-26). Дали Лука е искал да изразходи толкова много място, за да опише една практика, с която не е бил съгласен и след това да не предложи никакво слово за поправление?

Контекстът на цялата книга ни подканя да прочетем Лука и Деяния на Апостолите като една книга, защото те са били два тома на една писмена работа (Деяния 1:1-2; виж Лука 1:1-4). Когато ги прочетем, ние виждаме, че Евангелието на Лука също започва с хвърлянето на жребий, в този конкретен случай, хората избират кой свещеник да служи в храма (Лука 1:9). В този случай, Бог наистина е контролирал хвърлянето на жребия, защото чрез него, Захария е избран да служи в храма и след това получава божествено обещание конкретно за него и Елисавета, обещание за син, Йоан Кръстител (1:13). Ако Бог контролира хвърлянето на жребий в началото на историята на първия том, защо да не го направи и в началото на историята (след като повтаря темата за възнесението) на том 2? Историята ще ни помогне по-нататък: ако Бог контролира хвърлянето на жребий през целия Стар Завет, включително и избора на служители от племето на Левитите, защо трябва да се съмняваме, че Той е използвал този метод в този случай в Деяния на Апостолите, преди да бъде поставено началото на водителството на Светия Дух на Петдесетница (2:17).

16. Някои заключителни наблюдения относно „Библейската теология”

Понякога днес ние започваме с определени доктринални предположения и ги внасяме в Библията. Опасността на този метод е, че той ни пречи да научаваме нови неща – ако четем Библията само като учебник за това в какво вече вярваме, то ние сме склонни да пропуснем всичко, което тя има да ни научи и поправи. Затова е важно да се научават библейските перспективи така както са написани.

Докато ние заявяваме, че Библията е вярна и не си противоречи, ние признаваме, че някои книги от Библията наблягат на някои теми повече отколкото други теми. Така например, ако човек чете Откровение, то той ще намери повече стихове за второто идване на Христос отколкото ако чете Евангелието от Йоан. В Евангелието от Йоан се набляга обстойно на вечния живот, който е на разположение в настоящето. По същия начин, когато Павел пише до Коринтяните за говоренето на езици, той набляга на употребата им в молитва. Когато Лука описва езиците в Деяния на Апостолите, то това е нагледен пример за това, че Бог преминава всякакви лингвистични бариери, поставяйки темата на Лука за това, че Духът екипира Божия народ извън бариерите на съответната култура. Различните автори и книги доста често поставят различни ударения. Тези разлики не са в противоречие една с друга, но ние трябва да ги изучаваме с уважение като отделни пасажки преди да се опитаме да ги свържем заедно.

Този принцип е важен за цялостния контекст на книгата или понякога за контекста на общия автор. Когато даден пасаж ни изглежда неясен и ние не можем да кажем какво е имал в предвид автора, в помощ ще ни дойде това да погледнем останалата част на книгата, за да видим върху какво набляга автора. Така например, фактът, че Евангелието от Йоан толкова често набляга на бъдещата ни надежда за „вечен живот” като нещо действително в настоящето (например, Йоан 3:16, 36; 5:24-25; 11:24-26), може да ни помогне за това как подходим към Йоан 14:2-3, както посочихме по-горе. В същото време, ние не трябва да забравяме, че всяко едно новозаветно писание, колкото и да се отличава от останалите, е също така и част от един по-голям контекст на ученията на апостолското християнство, които имат някои общи черти. Така, въпреки че Евангелието от Йоан набляга на *настоящия момент* на бъдещето, то по никакъв начин не омаловажава факта, че Исус ще се върне някой ден в бъдеще (5:28-29; 6:39-40).

Принципи за тълкуване на цяла книга:

Преди да завършим тази глава, ние трябва да обобщим някои принципи за тълкуване на цяла книга. По-голяма част от тази глава показва нагледно тези принципи.

- Трябва да внимаваме да не „изпуснем питомното, докато гоним дивото,” както се казва: Не трябва да внимаваме толкова много на трудните подробности в началото и да изпуснем по-голямата идея за това какво иска да ни каже тази книга от Библията. (Човек може да разгледа подробностите по-късно.)
- Ние трябва да търсим темите, които се намират във всяка една книга от Библията.
- Ние трябва да схванем потокът от мисли във всяка една книга от Библията, когато това е уместно.
- Често ще ни е от полза да разгледаме различни теми, къде се намират те и в коя книга от Библията, като си водим бележки за тях или подчертаем логическата последователност от мисли.

Глава 5: Други принципи на контекста

Ние трябва да разгледаме накратко някои други принципи на контекста: контекст на автора, как да избягваме методи, насочени срещу контекста и ползата от това да набелязваме стихове с цел да схванем потока от мисли.

Контекст на автора

В някои случаи, ние получаваме допълнителна помощ за това как да разберем даден пасаж или твърдение в Библията, защото можем да погледнем на друго място какъв е точно стила на автора. Павел казва, че Бог е вдъхновил Писанията „чрез” хора (Рим. 1:2), което означава, че гледната точка на автора съответства с гледната точка на Бог. Важно е да се разбере гледната точка на автора. Това да разбираме вдъхновените означава, че Бог е вдъхновил различни автори, които имат собствен стил. Както Еремия, така и Исая и Езекил са могли да чуят Божието послание, но всеки един от тях има различен стил. Бог дори дава на Езекил специално име, „син човешки.”

Понякога стилът на автора съответства на цялата книга. Например, когато някои хора днес твърдят, че „изобилен живот” в Йоан 10:10 се отнася за материалното благоденствие, ние трябва да отбележим, че под думата „живот”, споменати на други места Йоан няма в предвид точно това (1:4; 3:15-16, 36; 4:14, 35; 5:24, 26, 29, 39-40; 6:27; etc.) Ако тези стихове не са достатъчни, то вие също можете да отбележите стихове, отнасящи се за „живота” от същия автор в 1 Йоан (1:1-2; 2:25; 3:14-15; 5:11-13, 16, 20). Някои хора спорят, че Исус е изцелявал всички въз основа на Матей 4:23. Но „всички” означава ли всеки един от цялата област? Матей също казва, че те доведоха при него „всички” болни от цяла Сирия (която включва Галилея и Юдея). Ако той е имал в предвид това буквално, то никой нямаше да се нуждае от изцеление след това изказване (това е противно на свидетелство на Деяния и дори на останалата част от Евангелието на Матей). Исус не изцели всеки един който беше болен и беше около него (13:58), и въпреки че имало причини за това, текстът посочва, че обикновен Исус е изцелявал хората. Когато четем Исая и Псалми, то думата „спасение” има един по-широк смисъл от употребата му в Новия Завет, а ние трябва да подходим с уважение към контекста на Исая и на Псалмите и да не вмъкваме други текстове.

Нека да дам два примера от писанията на Павел. И в двата случая ние не обсъждаме конкретна доктрина, защото една доктрина може да се позовава и на други текстове. От полза ще е ако изберем примери, които да подчертая основната идея. Например, някои казват, че църквата няма да мине през голямата скръб в края на века, защото Павел заявява, че ние няма да преживеем Божия „гняв” (1 Солунци 1:10; 5:9). Това твърдение обаче е под въпрос. Обикновено Павел говори за Божия „гняв” в настоящето (Рим. 1:18), но обикновено, когато той използва този термин, той говори за бъдещ гняв в деня на Божия съд (Рим. 2:5, 8; 5:9; 9:22)—никъде не се споменава Голямата скръб преди този ден. Някои тълкуватели искат да се позоват на употребата на „гняв” в Откровение, но Откровение не е било още написано, затова Павел не би могъл да очаква от солунците просто да прескочат в откровение, за да отгатнат какво той е имал в предвид под „гняв”. (Ако човек се обърне към Откровение, то тази точно гръцка дума за „гняв” винаги се отнася за съд в края на периода на голямата скръб. Думата, която понякога, но не винаги, се отнася за скръбта като Божи гняв не е дори същата дума.)

Вторият ми пример от посланията на Павел е тръбата в 1 Солунци 4:16 и 1 Коринтяни 15:52. Вторият текст я нарича „последна тръба”, затова някои тълкуватели искат да поставят паралел между нея и седмата тръба от Откровение. Но отново, първоначалните читатели на Павел не са имали достъп до книга, която все още не е била написана. Те не са могли да прелистят Откровение, за да разберат какво е искал да каже Павел под тръба. Те не са могли дори да прелистят от 1 Солунци до 1 Коринтяни, защото по-голямата част от солунците не са имали копие на 1 Коринтяни. (Най-вероятно първите християни са чули Павел да споделя ученията на Павел с тях и най-вероятно са знаели за тръбата, която по-късно е записана в Матей 24:31. В този смисъл, ние можем да използваме ученията на Исус като „фон” за посланието на Павел. (Но това да прескачаме безразборно от един автор на друг, например от посланията на Павел към Откровение, може да доведе до неточни резултати.)

Повечето от Писмата на Павел са доста кратки. За разлика от тях, голяма част от неговите църкви са го познавали и са били запознати с някои идеи, за които той говори. Затова ще е от полза да го опознаем по-добре като се запознаем с всички негови съществуващи писмени документи. Това ще ни помогне в случаите когато прибегнем до всяко едно конкретно писание на Павел.

Избягване на методи, насочени срещу контекста

Човек трябва много да внимава, когато изучава думи и трябва да избягва да превръща проповедите в уроци за изучаване на думи. Такива проповеди приличат на проповядване от речник, а не от Библията. Затова някои служители проповядват за различните видове „любов” на различни места, любовта *agape* и любовта *phileo*. Но разликата в тази любов почти е изчезнала в новозаветно време, затова там авторите често използват двата термина като взаимозаменяеми. Да изследваме всички видове употреба на дадена дума в Библията е полезно, за да можем да открием различни начини, чрез които тази дума може да се използва. Тълкуването на думи никога не трябва да представлява темата на една проповед (изключение могат да направят някои пасажи от Притчи), защото това означава да проповядваш от конкорданс, а не от текст, който се изучава в неговия контекст.

Човек трябва да избягва да дава определение на думи въз основа на тяхната етимология. Това означава, че ние не трябва да разделяме думата на съставни части и така да стигаме до нейното значение и също така не може да се определи значението на думата като се гледа как тя е била използвана няколко века по-рано или чрез това какъв е нейния произход. Нека да ви дам един пример от съвременното. Ако някой от моите ученици ме нарече „приятен професор”, то това може и да е комплимент. Но ако аз се бях отдал на това да разбирам думите в зависимост от техния произход, то аз щях да се ядосам много. На английски думата „приятен” е положителна дума, но тя произхожда от латински и е означавала „невеж” или „глупав”. Така аз бих могъл да разбера погрешно някой, който ме нарича „приятен” и да приема, че ме нарича „невеж”. Ние знаем, че нещата не се тълкуват така в английския език и затова не очакваме и древните езици да се тълкуват по този начин.

Например, някои вземат гръцката дума „покайвам се” (*metanoieo*) и я разделят на две части, от които втората *noieo* е свързана с мисленето. Следователно те казват, че да се покаеш означава да си промениш мисленето. Проблемът с това тълкуване е, че значението на думите се определя от тяхната употреба, а не от техния произход. Новият Завет използва думата „покайвам се” не в гръцкия смисъл за „промяна на нечие мислене”, но в смисъл на „обръщам се”, както тя е използвана от старозаветните пророци: едно радикално обръщане на нашия живот от греха към Божията праведност.

Друг пример на този проблем се появява, когато тълкувателите говорят за църквата като за „призованите”, което се основава на гръцката дума за църква, *ekklesia*. Ние наистина сме „призовани”, но ние знаем това поради други причини, а не защото това се определя от термина *ekklesia*. Някои разделят *ekklesia* на *ek*, означаващо „извън,” и *kaleo*, което означава „призовавам”. Но *ekklesia* е била използвана векове преди това от гърците със значението на „събрание”. Евреите, които са знаели гръцки говорят за събранието на Израил в пустинята като за Божия *ekklesia*. Затова Новият завет не е измислил нова дума, с която да назове християните „призованите”, но по-скоро той използва една общоприета дума за събрание и вероятно първите християни са мислили за Божието събрание в Стария Завет, което е неговият народ.

Хората могат да изучават, езикът хауза, или някой друг език. Когато Свидетелите на Йехова твърдят, че Йоан 1:1 нарича Исус „един Бог”, защото пред него няма определителен член, те пренебрегват няколко фактора, от които аз накратко ще посоча два. Първо, пред „Бог” не винаги е членуван в Евангелието на Йоан. Богът, който изпрати Йоан Кръстител не е записан с пълния член –ът (Йоан 1:6) (бел. прев. На българската дума „бог” е членувана), но Свидетелите на Йехова никога не казват, че той просто е бил „бог”. Второ, граматически, думата „Бог” е допълнение, в английския език допълненията след глагол като „е” не се членуват. Дори без да продължаваме по-нататък можем да видим, че тук тълкуванието на Свидетелите на Йехова е въз основа на липса на познания на гръцкия език.

Някои хора говорят за *zoe* като за „Божията любов”, но *zoe* се отнася така също и за човешкия живот. Някои тълкуват неправилно гръцката граматика, като твърдят, че „вяра от Бога” означава „Божия вид любов”. Това словосъчетание може да означава и това, но в самия контекст то най-вероятно означава „вяра в Бога.” Някои твърдят, че „сега” в Евреи 11:1 е свързано с настоящето „сега”; но гръцкият термин, използван тук е „но” или „или”. Някой веднъж ми каза, че всички християни щели да станат Христос, защото той щял да се завърне с десетки хиляди свои си в Юда 14. Грешката на този човек беше много проста – „десет хиляди от него” е подходящ начин да се каже на гръцки „десет хиляди, принадлежащи на Него” – но това неразбиране беше довело тези хора до сериозна доктринална грешка. Много по често (може и да има някои изключения), когато някой излезе с тълкувание, базирано на гръцки или еврейски, то това противоречи на това, което е казано по-нататък в Библията, защото те вмъкват в гръцкия и еврейския текст нещо, което изобщо не е там. Необходимо е да изучавате гръцкия и еврейския за себе си, но ако не можете, по-добре се придържайте към някои добри преводи.

Най-често срещаният метод, насочен срещу контекста се практикува от култове като Свидетелите на Йехова и е широко разпространен в църкви на някои деноминации. В текста се внася онова, което се очаква да е там, защото такава е нашата доктрина или защото така сме чули да се тълкува дадена история. Колко често се е случвало да прочетем някоя библейска история и чак тогава разбираме, че част от историята, която сме я чували много пъти не се намира в този пасаж? Колко често сме вмъквали нашата доктрина (дори и да е правилната доктрина, която е подкрепена от други текстове) в някой текст или текстове, които не засягат този въпрос? Когато това нещо се случи, християните от различни деноминации не могат вече да използват Библията като една обща основа за търсене на истината, защото всички ние сме „сигурни” в нашето собствено тълкувание, което понякога не можем да защитим в самия контекст. Важно е Библията да се уважава достатъчно, за да може тя да говори за

себе си. Ако нашата доктрина не се намира в даден пасаж, то не е нужно да я вмъкваме там. Вероятно тя се намира в други пасаж или ако не е така, поради уважение към авторитета на Библията, ние трябва да си променим доктрината. По този начин, ние сме отворени за нови открития в Библията всеки път, когато я изучаваме. В същото време, това не означава, че трябва да захвърлим всичко онова, което сме чули и да започваме от нищото всеки ден. Ние надграждаме над онова, което вече сме чули и се връщаме назад и променяме определени тълкувания само тогава, когато изучаваме текста колкото е възможно по честно и виждаме, че има нужда да се променим. По този начин, ние също можем да разговаряме с други честни християни относно Писанието.

Очертаване с цел разбирането на смисъла на контекста

Когато човек прави план на книгата или на дадения пасаж, това може да му помогне да следва смисъла на текста. Някои текстове лесно могат да се разделят на определени елементи. Например:

1. Ефесяни 5:21-6:9

5:21 (твърдение теза): Да се покоряваме един на друг в страх от Христа

1. 5:22-33: Съпруги и съпрузи
2. 6:1-4: Деца и бащи
3. 6:5-9: Роби и господари на роби

2. Матей 5:21-48

1. Достатъчно разярен, за да убие (5:21-26)
2. Сексуално пожелаване на другите (5:27-30)
3. Невярност чрез развод (5:31-32)
4. Почтеността е по-добра от клетвите (5:33-37)
5. Да избягваме противопоставяне (5:38-42)
6. Да обичаме своя враг (5:43-47)

Заклучение: Бъдете свършени като Бог (5:48)

3. Матей 6:1-18

Твърдение теза: 6:1: Да сме праведни само, за да види Бог или ще изгубим наградата си.

1. Да даваме милостиня тайно (6:2-4)
2. Да се молим тайно (6:5-15)
 - а. Инструкции за молитва (6:5-8)
 - б. Примерна молитва (6:9-13)
 - в. Изработване на прошка (6:14-15)
3. Да постим тайно (6:16-18)

Следните теми могат да се разделят на подточки по следния начин 6:5-13:

- А Не се молете като (лицемерите, 6:5)
- Б Молете се така (тайно, 6:6)
- А' Не се молете като (езичниците, 6:7-8)
- Б' Молете се с (Господната молитва, 6:9-13)

4. Псалм 150

1. Къде да прославим Бог (навсякъде, 150:1)
2. За какво да прославим Бог (неговите дела и характер, 150:2)
3. Как да прославим Бог (с всякакви инструменти, 150:3-5)
4. Кой трябва да прославя Бог (всички хора, 150:6)

5. Псалм 1

1. Пътят и благословенията на праведника (1:1-3)
 - а. Не стои в събранието на грешните (1:1)

- б. Наслаждава се в закона на Господа (1:2)
- с. Бог ще ги благослови с голям успех (1:3)
- 2. Пътят и присъдата на нечестивите(1:4-5)
 - а. Нечестивите ще бъдат съдени (1:4)
 - б. Нечестивите няма да бъдат в събранието на праведните (1:5)
- 3. Кратко резюме

Не всички планове се пишат толкова лесно. Някои планове могат да са доста сложни. Затова например, човек може да раздели Римляни 1:18-32 на една основна мисъл: Бог съди света за това, че предпочита идолите пред неговата истина (1:18-23); те изпадат в сексуален грях (1:24-27); и най-накрая във всеки един грях (1:28-32). Но един по-разширен план може да разкрие последователността на мислене на Павел в повече подробности:

Рим. 1:10 молец се винаги, дано с Божията воля благоуспее най-после сега да дойда при вас..

[защо?--причина за 1:10]

Рим. 1:11 Защото

копнея да ви видя, за да ви предам някоя духовна дарба за вашето утвърждаване,;

[=]

Рим. 1:12, тоест,

за да се утеша между вас взаимно с вас чрез общата вяра, *която е* и ваша и моя.

Рим. 1:13 И желая, братя, да знаете, че много пъти се канех да дойда при вас, за да имам някой плод и между вас както между другите народи; но досега съм бил възпиран.

[защо? *цел* на плануваното идване]

за да

имам някой плод и между вас както между другите народи; но досега съм бил възпиран.

[граматически нова мисъл (въпреки че логически следва обяснението на онова, което е написано по-напред)]

Рим. 1:14 Имам длъжност към гърци и към варвари, към учени и към неучени.

[1:14 дава причината за 1:15]

Рим. 1:15 И така,

колкото зависи от мене, готов съм да проповядвам благовестието и на вас, които сте в Рим.

[1:16 също дава причината за 1:15]

Рим. 1:16 Защото

не се срамувам от благовестието [Христово];

[1:16b дава причината за 1:16a]

понеже

е Божия сила за спасение на всекиго, който вярва, първо на юдеина, а после и на езичника.

[Защо благовестието е сила за спасение както юдеите така и на гърците? 1:17 дава причините за 1:16b (както юдеите така и езичниците идват при Бог на равни начала, чрез вяра)

Рим. 1:17 Защото

в него се открива правдата, *която е* от Бога чрез вяра към вяра,

[как знаем това:]

Както е писано, „Праведният чрез вяра ще живее”.

[Защо трябва праведния да живее чрез вяра? 1:17 е твърдение за целия параграф, който следва в 1:18-2:29 и отвъд този параграф понеже хората погиват по еднакъв начин]

1:18 Защото

Божият гняв се открива от небето против всяко нечестие и неправда на човеците, които препятствуват на истината чрез неправда.

[Защо Бог е толкова разгневен? гняв (стих 18) защото те вече го знаят това (стих 19)]

Рим. 1:19 понеже

това, което е възможно да се знае за Бога, на тях е известно;

[защо?]

защото

Бог им го изяви.

[как?]

Рим. 1:20 Понеже

от създанието на *света* това, което е невидимо у Него, *сиреч* вечната Му сила и божественост, се вижда ясно, разбираемо чрез творенията

[така че—последният ред показва резултата от предхождания]

така че

те са без извинение.

[защо? показва резултата в последния ред 1:20, следователно повтаря резултата на предишните редове 1:20]

Рим. 1:21-23 Защото, като познаха Бога, не Го прославиха като Бог, нито Му благодариха; но извратиха се чрез своите мъдрования, и несмисленото им сърце се помрачи. Като се представяха за мъдри, те глупееха и славата на нетленния Бог размениха срещу подобие на образ на смъртен човек, на птици, на четвероноги и на гадини.

[1:24 се случва поради 1:23—сексуален грях (покваряване на Божия образ в човека) произхожда от идолопоклонство (покваряване на Божия образ направо)]

Рим. 1:24 Затова

според страстите на сърцата им, Бог и ги предаде на нечистота, щото да се обезчестят телата им между сами тях

[1:25 е основата за 1:24—повтаря мисълта на 1:21-23]

Рим. 1:25 Понеже

те които замениха истинския Бог с лъжлив, и предпочетоха да се покланят и да служат на тварта, а не на Твореца, Който е благословен до века. Амин.

[1:26 се случва поради 1:25, повтаря и развива мисълта от 1:24]

Рим. 1:26-28 Затова

Бог ги предаде на срамни страсти, като и жените им измениха естественото употребление на *тялото* в противоестествено. Така и мъжете, като оставиха естественото употребление на женския пол, разжегоха се в страстта си един към друг, струвайки безобразие мъже с мъже, и приемаха в себе си заслуженото въздаяние на своето нечестие.

Очертаването на пасажите може да се окаже много полезно, когато се опитваме да предадем библейските истини. По-обширното очертаване на пасажите може да осигури основните точки на една проповед или основните точки за едно индуктивно изучаване на Библията. В този случай структурата на текста става структурата на вашата проповед – което ви кара да зависите повече от Библията за това, което ще поучавате. Човек може да направи списък от различни поуки в даден пасаж и да ги направи основни точки или човек може просто да разкаже историята от текста и да спомене поуките, когато те се появят. По този начин ние дисциплинираме себе си и нашите слушатели да разбират Библията по-добре, когато я разглеждаме пасаж по пасаж, вместо да прескачаме безразборно от едно място на друго.

Глава 6. Контекстът на Библията

При всяко едно съобщение някои от нещата са посочени, но за други само се предполага. Например, аз пиша на английски, като предполагам, че както аз така и моите читатели знаят английски. Ако Павел пише до коринтяните на гръцки, той допуска, че те знаят гръцки. Аз допускам, че моите читатели знаят какво е Библия и ще се чувствам в безопасност ако те знаят какво е кола, радио и какво е паучи (въпреки че читателите на Павел не са знаели тези неща, освен какво е представлявал Стария Завет). Следователно Павел прави описание на различни традиции, които са били

практикувани от неговите читатели, без да ги обяснява, защото коринтяните вече са знаели какво е искал да каже той (например, „кръщение за мъртвите,” 1 Кор. 15:29). Но за да можем ние да разберем какво е искал да каже Павел, то ние трябва или да знаем гръцки или да имаме превод и трябва или да познаваме културата, която библейските писатели са имали заедно с техните читатели или да имаме достъп до ресурси, които да ни помогнат да си обясним тази култура. Онова, което авторът приема като част от неговото значение е и част от значението на това, което иска да каже.

По-горе отбелязахме колко е важно да се разбира контекста на цялата книга, защото повечето книги от Библията наблягат на конкретни теми, които засягат различни проблеми. Ние не трябва да прескачаме от една книга от Библията на друга книга от Библията (освен в случаите, когато дадена книга конкретно дава препратки до някоя друга по-ранна книга, която е била широко използвана), поне до тогава докато първо не разберем всеки един пасаж в неговия контекст. Една от причините, поради които конкретни книги наблягат на конкретни теми е че те описват конкретни ситуации. Въпреки че понякога хората са пренебрегвали такива стихове, много от стиховете посочват конкретните читатели, за които са написани тези книги – например, християните в Рим (Рим. 1:7) или в Коринт (1 Кор. 1:2). Има правилни начини за това да приложим тези книги към съвременния живот, но първо трябва да приемем сериозно това, което тези книги заявяват, че са: произведения, адресиращи конкретни читатели, в конкретно време и на конкретно място. С други думи, преди да определим как да приложим значението им към настоящия момент, то първо трябва да разберем тяхното древно значение. Ако пренебрегнем тази важна стъпка за тълкуване на Библията, то това е все едно да пренебрегнем това, което Библията казва за себе си.

Когато Павел е писал посланията, самият жанр, който той употребява ни напомня, че писмата са писани за конкретни ситуации, каквато е и целта на едно писмо. Затова например, в 1 Коринтяни, Павел повдига въпросите за храната, предлагана на идоли, покривалото на главата и други теми, които някои християни смятат за приложими само в някои култури. Посланието също говори за разделението между последователите на Павел и последователите на Аполос, което не става точно в този вид в наши дни. Ние имаме разделения в църквата, но малко хора могат да заявят, че са последователи на Аполос. Ако ние четем посланията като писма, то ние трябва да не забравяме да уточним конкретната ситуация, за която те пишат.

Ние също трябва да обърнем внимание на това какво е практическото приложение на разказите за слушателите, за които те се отнасят. Например, Ако Мойсей е написал Битие за онези, които току що са били освободени от робство от Египет, то те биха се оприличили на Йосиф, който също е бил роб в Египет преди да се издигне. Повтарящото се ударение на обещанието за святата земя в Битие също би представлявало голямо насърчение за израелтяните, които са готови да отидат и да я завладеят. Имайки в предвид тази приложимост на Библията за първоначалните читатели ни кара да не я смятаме за по-малко приложима и за нас. Тя по-скоро ни учи как да откриваме нейната приложимост по подходящ начин. Всяко едно нещо в Библията е за всяко време, но не всичко е за всички обстоятелства.

Някои примери в Библията за учения, специфични за определена култура

Всички ние осъзнаваме, че някои заповеди в Библията са били ограничени до периода, който те посочват. Мойсей казва да се построи „ограда” около покрива, за да

не привлечеш виновност за кръв ако падне някой от покрива (Втор. 22:8), но въпреки това много от нас днес не строят огради около покривите си. Ние в неподчинение ли сме спрямо този пасаж? Но по времето на Мойсей хората са имали равни покриви (като домовете близо до Кано) и по времето на Мойсей, хората са прекарвали времето си на покрива заедно със съседите си. Затова ако детето на съсед падне от покрива, то е можело да се нарани. Затова Мойсе заповядва да се изгради парапет около покрива, за да предпазим нашия съсед. Днес, тъй като ние не водим съседите си на покрива, смисълът за нас е не парапета. Принципът е да се грижим за безопасността на съседа си (например, когато някой се вози в колата до нас да го накараме да си сложи колана). Но ние не бихме открили смисъла на този принцип, ако не познавахме контекста.

Някои хора днес търсят как да измислят някоя доктрина от посланията на Павел, затова нека да вземем за пример някои новозаветни послания. Павел казва на Тимотей да отиде в Троада и да му донесе мантията (2 Тим. 4:13), но никой от нас не се опитва да се подчини на тази команда и да отиде до разкопките в Троада и да търси мантията на Павел. (Въпреки че Павел вика и Тит да дойде при него в Тит 3:12, ние не приемаме за заповед това да посетим Павел в Рим.) Дори и ако Тимотей не беше взел мантията и дори тя да съществуваше и днес и дори да сме сигурни, че тя е принадлежала на Павел, то само един човек е можел да я донесе. Никой от нас не би могъл да я занесе на Павел. Този пасаж от Писанието се отнася за единствения човек, който е можел да я донесе, а именно Тимотей. Също така, трябва ли и ние да се пазим от медникаря Александър (2 Тим. 4:14-15)? Имайки в предвид смъртността на хората над 150 години, то със сигурност можем да заключим, че той е мъртъв от доста време. (Що се отнася до споменаването на някои други конкретни ситуации, вижте например 2 Тим. 1:2-6; 3:14-15; 4:20; Тит 1:4-5.), то ние можем да се научим на принципи от връзката на Павел с Тимотей и неговите предупреждения относно противопоставянето, но ние не можем да превърнем тези твърдения в *заповеди*, отнасящи се за настоящето.

Ние разбираме, че това са абсурдни примери. „Това са били заповеди, отправени единствено към Тимотей.“, протестираме ние. Нашето негодувание е правилно, но колко други заповеди в 1 и 2 Тимотей се отнасят само за Тимотей и за културата, характерна за ефисяните от първи век? . Ние не можем да разрешим този въпрос само като гадаем отговора, който предпочитаме, нито пък можем да пренебрегнем въпроса и да се надяваме, че сме последователни. Най-вероятно Павел е знаел, че Светият Дух го напътства докато той пише (1 Кор. 7:40; 14:37), но е съмнително дали той е очаквал християните, живеещи два века по-късно да могат да прилагат това писмо за себе си или пък е съмнително дали е знаел, че човешката история ще продължи още две хилядолетия (виж 1 Кор. 7:29; “ние” в 1 Сол. 4:17). Ако те са се опитвали да приложат това послание за Тимотей, то той ще е очаквал те да вземат под внимание какво точно твърди за себе си това писмо: *Писмо до Тимотей* (1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2).

Много християни днес поставят под съмнение вярата на други, които не тълкуват буквално всеки един текст, който ние тълкуваме буквално. И въпреки това много от нас отказват да приемат някои текстове буквално или поне ние отказваме да приложим някои текстове директно за нас, без да вземаме под внимание, че нашата ситуация е различна. Павел казва на Тимотей да избягва водата и да пие по малко вино за стомаха си (1 Тим. 5:23). Разбира се Павел не казва на Тимотей да се напие. По времето на Павел, към всяка част вино се е прибавяло две части вода и виното не е било дистилирано, затова съдържанието на алкохол не е било високо. В същото време, преди да се замрази и да се запечата херметически, всеки сок от грозде, който е бил от

няколко месеца след последната реколта е съдържал някакво количество алкохол. Днес ще кажем ли на всеки един човек, който има болки в стомаха, да избягва вода и да изпие една разредена бира? Или това е било единственото най-добро лекарство по времето на Павел, за разлика от сега?

Всъщност, всичкото Писание е боговдъхновено и полезно за поука (2 Тим 3:16). Това не означава обаче, че то не се произнася по специфичен за културата и за езика начин. По-скоро ние трябва да имаме в предвид ситуацията, когато тълкуваме Библията, и да я четем с цел изучаването на случая, който се отнасят до определена ситуация и да открием принципите, които можем да приложим в други ситуации. В противен случай човек може да завърши като някои библейски мисионери, които смесили собствената си култура с библейското послание и след това казали на африканските християни, че трябва да спазват както библейските принципи така и тези на западната култура, за да бъдат добри християни (което прилича на онова, което противниците на Павел направиха в Галатея – Гал. 2:3-5; 6:12-13).

Вдъхновението не променя *жанра* на дадена творба или на литературно произведение. Псалмите са си псалми, повествованията са повествования, а посланията са послания. (Ще се занимаваме с жанра в следващата глава.) Пасторските послания, като проповеди, отнасящи се до местни църкви, могат да съдържат универсални и характерни за културата увещания едно до друго. Това е истина за вдъхновените, библейски писма, както е истина и за всяко друго писмо.

Например, аз понякога пиша увещаващи писма, отнасящи се до конкретна ситуация, която аз посочвам. Въпреки това, в същите тези писма, аз може да включа някои увещания, които се отнасят само за конкретната ситуация. Освен ако не започна умишлено да пиша, очаквайки другите, бъдещи читатели, които са извън ситуацията, да се присъединят, то аз може никога да не мога да разпозная моите универсални наставления и тези отнасящи се до конкретната ситуация. Понеже аз искам моите увещания да са уместни за непосредствените ми читатели, то аз не пиша тези два вида наставления по различен начин или не ги изказвам чрез различни литературни форми.

Един бъдещ читател може да разграничи двете като възстанови в ума си ситуацията и като сравни другите ми писмени работи, които се отнасят до конкретни ситуации. И така мърморенето е винаги неправилно (1 Кор 10:10; Фил 2:14); да се яде идоложертвено е грешно (1 Кор 8-10); авторитета на жената като на служител на словото понякога е било ограничено, но понякога е било и препоръчано (виж Рим. 16:1-12; Фил. 4:3).

Павел ни дава много преки заповеди, които ние не спазваме днес и понякога неща, които не можем да спазим днес. Колко християни заделят пари в първия ден от седмицата за християните в Ерусалим (1 Кор. 16:1-3)? Павел заповядва на читателите си да приемат Епафродита (Фил. 2:29), но понеже последният е мъртъв, то ние не можем да изпълним тази команда буквално. Павел наставлява читателите си да се молят за неговото служение и това на неговите спътници (2 Солунци 3:1-2), но днес е твърде късно да се молим за тяхното служение. Вместо това ние се научаваме на основни принципи за това как да приемаме с гостоприемство и да се молим за Божиите служители.

Трябва ли едно межкултурно приложение да бъде безсмислено, за да го ограничим? Или тези безсмислени примери ни посочват начина, по който трябва да четем посланията на Павел? Да твърдим, че само явните пасажи, ограничаващи се до определена култура са всъщност такива, е просто да се измъкнем от въпроса за метода на тълкуване. Ако тези примери ни напомнят за жанра, с който пише Павел то те ни напомнят и за това, че Павел е можел свободно да смесва твърдения на други култури с такива, които са адресирани само за специфични ситуации. Не трябва да ни изненадва, че Павел посочва на тези читатели къде се намират те. Той конкретно посочва, че това е неговата мисионерска стратегия (1 Кор. 9:19-23; 10:31-33), а повечето от нас днес по подобен начин се опитваме да звучим уместно пред онези, пред които говорим.

Когато Павел наставлява мъжете да се молят подобаващо (1 Тим. 2:8), да приемем ли, че жените не се молят подобаващо? Или трябва да приемем, че както Павел се обръща към жените в тази църква в зависимост от конкретната ситуация (2:9-15), то той също е имал в предвид и конкретен проблем, когато се обръща към мъжете и говори за тяхното поведение (2:8)? Като се има в предвид други пасажи, които заповядват (Рим. 16:1-12; виж Съдии 4:4; Деяния 2:17-18; 21:9; Фил. 4:2-3) или разрешават (1 Кор. 11:4-5) различни служения на жени, то тогава възможно ли е ограниченията, които текстът в 1 Тим. 2:11-12 прави да се отнасят за конкретна ситуация? Отговорите на някои от тези въпроси са много дискутирани, но нашето желание да сме последователни в начина, по който тълкуваме Библията може да ни накара да зададем такива въпроси.

Длъжността „епископ” (1 Тим. 3:1), подобно на повечето други длъжности, изпълнявани в местната църква в новозаветно време, е възникнала в конкретен културен контекст. Тя е била на практика необходима на църквата, която е копирала модели на водачество от синагогата, която вече е съществувала в римския свят. Възможно ли е недоразуменията на съвременните деноминации относно формите на църковно водачество да стигат до толкова далеч, а в същото време това да не е било нещо съществено за смисъла на този текст. Някои смятат, че изискването за това да управляваш църква е да можеш да управляваш дома си е межкултурна черта (3:4-5). Но този модел заимства от древните средиземноморски обичаи за едно достойно водачество, в една култура, където авторитета на бащата се е налагал чрез сурова дисциплина (на теория дори се е стигало до екзекуция)—една култура, която се различава много от нашата. В зависимост от това, някои смятат, че тези модели на църковен ред са межкултурни и за това трябва да се обърнем към други примери, които ясно говорят за спецификата на тогавашната култура.

Може би, някои пасажи, които дават инструкции не само към Тимотей, но и към цялата църква са по-съществени. Колко от вас смятат, че вдовиците, които са под 60 години говорят лоши неща (вероятно най-добре ще се преведе „лъжеучение”; 1 Тим. 5:11-13) или клюките, които се разпространяват предимно сред старите жени (4:7) са характерни за всички култури? Тук например, вдовиците не трябва да се поддържат финансово, освен, ако не са под 60 години и са били женени само веднъж (5:9), отгледали са деца и са мили нозете на непознати (5:10), а също така нямат голямо семейство, което да се грижи за тях (5:8). Обикновено американците разчитат на правителствени програми, които да се грижат за вдовиците; Африканците, които са много по-близки до библейската култура, обикновено си помагат чрез семейството. Но в повечето култури, толкова малко вдовици са мили краката на непознати, че нашата църква може да претендира, че се подчинява на ученията на Павел, без да ги подкрепя.

Павел заповядва на младите вдовици да се оженят повторно и да не претендират да заемат положението на по-старите вдовици, които са поддържани от църквата (5:11, 14). Но как те могат да се подчинят на това правило, ако не намерят съпруг не е съвсем ясно. По времето на Павел е имало недостиг на жени (най-вероятно заради езическата практика да се изоставят децата от женски пол) и затова повечето жени са търсели и са намирали мъже много бързо. В много американско-негърски църкви неженените жени са повече от женените и то в съотношение повече от 2:1. В някои провинциални части на Индия и Китай броят на мъжете далеч надвишава броя на жените.

Ясно е, че някои от заповедите на Павел се отнасят до това да се избягва отстъпничеството (1 Тим. 5:15) и—един проблем, свързан с възгледите на по-широката културна среда – публичното порицаване (1 Тим. 3:2, 6-7, 10; 6:1; Тит 1:6-7; 2:5, 8, 10). Това включва неговите наставления относно подчинението на робите (1 Тим. 6:1-2; виж Тит 2:9-10), които повечето християни днес приемат, че се отнасят за конкретна културна ситуация. Ако принципите са по-обвързващи от наставленията, отнасящи се до конкретната ситуация, която ги представя нагледно, то тогава може и да разсъждаваме за това колко много се различава днешната ситуация от тази в първи век и какви практики подкрепят или пречат на свидетелството на църквата.

Това не означава, че тези практики няма на какво да ни научат. Павел конкретно пише на Тимотей, Тит или до конкретни църкви, но ние можем да се научим от неговата боговдъхновена мъдрост за това каква е била тяхната ситуация и за това как тази ситуация може да се пренесе по различен начин в нашата различна ситуация. Човешката и Божията природи не са се променили, но ние можем да приемем промените в културите, но след като знаем нещо повече за първоначалните култури на Библията. Например, Павел конкретно оставя Тимотей в Ефес, за да предупреди срещу онези, които учат на лъжедоктрини (1 Тим.1:3), и наставлява Тимотей да го направи според пророчествата, които му се дават (1:18; 4:14; виж 2 Тим. 1:6); Той също така посочва някои лъжеучители (1:20), които сега са мъртви. Въпреки че Павел не ни е оставил в Ефес, нито пък ние имаме пророчествата на Тимотей, тук има много принципи, отнасящи се до всички култури, като това да се борим срещу опасните доктрини, или да обръщаме внимание на мъдрите думи или на правилно изпитаното пророчество. Но отново, като виждаме, че конкретните наставления могат да имат и по-обширно приложение, то това не ни позволява просто така да приемаме, че това има приложение за всички култури преди да се изучили внимателно ситуацията.

Когато Павел казва на Тимотей да пие по малко вино заради стомаха си (1 Тим.5:23), ние научаваме, че понякога е нужно да се вземат лекарства. Бог често ликува мигновено, в отговор на нашата молитва, но в много други случаи, той ни е дал естествени средства, чрез които да подобрим здравето си. (Под „естествени” ние имаме в предвид това, което той е създал в природата, а не окултни практики, които включват зли духове.) И въпреки, че ние осъзнаваме, че това е единственият начин, по който можем да приложим някои стихове, то това трябва да ни кара да сме последователност: може би това е начина, по който трябва да се чете цялото Послание, за да може да е полезно за поучение (2 Тим. 3:16).

По този начин Павел често четеше Стария Завет: Събитията от онова време са били записани като примери положителни така и отрицателни за нас (1 Кор. 10:6, 11). По същият начин, ние трябва да четем историите в Библията като изучаване на ситуацията – като пример за това как Бог е действал с хората в определени видове

ситуации. След като открием аналогични ситуации днес, то ние можем да извлечем предупреждение или насърчение от тях. Но трябва да сме сигурни, че ситуацияите са наистина аналогични. Например, Бог унищожаваше неподчиняващите се хора в пустинята (1 Кор. 10:6-10); но това не означава, че онези, които се *подчиняват* трябва да се страхуват от унищожение. Ние не отнасяме *направо за себе си* всеки един пасаж, който прочетем без да вземем под внимание разликите в ситуацияите.

Същото се отнася и за посланията на Павел. Павел се обръща към конкретни ситуации в конкретни времена. Ние не можем да приложим неговите думи направо във всички култури, просто така като пренебрегнем разликите. Когато Павел казва да се „поздравяваме със свята целувка” (Рим. 16:16; 1 Кор. 16:20; 2 Кор. 13:12; 1 Сол. 5:26), той използва стандартната форма за интимна целувка в неговата култура. (Семейните целувки са били често леки целувки по устата.) Днес християните все още трябва да се целуват с любов, но в повечето от нашите култури много малко от нас го правят като използват целувка, особено онзи вид целувки, които са били използвани по онова време. Въпреки че християнските тълкуватели днес се различават относно това, къде да направят разликата, то никой не се опитва да изпълни буквално всяка една заповед от Библията, без да се е опитал да разбере разликата в ситуацияите. Никой не се опитва да вземе наметалото на Павел от Трояда и да му го върне.

Използване на контекста на културата

Това, че ние посочваме, че трябва да вземем под внимание културата, когато тълкуваме Библията, не ни помага да разберем как точно да я използваме. ЕТО ЗАЩО, ние трябва да следваме няколко стъпки.

1. Да имаме правилната информация

На първо място, трябва да вземем в предвид, колкото е възможно по най-добрия начин, конкретната култура и ситуации, които първоначалните автори споменават. Например, като знаем за какво се използват целувките при поздрав по времето на Павел ще ни е от полза. Ако ние ще практикуваме (или няма да практикуваме) носенето на забрадки, то трябва да знаем как са изглеждали забрадките по времето на Павел (от тук какво той е имал в предвид) и защо той е подкрепял тяхната употреба (и тогава да видим дали споделяме тези причини).

От къде получаваме тази информация? Част от информацията е в самата Библия. Например, ние можем да научим много неща за времето, когато Исая е пророкувал като прочетем историята на царете, по времето, когато той пророкува (споменати в Исая 1:1) в 4 Царе; по същия начин и ситуацията, която Еремия споменава накратко един век по-късно. Деяния на апостолите 17:1-9 ни казва за създаването на църквата в Солун, което на свой ред ни дава информация за 1 и 2 Солунци. Ние също можем да пресъздадем част от ситуацията, за която се говори въз основа на това, на което самите текстове наблягат. Например, изглежда, че Павел споменава за разделението между юдеи и езичници в Рим, за конфликти между богатите и не толкова богатите християни в Коринт и т.н. Забелязвайки тези модели в тези писма, може да ни помогне да пресъздадем с какви неща писателите е трябвало да се преборят, хвърляйки светлина върху много подробности от писмата.

Но не цялата информация е на разположение в самата Библия. Когато Павел пише до Коринтяните, той не дава превод на писмото си на езиките хауза, ибо,

английски или арабски. По-късно преводачите го правят за нас, но Павел пише писмото си на гръцки, защото това е бил езикът, на който са говорели повечето от коринтянските християни. По същия начин, той не спира, за да обясни обичаи или за ситуации, които и той и коринтяните са знаели. Те се *подразбират* от читателите със същото значение, което Павел ги разбира, но съвременните читатели трябва да направят известно проучване, за да открият какво е имал в предвид той. Павел разбира се може и да приветства по-късните читатели да се учат от неговите писма, но той не е можел да напише писмо, което да засяга едновременно всички езици и култури. Той би очаквал от нас да научим неговия език и култура или да използваме инструменти, които да ни помогнат.

Придобиването на повече познания за културата изисква повече работа, защото не всеки един човек притежава източници за историята на Библията извън това, което самата Библия казва. Относно някои теми (като святата целувка, юдейските погребални ритуали или съдовете за вода в Кана) ние разбираме, че Библейската култура често се различава от нашата. Но много често дори и да приемаме наготово, че нашата собствена културна среда (тоест това, че всички християни имат една и съща култура) е достатъчна, за да можем ние да разберем Библията, то много често ние грешим. Много от нас пропускат шокът, който първите слушатели на притчата за блудния син са преживели: нито един почтен баща не би разделил наследството си, когато синовете му поискат това, след това бяга, за да поздрави сина си и го приветства с добре дошъл у дома без да му наложи някакво наказание. Исус сравнява Бог с един отстъпчив, твърде снизходителен баща, който ни показва колко милостив е той независимо от нашия бунт спрямо него.

Много често ние пропускаме смисъла на даден пасаж, защото не сме запознати с културата и времето, когато той е бил писан. Някои култури, като тези от Средния Изток и Средиземноморието или някои традиционни африкански племена са по-близки до културата в Стария Завет отколкото повечето западни култури. (Културата на бедоините е може би най-близка до културата на Аврам. Смесицата от селските фермери и еврейските мъдреци ни дава най-добрата предистория за евангелието от Марк. Посланията на Павел разкриват един по-обширен, космополитен, градски свят на гръко-римската култура.) Но никой от нас не би си помислил, че може да тълкува правилно Библията, без да се консултира с древната култура. Африканските култури са по-близки до културата на Библията отколкото западните, но това може да ни накара да пропуснем факта, че понякога африканските и библейските култури се различават (например в Коринт, съпругът или съпругата са можели да се разведаат с другия независимо от протеста на другата страна --1 Cor 7:15).

Различни източници ни дават информация за древната средиземноморска култура. Някой, който иска да изучава евангелията обстойно трябва да прочете апокрифните книги към Стария Завет (които се съдържат в католическата Библия, но не и в протестантската), особено Мъдрост Соломонова и Сирахова; някои от свитъците от Мъртво море (особено Наръчникът за дисциплина и летописът за войната) и така наречения псевдоепиграф (особено 1 Енох; Послание на Аристей; 4 Езра and 2 Барух); части от Йосиф (особено неговият „Живот”, *Срещу Апион*, и части от Войната); и вероятно трактата Авот и Мишна. Понеже не всички студенти имат достъп до тези източници, то човек може да използва Библейска енциклопедия (като *Новата Интернационална Библейска Енциклопедия*), за да получи отговор на конкретни въпроси, които има. Но понякога човек не знае какви въпроси да зададе без да познава част от историята.

Поради тази причина, едно от най-простите и най-разпространените помагала е *Коментар на Библейския Контекст*. Новозаветната част дава информация за всеки пасаж или стих от Новия Завет. Преди много години аз исках да имам такова помагало, но понеже нямаше такива неща, то аз прекарах много години в изучаване на древната средиземноморска култура, за да я напиша в един том, пасаж по пасаж, за да може да е на разположение на всеки един, който чете Библията. От тогава на пазара са излезли и други коментари. *Коментарът на Библейския Контекст* е една библиография с различни източници, които са полезни за по-нататъшно изследване на древната средиземноморска култура, за онези, които имат възможност да я изследват в по-големи подробности.

2. Определяне на това как пасажът се отнася за културата, за която е писан

Ние трябва да познаваме добре културата и ситуацията, за да разберем защо писателите на Библията са писали онова, което са написали и начина, по който са го направили. След като разберем културата и ситуацията, ние трябва да разберем какво казват писателите за ситуацията. В пасажа, който изучавате, авторът съгласен ли е с възгледите на неговата култура относно дадения проблем? Например, когато Исус казва на учениците си да показват вината на другия насаме преди да го направят публично (Мат. 18:15-17), той е в съгласие с начина, по който са го правили юдеите по онова време. В други случаи, библейските автори е възможно да заемат неутрална позиция спрямо културата, която споменават, за да може да са достоверни свидетели в рамките на тази култура, както Павел ясно обяснява това в 1 Коринтяни 9:19-23.

Има ли случаи, при които библейски писатели да е несъгласен с някои страни на неговата култура? Например, въпреки, че израелтяните са принасяли някои жертви подобни на ханаанците (като жертвоприношения за грях), то те не са принасяли жертви за дъжд. Много езически племена са принасяли жертви на техните богове, за да си осигурят дъжд; но Богът на Израел обещава просто да изпрати дъжд, ако неговите хора се подчиняват на завета му. Според месопотамския закон, всеки един, който приюти избягал роб, то първият трябва да бъде екзекутиран. За разлика от този закон, Бог заповядва на израелтяните да приютяват избягалите роби (Втор. 23:15).

Библейският автор променя ли стандартният възглед на неговата култура дори когато предава своето послание чрез форми, разбираеми чрез културата? Това е един от най-често срещаните начини, чрез които библейските автори са обяснявали нещата чрез своята култура. Например, от Аристотел нататък гърците често са наблюдавали на това, че главата на семейството, тоест мъжа, трябва да управлява къщата, децата и робите. Но Павел, когато говори по тази тема, променя напътствията: той казва на съпруга не как да управлява жена си, но как да я обича (Еф. 5:25). Жената трябва да се подчинява, но под формата на едно християнско подчинение, което всички християни трябва да се научат да практикуват (Еф. 5:21-22). Ако четем този пасаж като че ли Павел казва абсолютно същото, което казва Аристотел, то тогава ще пропуснем смисъла.

По същия начин, Бог напътства юдеите да построят скинията със Светая Светих, светилище и външен двор подобно на египетски храмове, но следното нещо прави разликата дори по-очевидна: върху Божия ковчег няма образ на божеството както тв египетските храмове. Понякога, библейските автори, заради своите свидетели приемат някои страни на своята култура, които са или добри или неутрални, но това ни кара да

обърнем още по-голямо внимание къде точно тези автори се противопоставят на своята култура.

3. Прилагане на посланието на библейските автори

Не можем да кажем дали всяка една култура трябва да се отнася към нещата по същия начин, по който библейските автори са го правили преди да разберем причините на библейските автори за даден аргумент. Но след като разберем защо библейските автори са посочили конкретна ситуация по начина, по който са го направили, тогава започваме да се питаме как те биха приложили същите принципи в различна ситуация.

Например, като знаем защо жените са носели покривало на главата по времето на Павел, това ни помага да разберем защо той дава тези наставления. Повечето жени от източното средиземноморие са покривали главите си на обществени места като знак за сексуално благоприличие. Затова жените от по-низшите класи са били загрижени, когато жените от по-висшите класи са отказвали да ги носят. (Косата е била основен източник за мъжката страст в древния средиземноморски свят, затова женените жени е трябвало да си покриват главата. Някои съвременни покривала не го правят.) Тук Павел говори за проблемите с показността, прелъстяването, благоприличието и разделението на класи в църквата, всичко това са проблеми отвъд неговата култура.

Може ли Павел да разреши проблемите, свързани със сексуалното благоприличие или разделението между класите по същия начин и във всяка една култура както го прави в Коринт? Покривалото на главата ще бъде ли разрешение на тези проблеми във всяка една култура? Възможно ли е покривалата при някои култури да служат като знаци за показност, показващи богатство? Могат ли тези неща да станат средство за прелъстяване при някои култури така както се получавало с бижутата и скъпите украси по времето на Павел? Що за култура ще е това, при която само богатите могат да носят покривала, където да показват разделение между класите вътре в църквата? Възможно ли е в някои църкви, на някои места по света, *носенето* на покривало (за разлика от това да не се носи) да води до привличане на внимание от страна на този, който го прави?

При такива случаи следваме ли специфичния за павловата култура принцип или следваме принципите, при които конкретния случай отговаря на конкретна култура? Ето защо е толкова важно за нас да имаме в предвид контекста на културата и да четем Писанието последователно в същата светлина: Ако Бог е вдъхновил писателите на Библията да пишат по определен начин като засягат своята култура, как те биха писали днес? Кои неща са принципи и кои неща са конкретни примери, които показват нагледно тези принципи в ситуацията, за които пишат библейските автори?

Исус тълкуваше Писанията по този начин. Фарисеите се интересуваха от подробни правила, но Исус се интересуваше повече от принципите (Мат. 12:7). Исус взе под внимание и разсъждения в Писанията. Някои неща Бог е разрешил поради закоравяването на техните сърца (Марк 10:5), но тяхната цел трябва да бъде да разберат Божиите намерения (Марк 10:6-9). Те цитираха един закон, а той разказваше истории. Цялото Писание е боговдъхновено и полезно за поучение (2 Тим. 3:16), затова тук не става въпрос дали една част е по-полезна от друга. Въпросът е, че те виждаха само подробностите, а Исус търсеше *причините* за тези подробности. Исус твърдеше, че онова, което беше от основно значение е справедливостта, милостта и вярата (Мат.

23:23)—сърцевината на Божието Слово. По същия начин Павел не се съгласяваше със своите съвременници за онова, което е от първостепенно значение и спореше, че единствено Божията сила е тази, която ни спасява, а не второстепенни неща като обрязването и законите да храната. Този метод на тълкуване ни кара да поставим на първо място онова, което е от най-голямо значение (благата вест и подчинението на Божията воля), а не да станем като законниците и да приемаме второстепенните неща, които биха могли да ни отдалечат от същността на евангелието.

Голяма част от Новия Завет се състои от примери за това как да свържем основното послание на евангелието с различни исторически ситуации и предизвикателства. Следователно трябва да се научим как да отнасяме основното послание на Христа към различните ситуации, в които се намираме днес и никога да не забравяме кой е основният принцип и кои неща са израз на съответната култура. Много от ранните мисионери са пристигнали с благата вест, поставена в контекста на тяхната култура, тоест американската или европейската версия на християнството. Обикновено те са оставали верни на Библията, но много често те не са могли да разграничат основното учение на Библията и начина, по който те са го прилагали спрямо нещата, с които са сблъскали в собствената си култура. Така те понякога са карали африканските християни да възприемат западния музикален стил, начин на обличане, брачните церемонии и т.н, защото са възприели тези обичаи за християнски. Днес ние разбираме нещата по добре и затова трябва да не допускаме същата грешка. Ние трябва да можем да различаваме универсалните принципи на Библията и как те са приложени спрямо културата, за която първоначално се отнасят. (Още веднъж ние потвърждаваме, че цялото Послание е Божие послание. Но то е било Божие послание първоначално за културата, за която е писано, а за да можем ние да го чуем правилно днес ние трябва да знаем как Бог го е приспособил за онези култури.) По същия начин ние трябва да правим разлика между онова, което ни учи Библията и което се отнася до всички култури и как да го приложим конкретно към ситуацияите, с които се сблъскваме.

Разбира се, ако не сме внимателни, хората могат да използват културата, за да обяснят неща, които не са библейски. Това е една опасност, срещу която трябва да се борим усилено с цел да я избегнем. Но хората са обяснявали много неща, които не са библейски, без да се съобразяват с културата, затова тази опасност не трябва да ни кара да се страхуваме да използваме контекста по подходящ начин. Просто трябва да се научим да използваме този вид тълкуване много внимателно, търсейки усърдно истината. Единствената подходяща начална точка за това как да открием мъдростта е страхът от Бога (Притчи 1:7). Ако ние се боим от него, ние ще сме внимателни за това наистина да разбираме неговата истина, винаги когато доказателствата от Библията ни водят, а не да търсим други начин, за да обясним истината.

Примери за контекст

Тук ние даваме само няколко примера, отнасящи се до употребата на контекста . По-подробни примери можете да откриете в *Библейски Коментар за Контекста: New Testament*, когото споменахме по-горе. Но първо, част от контекста се намира в самата Библия. Това е особено очевидно там, където библейските автори зависят от това, което други библейски автори са казали преди тях. Пророците често са зависели от закона на Мойсей (въпреки, че обикновено не го цитират); Новият Завет често зависи от Стария Завет.

Два от пасажите, където Новият Завет точно възприема контекста на Стария Завет включват Йоан 1:14-18; 4:23-24. Древните източни и североизточни африкански култури са подходящи за това да разберем правилно скитията, историята на Агар и някои други разкази в Библията. Най-накрая, някои юдейски и гръко-римски източници ще хвърлят светлина върху много новозаветни пасажи. Аз включвам много повече новозаветни примери, защото това е областта, в която съм специализирал, а не за това, че е по-важен.

1. Новото Слово в Йоан 1:14-18

Съвременните автори предлагат много полезни тълкувания на контекста на думата „Словото“, но вероятно най-подходящото е това, което „Словото“ е означавало в Стария Завет: Божието Слово е бил закона, Писанията, които той дава на Израел. Йоан вероятно пише посланието си особено за юдеите християни. Опонентите на тези юдеи християни най-вероятно са ги изгонили от синагогите, твърдейки, че вторите са се отдалечили от Божието Слово в Библията. Далеч от тези примери, Йоан отвръща: Исус е възплъщение на всичко онова, което Бог учи в Писанията, защото самият Исус е Божието Слово и откровение.

Най-вероятно Йоан се позовава на една конкретна история, историята за това как Мойсей се изкачва в планината, за да получи закона за втори път, която се намира в Изход 33 и 34. Израел нарушава закона и Бог ги осъжда. Сега той дава закона отново на Мойсей, но не желае повече да „обитава“ в Израел. Мойсей умолява Бог да обитава сред тях и след това умолява Бог да му покаже славата си. „Но Никой не може да види цялата Ми слава,“ казва Бог, „но аз ще ти покажа част от моята слава и ще направя така, че „добростта“ ми да премине пред теб.“

Докато Бог минава пред Мойсей, последният става свидетел на изумителната му слава, но Бог най-вече изявява на Мойсей своята „доброст“ и своя свят характер. Докато той преминава пред Мойсей, той се описва като един, който „изобилва с милост и с вярност“, което може да се преведе като „пълнен с милост и истина“. След като Бог разкрива характера си Мойсей протестира: „Боже, ако наистина си такъв, то тогава моля те прости ни и обитавай сред нас.“ И Бог обеща да го направи.

Около тринадесет века по-късно, апостол Йоан говори за себе си и за неговите приятели, които са свидетели на Исус, по същия начин както Мойсей. „Ние видяхме славата на Исус“ казва той, „пълна с благодат и истина“ (Йоан 1:14). В 1:17 той стига до кулминацията: „Понеже законът бе даден чрез Мойсея, а благодатта и истината дойдоха чрез Исуса Христа.“ Бог разкри своята доброст и истина на Мойсей, когато Му даде закона, но Мойсей видя само *част* от неговата слава, само част от неговата милост и истина. „Никой не е видял Бог,“ ни напомня Йоан, като се позовава на предупрежденията на Бог към Мойсей за това, че не може да види цялата му слава, но сега единородният син, който е в лоното на Отца, Той го е изявил“ (1:18). Мойсей видя част от Божията слава, защото да видиш сина означава да видиш Бог Отец (Jn 14:7).

Контекстът на цялата книга обяснява това по-цялостно. Божията слава се изявява в Исуса по различни начини (2:11; 11:4), но последният израз на Божията слава на това място е на кръста и събитията, които следват (12:23-24). Ние виждаме Божието сърце и така по-цялостно разбираме какъв е Бог, тогава когато погледнем кръста, където Бог прати сина си, за да може ние да живеем.

2. Поклонение „в Духа” в Йоан 4:23-24

Древният юдаизъм често набляга на действието на Святия Дух при вдъхновяване на пророчествата. Старият Завет говори за вдъхновено, пророческо поклонение (например 1 Царе 10:5), особено в храма на Давид (1 Летописи 25:1-6). Да се „покланяме на Бог в Духа” може да означава да се доверяваме на Божия Дух да ни екипира за поклонение, което да е наистина подходящо за нашия велик Бог. Като се има в предвид основното вярване, че пророческият Дух не е бил така деятелен по времето на Исус, то думите на Исус биха потресли неговите съвременници.

3. Божието послание в храма

Египтяните са строили храмове по различен начин от месопотамците. Понеже израелтяните са били роби в Египет, използвани в различни строителни проекти, те несъмнено са знаели как са изглеждали египетските храмове. Те са знаели за подвижните олтари, използвания в Египет и Мидия, както и за структурата на египетските храмове (и палати), които са били с външен двор, вътрешен двор и с най-вътрешния олтар, Светая Светих. Бог избра дизайн, с който израелтяните са били запознати и за да могат да разберат, че скинията, която те са носели през пустинята е била храм.

Някои черти на скинията са подобни на други храмове и приликите предават истинската теология относно Бог. В скинията най-скъпите материали са били тези о ковчега на завета: златото е било по-скъпо от медта, от синьото и червеното. Тези подробности отразяват древната блискоизточна традиция: хората са използвали най-скъпите материали най-близо до най-вътрешното светилище, за да посочат, че при техния Бог човек трябва да идва със страхопочитание и почит. В скинията са използвани стандартните древни символи на Близкия Изток, за да предадат смисъла на Божията святост.

Някои черти на скинията съдържат паралелни и контрастни елементи, които също предават знание за Бога. Например, някои от мебелите в храма приличат на някои от мебелите в други древни храмове: масата с приносите, олтара и т.н. Но ханаанските, египетските и храмовете на хаитите включват други черти в себе си, като чекмеджета и легло. Свещениците са събуждали идолите си сутринта, давали са им сутрешния тоалет, забавлявали са ги с танцьоки, хранели са ги и накрая са ги слагали отново да спят през нощта. Такова нещо не е имало в Божия храм, защото Бог не е някакъв си идол, който да зависи от свещеници, които да му помагат.

Някои черти на скинията контрастират ярко на тогавашната култура. Повратната точка на други древни храмове от Близкия Изток и северна Африка е била образът на тяхното божество, което е седяло на свещен пиедестал в най-святото и най-вътрешно светилище, но в Божия храм няма образ на Бог, защото той не е позволявал хората да си правят кумир с него (Изход 20:4). Много стабилни египетски храмове имат капища на богове, пазещи вътрешния олтар, но в Божия храм не е имало други божества, защото Той не би позволил човек да се покланя на други богове (Изход 20:3). Бог предаде знанието за себе си на Израил в самата архитектура на храма и той го направи и в културен аспект, който беше разбираем за тях. (Някои от съвременните интерпретации на цветовете и дизайна на храма са само предположения, които се разпространяват нашироко. Това, което ние предлагаме в тази статия представлява едно внимателно

изследване на начина, по който храмовете са били конструирани по времето на Мойсей.)

4. Защо Сара използва утробата на Агар и след това я изгонва

Възможно е като египтянка Агар да е била една от слугините, които фараона да е дал на Аврам и Сара няколко години преди това (Битие 12:16). (Някои от тези египтяни са били от южен Египет или от Нубия.) Прелиствайки, трябва да ни направи впечатление, че Аврам е имал египетски слуги, което показва някои африкански черти в потомството на Израел. По-късно Аврам предава целия си имот на Исак (25:5). Когато Яков отива в Египет със „седемдесет“ души от неговото семейство (46:27), то тази бройка не включва всички онези роби, които отиват с него, които са били запазени като роби, когато Израелтяните по-късно са били поробени (Изход 1:11). Това означава, че в един по-късен период в Израел има и много египетска кръв, в допълнени към двата потомъка на Йосиф (Битие 41:50).

Но нека да се върнем към Агар. При някои древни култури от Близкия Изток, ако една съпруга не може да роди на съпруга си син, то тя може да накара слугинята да го направи. Затова Сара, следвайки някои обичаи на нейната култура кара Аврам да направи така, че Агар да забременее (16:2-3). В такива случаи обаче законът е повелявал детето да е на Сара, но Агар започва да се възгордява пред Сара, все едно е нещо повече от нея (16:4).

След като се ражда Исак, Сара намира, че Исмаил му се присмива (21:9) и тя разбира, че присъствието на Исмаил застрашава правото на първородство на сина, който Бог е обещал, а именно Исак. Според някои обичаи типични за Близкия Изток, ако Аврам е приел Исмаил за негов син, то Исмаил трябва да се смята за първороден. За да не се допусне това е трябвало Агар да се махне преди смъртта на Аврам и тя и Исмаил да бъдат изгонени без да получат наследство (21:10).

Първоначалният замисъл на Сара вкарва Агар в беля, наглостта на Агар, която допълнително усложнява нещата, но накрая Сара прави това, за да предпази Божието обещано дете, което тя вече е застрашила с предложението, което прави на Аврам. С изключение на Исус, всички библейски герои са грешни, включително Аврам, Сара, Агар, но когато разберем обичаите на тяхната култура, то това ни помага по-добре да разберем и решенията, които Сара взема.

5. Матей 2:1-16

Древните писатели често ни дават поука като противопоставят различни характери, някои добри, а други лоши, а някои смесени. В този разказ, има трима герои или три групи от герои, които заслужават специално внимание в 2:1-6. Те са мъдреците, Ирод Велики и книжниците.

Мъдреците са каста от персийски астролози, тоест те са практикували професия, която е била напълно забранена в Стария Завет (Втор. 18:10; Ис. 47:13). Този термин всъщност се използва в гръцкия превод на Стария Завет, за да опише враговете на Данаил, които искат да го убият. Едно от задълженията им като гадатели е било да възвеличават княза на Персия, чиято първоначална титла е била „цар на царете и господ на господарите“. Но тези гадатели идват да почетат истинския цар на царете, роден в Юдея. Така Матей шокира своите читатели християни от гръцки произход като им разказва за езичници, които отиват да се поклонят на Исус, като им казва, че ние не

можем предварително да предскажем кой ще откликне на благата вест. Ние трябва да я споделим предварително.

Ирод Велики е бил един безкомпромисен владетел, който е стигал до лудост, когато някой не уважи титлата му. Понеже той не е от юдейски произход (а е потомък на древните едомци), то той се чувства несигурен относно своята титла: „цар на юдеите” и затова не иска да я сподели с никой друг. Той екзекутира двама от неговите синове, защото му се казва, че правят заговор срещу него (но се оказва лъжа), и още един син е екзекутиран, който наистина заговорничи срещу него, докато самия Ирод е на смъртно легло. („По-добре да си свиня на Ирод отколкото негов син”, се казва, че се е оплаквал дори и императора). Един млад свещеник, който е бил доста известен и е представлявал конкурент за Ирод, се е удавил в един много плитък басейн. Ирод е бил такъв тип човек и именно това ни казва този разказ. Но това да убиеш децата от мъжки пол във Витлеем (като се има в предвид населението на Витлеем през този период, което наброява около двадесет момчета) ни напомня за това как фараона се отнася към децата от мъжки пол в Изход. Езическите мъдреци се покланят на истинския еврейски цар. Ирод, царят на Божия народ, се държи като езически цар.

Най-обезпокояващи от всички обаче са главните свещеници и книжниците (2:4). Това са били професори в областта на Библията и водещи служители по онова време. Те са знаели къде ще се роди Месия (2:5-6), но не са се присъединили към мъдреците в неговото издирване. Хората, които познаваха Библията най-добре, отидоха твърде далеч – един грях, който само хора, които познават Библията могат да извършат. Едно поколение по нататък, когато Исус не можеше да бъде приет без доказателство, последователите на тези книжници го искаха мъртъв (Мат. 26:3-4). Линията между това да не можеш да приемеш Исус без доказателства и да искаш той да се махне от пътя ти може да изглежда много тънка. Особено тогава, когато контекстът ни помага да научим повече неща за героите в тази история, когато той ни предупреждава да не съдим предварително кой ще приеме благата вест и да не мислим за себе си повече отколкото трябва.

6. Спазване на Божието обещание в Матей 5:18-19

Исус казва в Матей 5:18, че ни една йота, ни една точка няма да премине от закона. Най-вероятно той има в предвид йотата, най-малката буква от еврейската азбука. По-късно равините разказва една история, според която, когато Бог променя името на Сарая в Сара, йотата, която е била махната се оплаквала на Бог поколения наред докато накрая той пак я е поставил, но този път в името на Исус Навиев. Някои учители също казват, че Соломон се е опитал да изкорени йотата от Библията, но не и една единствена йота. Еврейските учители използват примери като този, за да отбележат, че законът е свещен и никой не трябва да смята коя да е част за твърде нищожна, за да не може да се запази в Библията.

Когато Исус продължава и казва, че нарушаването дори и на най-малката заповед прави човек най-малък в царството, докато спазването и на най-малката заповед го прави на-горен в царството, то някой прозаичен съвременен читател може да зададе следния въпрос: „Какво ще стане, ако някой наруши едната част, а спазва другата?” Но такъв въпрос е в резултат на пропуснат смисъл на спецификата на еврейския език. В по-късен период равините са смятали, че най-великата заповед е да се почитат бащата и майката, а най-малката е да се почита някоя птичка с малки. Те са

смятали, че и в двата случая човек е възнаграден по един и същи начин, а именно вечен живот (въз основа на „живот” в Изход 20:12; Втор. 22:7). Затова ако някой е нарушил най-малката заповед, то той ще бъде осъден. Ако някой е спазил и най-малката заповед, той ще бъде спасен. И въпреки това същите тези мъдrecи са смятали, че всеки един е грешен освен тях самите. Те не твърдяха, че някои хора никога не са нарушавали някои заповеди, но по скоро те казваха, че хората не могат да бръкнат и да си изберат някоя заповед. Човек не може да каже: „Аз съм праведен, защото не убивам, въпреки че правя секс с някого, за когото не съм женен.” Нито пък може човек да каже: „Аз съм богоугоден, защото не крада, въпреки че лъжа.” Всички Божии заповеди са негово слово и това да отхвърлим някои означава да отречем неговото право да управлява над нас, тоест да го отхвърлим самия него. Затова Исус се изрази по подобен образен начин: „Не можете да пренебрегнете дори и най-малката от тези заповеди, защото ще ви държа отговорни.”

7. Господната молитва в Матей 6:9-13

Много езичници прибавят към обичаите си колкото е възможно повече божества, напомняйки на божествата си за жертвите, които са направили за тях и следователно как самите божества са длъжни да отговорят на молитвите им. От друга страна Исус казва, че нашите молитви трябва да са въз основа на взаимоотношенията ни с нашия Небесен Отец.: ние можем да извикаме към Него, защото Той е наш баща (Мат. 6:7-9).

Исус използва някои неща от неговата културна среда, която по онова време е примесена с библейски истини. Тук Исус приспособява една често използвана в синагогите молитва, която е звучала по следния начин: "Отче на небесата, да се свети името Ти, да дойде царството ти .скоро " Евреите са очаквали едно време, през което името на Бога ще бъде издигнато като „свято” сред всички народи. Според еврейския мироглед Бог царува в настоящия момент, но когато те са се молили за това да дойде Неговото царство, то молитвата им е била за това Той да управлява над цялата Земя и волята Му да бъде на Земята така като тя е и на Небето. Затова Исус учи учениците си да се молят за това Божието царство да дойде скоро, момент, в който Божието Име ще се прослави в цялата Вселена.

Молбата към Бога за "ежедневния хляб " напомня за това как Бог ежедневно осигуряваше хляб за Израел в пустинята. Бог все още е нашия снабдител. Молбата към Бога „да ни прости дълговете” напомня на слушателите на Исус за нещо познато. Бедните селяни е трябвало да вземат доста пари на заем, за да засеят нивите си и затова съвременниците на Исус разбираха, че греховете на хората са нещо като дълг към Бога. Молитвата към Бога "да не ни въвежда в изкушение " , най-вероятно, напомня за една стара молитва, практикувана в еврейските синагоги, в която се отправят прошения към Бог да предпази хората от грях. В такъв случай молитвата не означава "Не ни води в изпитания," но по-скоро, "Не ни позволявай да се провалим в изпитанията" (сравни 26:41, 45).

8. Войниците измъчват и се подиграват на Исус в Матей 27:27-34

Над шест стотин римски войници стояха пред крепостта „Антония” и пред двореца на Пилат, който някога е бил на Ирод Велики. Без да осъзнаят, че пред тях стои истинския цар на Израел и на човечеството, те му се подиграваха, че е цар. Римските войници са известни с това, че са малтретирани и са се подигравали на затворниците.

Един от древните начини да се подиграваш на някого е било като го обиждаш, че е цар. Понеже римските войници са носели червени роби, най-вероятно те са използвали избледняло наметало, за да имитират червената мантия на по-ранните гръцки владетели. Хората, които са почитали тези владетели са се покланяли пред тях, както е този случай. Военните често са използвали бамбукови пръчки и затова войниците най-вероятно са имали такава пръчка на разположение, с която са се подигравали на царския скиптър. Стандартното поздравление към римския император е било “да живее!”

Да оплюеш един човек е било една от най-големите обиди, които човек е можело да отправи към някого, а евреите са смятали за особено нечисто, когато ги оплюе някой, който не е от еврейски произход. Римляните са събличали голи пленниците си, а това е било изключително срамно за палестинските евреи. След това са разпъвали пред хората престъпника.

Обикновено осъденият е трябвало сам да носи хоризонталната греда на кръста (от лат. *patibulum*) до мястото, където е изправен кола (от лат. *palus*). Преди това обаче, гърбът на Исус е бил жестоко бичуван, за да може той да се справи с това (27:26). Такива бичувания често са оставяли по гърба на жертвата кървави следи, а понякога са водели до оголване на ребрата и дори до смъртта на жертвата, която е била предизвикана от шок или кръвозагуба. Ето защо войниците извикват Симон от Киринаея, за да носи кръста. В Киринаея, който в момента се намира в Либия - Северна Африка, е имало голяма еврейска общност, (около една четвърт от града), сред която е имало и повярвали в Христа. Подобно на евреите и повярвалите в Христа, които са живеели извън Ерусалим, Симон идва в града за празника. Римските войници са можели да привикат който и да е да пренася разни неща за тях. Въпреки учението на Исус в Матей 16:24, войниците е трябвало да извикат случаен човек, за да направи онова, което учениците на Исус не са искали да извършат.

Разпятието е било най-срамната и болезнена форма на екзекуция сред римските жители. Понеже осъденият не е можел да ходи до тоалетна самостоятелно, то той е трябвало да прави това пред много хора. Понякога войниците са завързвали осъдения за кръста, а в други случаи са го приковавали, както е станало и с Исус. Умиращият не е можел да отпъди насекомите, привлечени от окървавения му гръб или от раните му. Обикновено на разпнатия е отнемало около три дена, за да почине.

Ерусалимските жени са приготвяли болкоуспокояващо лекарство от вино, за да дават на осъдените да пият. Исус отказа да го изпие. (сравни с 26:29). Смесеното със смирна вино от пасажа в Матей 15:23, един деликатес и болкоуспокояващо средство на повърхностната болка, става вино, примесено с жлъчка в Матей (виж и Псалми 69:21), а между арамейската дума за „смирна” и еврейската дума за „жлъчка” има сходството. Дори и без смирна, самото вино е действало като болкоуспокояващо (Притчи 31:6-7). Но Исус отказва да го пие. Въпреки че ние Го изоставихме и избягахме, когато Той се нуждаеше най-много от нас, Той дойде, за да понесе болката вместо нас и Той избра да го направи до край. Такава е Божията любов към всички нас.

9. Прелюбодееие и убийство в Марк 6:17-29

Връзката на Ирод с братовата му жена Иродиада, за която той се жени, е била всеизвестна. Наистина тази връзка го кара да планува развод с първата си жена, чийто

баща, който също е цар, по-късно воюва срещу Ирод заради тази обида и го побеждава. Изобличението, което Йоан прави на тази връзка (Лев. 20:21) предизвиква сексуалната неморалност на Ирод., но е възможно, същият да го е приел като политическа заплаха, като се има в предвид политическите разделения, които по-късно водят до военно поражение. (Древният еврейски историк Йосиф твърди, че много хора приемат унижението на Ирод във войната за божествена присъда за това, че той екзекутира Йоан Кръстител.)

Отпразнуването на рождени дни по онова време не е било еврейски обичай, а само гръцки или римски, но до онзи момент еврейските аристократи вече възприемат голяма част от гръцката култура . Други източници потвърждават, че царският двор на Ирод са се забърквали в неморално поведение, описано в този пасаж. След като взема братовата си жена (Лев. 20:21), Антипа пожелава Саломе, дъщерята на жена си (виж Лев. 20:14). Тогава той произнася клетва, която може да е била произнесена в пияно състояние, но която в същото време, напомня за клетвата на персийския цар, който е провокиран от красотата на Естир. (Естир 5:3, 6, 7:2), въпреки че молбата на това момиче не е толкова благородна. Но като римски васал, Ирод няма право да откаже на някой от царството му.

Саломе е трябвало да отиде и да пита майка си Иродиада, защото обикновено, на банкетите, мъжете и жените са яли поотделно. Разкопките при крепостта на Антипа „Махерус” показват, че е имало две трапезарии, една за жени и една за мъже. Ето защо, Иродиада не е можела да види реакцията на Ирод към танците. Йосиф характеризира Иродиада по същия начин както и Марк: ревнива, амбициозна интригантка.

Въпреки че римляните и техните служители обикновено са екзекутирали чрез разпъване на кръст хора от по-нисшата класа или робите, то предпочитаната форма на екзекуция за уважаваните хора е била обезглавяване. Когато Саломе иска главата на Йоан Кръстител на поднос, тя го прави с цел да и бъде сервирана за вечеря – една отвратителна подигравка. Въпреки че клетвата на Антипа не е била узаконена и еврейските мъдреци са могли да го освободят от нея, то се е считало за непочтено да се е отречеш от клетва, направена на вечеря пред гости. Дори императорът не би си позволил да направи това с лекота. Повечето хора са се отвращавали от водачи, които са обезглавявали хора, но много документи потвърждават, че могъщи тирани, като Антипа, са вършели такива неща.

Ако един мъж е имал синове, то обикновено най-големият е бил отговорен за погребението на бащата. В този случай, учениците на Исус изпълняват тази роля. Понеже Йоан е екзекутиран, то учениците предприемат опасно начинание като вземат тялото, освен, ако не са имали разрешението на Ирод. Техният кураж показва колко много от Исусовите ученици са се оттеглили по време на неговото погребение.

10. Раждането на нов цар в Лука 2:1-14

Преброяването на населението се е използвало за изчисление на необходимото облагане с данъци. Записването, подбудено от преподобния император Цезар, поставя началото на контраста в повествованието между земния разкош на Цезар и небесната слава на Христа. Въпреки че египетската писмена документация за преброяване на населението показва, че хората е трябвало да се върнат по домовете си, за да се запишат, то домът, в който те са се завръщали не е бил родният им дом, а имуществото,

което са притежавали (Статистическите данни са въз основа на личния имот). Следователно Йосиф вероятно е имал имущество във Витлеем. Гodeжът е осигурявал повечето от законните права на брака с изключение на половото сношение. Йосиф проявява доста храброст като взема своята бременна годеница със себе си (дори е твърде възможно тя да е била от Витлеем и да е трябвало да се върне в този град). Въпреки че законите за записването са изисквали само главата на семейството да се запише, то за жените от провинция Сирия (която е включвала и Юдея) също е било задължително да се запишат. Възможно е Йосиф да не е искал да я остави сама поради напредналата ѝ бременност, особено ако обстоятелствата около бременността са я лишили от приятели.

Пелените са представлявали дълги платнени дрехи, които са били използвани, за да държат краката на бебетата изправени, за да могат те да растат изправени. Обикновено акушерките са помагали при раждането. Поради това, че Мария е била първеския, твърде вероятно е, въпреки че не е сигурно, някоя акушерка да ѝ е помагала при раждането. Еврейският закон е позволявал на акушерките да пътуват на далечни разстояния, дори в събота, за да помагат при раждане.

До втори век дори и езичниците са знаели за преданието, че Исус се е родил в пещера, която е била използвана за обор и която се е намирала зад нечия къща. Яслите представлявали корито за хранене на животни. Понякога те са били строени дори на самия под. Традиционният „хан“ може да се преведе като „дом“ или „стая за гости“ и най-вероятно се говори за това, че поради това, че много от разпръснатите се роднини на Йосиф са се върнали в дома си по едно и също време, то за Мария е било по-лесно да роди в свободната ясла отвън.

Много религиозни водачи и особено общественият елит по онова време са мразели овчарите и са ги смятали за хора от по-низша класа. Но Бог гледа на хората по различен начин. Това че овцете са били изведени на паша през нощта говори за това, че навън е било топло, не е било зимен сезон (през зимата овцете щяха да са на паша през деня). По-късно 25 декември се приема като Рождество, за да се замени с един езически римски празник, който се е чествал на тази дата.

Езичниците са говорили за „добрата новина“ при раждането на император и този празник се е чествал из цялата империя. Те са приветствали императора като „спасител“ и „Господ“. Те приветствали тогавашния император, Август, за това, че е въвел световен „мир“. Но тази скромна ясла отличава истинския цар от римския император. Исус е истинският спасител, Господ, този, който носи световен мир. Бог не се впечатлява от човешката власт или почит. Той дойде като най-долен от всички хора и разкри необикновеното сърце на Бог към онези, които най-много зависят от Него.

11. Молбата на учениците в Лука 9:58-62

Това предупреждение към бъдещите ученици за това, че човешкият Син няма дом за разлика от лисиците и птиците говори за това, че онези, които го следват може да страдат от липса на същите условия. Обикновено учениците са търсили собствените си учители, докато Исус сам извика своите ученици. Някои крайни философи, които се въздържали от материалното и са търсели как да отбягнат евентуални ученици, които са имали огромни изисквания, с цел да ги изпитат и да оставят само най-достоините от тях. Много палестински евреи са били бедни, но малко от тях са били бездомни. Исус

се отказа дори от дома си, за да може да пътува и затова той зависеше напълно от гостоприемството и подкрепата на другите хора.

Мъжът, който иска да погребее баща си, не моли за кратко отлагане. Баща му не беше умрял същия или предния ден. По онова време членовете на семейството са носели трупа до гробницата и след това са оставали у дома в продължение на седем дни, за да го оплакват. Същият мъж можеше да каже, както това става в някои култури в Близкия Изток, „Нека да почакаме докато баща ми умре някой ден и аз изпълня задълженията си към него.” Другата възможност е мъжът да говори за второто погребение на баща си, един обичай, който се е празнувал по онова време. Една година след погребението, тогава, когато плътта е изгнила и остават само костите, то синът се е връщал, за да постави костите в специална кутия, която е седяла в пролука в стената. Възможно е този син да е искал да отложи нещата с една година.

Едно от основните задължения на най-големия син е било да погребее бащата. Молбата на Исус към този син да зареже най-голямата си отговорност и да постави над нея Исус означава неподчинение на обществения закон: в еврейската традиция, почитането на бащата и майката е било една от най-великите заповеди и да се следва Исус по такъв начин е означавало нарушаване на тази заповед.

Но докато вторият човек научи за това колко важно е да се следва Исус, то третият научи за това колко е спешно да се следва Исус. Един от бъдещите ученици помоли за разрешение да каже довиждане на семейството си, но Исус сравнява молбата му с това да не внимаваш къде ореш, което води до разваляне на браздата в полето. Исус говори образно, за да напомни на слушателя си за историята за това как бе призован Елисей. Когато Илия намери Елисей докато вторият ореше, той го извика да го следва, но първо му позволи да се сбогува със семейството си. Исус говори образно, за да напомни на своя слушател за историята за това как Елисей бе призован. (3 Царе 19:19-21). Старозаветните пророци пожертваха много, за да служат на Бог, но призивът на Исус е по-радикален от този на един радикален пророк. Въпреки че трябва да сме внимателни спрямо хората, които понякога могат да представят посланието на Исус по един неправилен начин, то ние трябва да имаме желание да платим всяка една цена, която призивът на Исус изисква от нашия живот.

12. Приятелите на Бог се радват в Лука 15:18-32

Религиозният елит се сърдеше на Исус за това, че прекарва време с бирниците и грешниците. В края на краищата Писанието ни предупреждава за това да не се занимаваме с грешници (Псалом 1:1; Притчи 13:20). Разликата обаче се състои в това, че Исус прекарваше време с тях, за да може да ги спечели за царството, а не да се повлияе от техните пътища (Лука 15:1-2).

Исус отвърна на религиозния елит като им разказа три истории: историята за изгубената овца, изгубената драхма и за блудния син. Да имаш стадо от сто овце едва ли е било малко, а когато една овца се изгуби, овчарят прави необходимото, за да я намери. Той може да остави другите си овце при някой овчар, който ще се грижи и за двете стада едновременно. Често овцете са бродили заедно, а след това са се разделяли при отличителните повиквания на техните овчари или при звука на кавала. Когато овчарят намери изгубеното, той вика приятелите си, за да се радват заедно и Исус казва, че при Бог нещата стоят по същия начин. Тези, които са Негови приятели, се

радват заедно с Него, когато Бог си върне изгубеното (15:3-7). Изводът е, че религиозният елит не са били приятели на Бог, защото ако бяха такива те щяха да се радват.

След това Исус говори за изгубената драхма. Ако една жена има десет драхми като нейна зестра, пари, които тя има в случай на развод или овдовяване, то тя е доста бедна жена. За средният работник по онова време, десет драхми са представлявали десет надника. При всички случаи една десета част е повече от една стотна част и затова тя отчаяно търси драхмата. Една стая от къщата на един човек от Галилея обикновено е имала каменен под, така че разни монети и други предмети постоянно са падали между фугите и са оставали там до деня, в който са били изкопани от съвременните археолози. При това, повечето от тези домове са имали само един малък прозорец и един изход, така че вътре е влизала малко светлина, която да помогне при намирането на монетата. Затова жената запалва лампа, но в онази епоха повечето лампи са били толкова малки, че едва са се побирали в нечия длан и затова не са осигурявали много светлина. Затова жената помита с метла, като се надява да чуе монетата да издрънчи и най-накрая я намира. Нейните приятели се радват заедно с нея, така както приятелите на Бог се радват с Него, като изводът е, че религиозният елит не е бил сред приятелите на Бог (15:8-10).

След това Исус се връща към историята за блудния син. По-малкият син казва на баща си, „Искам дела си от наследството”. При тогавашната култура, синът буквално е казал: „Татко, ще ми се да си мъртъв” — един пример на неуважение. Бащата не е бил длъжен да дели наследството си, но го е направил, като по-големият получава две трети, а по-малкия една трета. При тогавашното законодателство, подялбата се е състояла в това бащата да им каже кои ниви и имоти принадлежат на децата му след неговата смърт. Синовете са нямали право да продадат имота до като бащата не почине. Но този син го прави. Той бяга в далечна страна и пропилява спестяваното с години от баща му. Най-накрая, обеднял, той трябва да храни свинете. За еврейските слушатели на Исус, това е един подобаващ завършек за един непокорен син и подобаващ край за една такава история. Ако един младеж е трябвало да храни свине, то той е бил нечист и не е можел дори да моли своите еврейски събрата за помощ.

Но младият мъж предпочита да е слуга в дома на баща си, отколкото да гладува и затова се връща у дома, за да моли за милост. Баща му, като го вижда от толкова време насам, се втурва да го посрещне. При онази култура се е считало за недостойно един стар човек да тича, но този баща пренебрегва достойнството си. Синът му се е върнал. Синът се опитва да изпроси да е слуга, но бащата пренебрегва молбите му и казва да се донесе най-хубавата роба от къщата – несъмнено това е неговата собствена роба. Той поставя и пръстен на ръката на младежа – несъмнено това е бил пръстен с печат, символизиращ възстановяването на правата на сина. Той поставя и сандали на краката му и понеже повечето слуги не са носили сандали, бащата казва: „Не, аз няма да те приема като слуга. Ще те приема само като мой син! Угоеният добитък е бил достатъчен, за да се нахрани цялото село, затова бащата прави голямо угощение и всички негови приятели се радват заедно с него.

До тук историята прилича на предните две истории, но Исус продължава като направо предизвиква религиозният елит. В древната литература важните абзаци са се отбелязвали като първото и последното твърдение от абзаца са се повтаряли, в този случай : защото този мой син се намери. (15:24, 32). Когато по-големият брат разбира,

че бащата е приел в дома си по-малкия му брат, той осъзнава, че няма какво да губи от материална гледна точка. Наследството вече е разделено. (15:12). Проблемът е в това, че той смята постъпката на баща си – отпразнуването на завръщането на непокорния син – за несправедлива, при положение, че самият син не заслужава милост. Той счита себе си за достатъчно добър, без да е необходима милостта на баща му. Той протестира пред баща си, като отказва да използва обръщение към него, унижава бащата като го кара да излезе и да го моли да влезе. В този момент той проявява неуважение към баща си толкова колкото и по-малкият му брат го е правил преди това. "Толкова години ти работя," протестира той (15:29), посочвайки, че той е бил по-скоро слуга, а не син – роля, която бащата не смята за подобаваща (15:21-22).

Религиозният елит мразеха „грешниците”, които отиваха при Исус, като в същото време те не осъзнаваха, че техните сърца не бяха по-добри. Грешниците бяха като по-малкия брат, а религиозният елит като по-големия. Всички ние се нуждаем от Исус. Никой не може да бъде спасен без Божията милост.

13. Първите християни – езичници в Деяния на Апостолите 8:26-27

Понеже самаряните са били смятани за второ качество (8:4-25), то този стотник е първият езичник, обърнал се към християнството (въпреки че този факт е бил неизвестен за много от църквата в Ерусалим, 11:18).

Инструкциите на ангела за това Филип да върви на изток към Газа сигурно са изглеждали странни за него (8:26). В Самария имаше много повярвали, но кого щеше да намери той на един безлюден път? Имаше два пътя, които водеха на юг от Ерусалим, един минаващ през Хеврон до Едом, а другият съединяващ крайбрежният път преди Газа и водещ към Египет, като и двата имаха километражни камъни, които отбелязваха пътя. Старата Газа представляваше един, чиито руини се намираха близо до днешните гръцки градове Аскелон и Новата Газа. Заповедта да се отпрати на юг към един обезлюден град изглеждаше абсурдна. Но Бог много често е изпитвал вярата ни чрез абсурдни на пръв поглед заповеди (примерно Изход 14:16; 3 Царе 17:3-4, 9-14; 4 Царе 5:10).

"Етиопия" (един гръцки термин) е фигурирала в легендите на средиземноморските държави и сред митичната география като края на света, понякога простиращ се от далечния юг (цяла Африка, на юг от Египет, Етиопците с гъстата като вълна коса) до далечния изток (Етиопците с правата коса, идващи от южна Индия). Гръцката литература често е уважавала африканците като народ, възлюбен от боговете (гръцкият историк Ирод често ги нарича най-красивите хора), а също така и някои африканци, идващи на юг от Сахара, са били също известни на Римската империя. Най-често споменаваната от евреите и гръко-римската литература характерна черта на етиопците е била тяхната тъмна кожа (също спомената и в Стария Завет), въпреки че творците от древните средиземноморски държави описват други характерни африкански черти и разпознават разликата в цвета на кожата. Египтяните и някои други народи са били наричани „черните”, като сравнение с други по-светли народи от средиземноморието, но колкото по на юг се спускаме, по протежението на р. Нил, толкова кожата на хората придобива по-тъмен цвят, а косата става по-къдрава. Гърците са смятали Етиопците за пример за черни хора.

Тук се натъкваме на една типично африканска империя. Възможно е да бъркаме „Етиопия” със съвременна Етиопия, но това не може да се докаже. Царството Аксум е било мощна източноафриканска империя, която е приела християнството в началото на 300 година, по същото време, когато това е станало и с Римската империя. Империята, за която се говори тук, най-вероятно е нубийско царство, с тъмни хора, на юг от Египет, което в момента е Судан. "Кандака" (kan-dak'a) изглежда е било название на династия, управлявана от царицата на Империята Нубия. За нея се говори на други места в гръко-римската литература, а традицията споменава, че майката кралица е управлявала по тези места. (Старите гърци са наричали цяла Нубия "Етиопия.") Нейното черно нубийско кралство е траело до 750 пр.Хр. Главни градове са били Метро и Напата. Това царство е било богато и е имало търговски връзки със севера. Рим се е сдобивал с пауни и други африкански богатства като е поддържал контакт с такива африкански кралства, а римското богатство е било открито при разкопките близо до Метро. Търговията е била разпространена навътре на юг. Бюст на Цезар е бил открит далеч на юг чак в Танзания. И въпреки това, търговските връзки с Рим са били ограничени и този стотник и неговото обкръжение вероятно са били сред малкото посетители от Нубия, дошли толкова далеч на север.

Този стотник от Нубия най-вероятно е бил езичник, „боящ се от Бога”. Въпреки че не винаги е било така (понеже Погифер е имал съпруга, Бит. 39:1 LXX), но евнусите са били кастрирани. Въпреки че те са били предпочитани за стотници на Юг, то евреите са им се противопоставяли и еврейското законодателство не е допускало евнусите до Израел. (Втор. 23:1). Законите са били постановени, за да се предотврати кастрирането на момчета в Израел. (Втор. 23:1). Но разбира се Бог е приемал евнусите. (Ис. 56:3-5, дори чужденците евнуси;). Един евнух от Етиопия, в Стария Завет, се оказва един от малкото съюзници на Еремия, който спасява неговия живот. (Ер. 38:7-13). Този африкански стотник беше първият християнин от нееврейски произход. Тази информация може да помогне в това да се твърди, че християнството не е само религия на Запада но след като произлиза от Евреите, тя става и вяра на африканците.

14. Павел проповядва на философи в Деяния на Апостолите 17:22-31

Павел „контекстуализира” (бел.пр. прави достъпна) благата вест за своите читатели, показвайки им как тя има връзка със собствената им култура, без да е необходимо да се прави компромис с нейното съдържание. (Днес, ние често грешим по един или друг начин, като не успяваме да приложим културните особености или като не представяме точно библейското послание.) Павел говори на две групи от философи: стоици и на епикурейци (вероятно по-малобройната група). Неговата вяра няма много общо с епикурианството, но стоиците са имали доста допирни точки с християнската вяра.

Павел започва с някои допирни точки между християнството и езическите слушатели. Обичайно е било в началото на речта да се поднасят комплименти, като това е ставало в уводната част. На оратора не му е било позволено да ласкае Аеропага (водещите философи и водачи в образованието в Атина), но Павел е имал възможност да започне свободно, като прояви уважение. Думата "набожен" означава, че те са съблюдавали законите, а не че той е бил съгласен с тяхната религия. (Думата, използвана в Кинг Джеймс версията на Библията е „суеверен”, но тя няма същото значение.)

След това Павел преминава към по-обща неща. По време на напад, много преди времето на Павел, е нямало нито един олтар, който да може да умилостиви боговете. В края на краищата Атина е принасяла жертви на един неизвестен бог, който е помагал да устоят на бедствията. Тези олтари все още са стояли, а Павел ги използва като основа за неговата реч.

Павел използва техники от еврейски учители, които са се опитвали да обяснят истинския Бог на езичниците няколко века преди Павел. Непалестинските евреи понякога са напомняли на езичниците за това, че дори те самите имат един върховен Бог и че най-висшите им религиозни стремежи могат да намерят израз в Юдаизма. Стоиците са вярвали, че Бог прониква във всяко нещо и затова не може да бъде ограничен в храмовете (виж също Исаия 66:1). Стоиците и гръко-говорящите юдеи са наблюдавали на това, че „Бог не се нуждае от нищо”, използвайки същата дума, която Павел използва в 17:25. Евреите и много от гърците са били съгласни с това, че Бог е творец и е определил времена и предели на заселените места (17:26). (Стоиците също са вярвали, че вселената периодично е преливала в бог, но това вярване няма нищо общо с Библията или с Юдаизма.)

Евреите обикновено са говорили за Бог като за баща, особено за неговия народ. Но гърците, евреите, които са били разпръснати сред гърците и някои християнски писатели от втори век говорят за Бог като за „баща на целия свят”, в смисъл на Творец. Въпреки че на други места Павел използва този термин по-конкретно, в този смисъл той възприема по-широко използвания смисъл на бащата като творец (17:28-29). Цитатът от Епименидес в 17:28 се появява в еврейските антологии и е полезен за това, че показва на езичниците истината относно Бог и твърде възможно е Павел да е научил тези неща точно там. (Гърците са цитирали Омир и други поети като доказателство за това, което говорят, по същия начин както евреите са цитирали Писанието.)

Но докато Павел е загрижен за това да открие най-доброто от езическото мислене, за да може да предаде благата вест, той същевременно е наясно къде точно благата вест е в несъгласие с езичеството. Някои неща може да се дължат на семантиката, но Павел не би пренебрегнал същинските разлики. Въпреки че философите говорят за обръщение към философията в резултат на промяна в мисленето, те не са знаели за еврейската и християнската доктрина за покаянието пред Бог (17:30). В допълнение, гръцката идея за времето е, че то просто ще продължи, а не че ще има бъдеща кулминационна точка в историята в деня на съда, за разлика от библейската гледна точка (17:31). Накрая, гърците не са могли да възприемат бъдещето телесно възкресение. Повечето от тях просто са вярвали, че душата оцелява след смъртта. Затова проповедта на Павел за възкресението ги засяга най-много (17:31-32). Завършвайки, Павел беше повече заинтересован от това да спечели поне няколко от тези влиятелни хора, които да имат една искрена вяра в Христа (17:34) отколкото просто да убеди всички тях, че той е безобиден и споделя техните възгледи.

15. Павел приспособява древни разпоредби относно семейството в Ефесияни 5:21-6:9

Някои хора използвали пасажа от Ефесияни 6:5-9 заедно с дискусиите на гърците, римляните и арабите за робството, за да подкрепят робството, практикувано в Америка, но природата на робството, за която говори Павел би опровергала тяхното разбиране на този пасаж. Други използват 5:22-33, за да се отнасят към съпругите си по един

неуважителен и унизителен начин, което тълкува по погрешен начин общия смисъл на този пасаж.

Този пасаж се отнася до старинен начин на писане, който се нарича „закопи за семейството”, чрез който читателите на Павел биха се опитали да убедят евентуалните гонители, че същите не са нарушители. По времето на Павел, много от римляните са били обезпокоени от разпространението на „религии, идващи от Изток” (както поклонението пред Изис от египтяните, юдаизма и християнството), което според тях е щяло да подкопае традиционните семейни ценности на римляните. Членове на тези религии на малцинствата често се опитвали да подкрепят тези ценности като са използвали образец с увещания, който е бил разработен от философи, от Аристотел нататък.

От Аристотел нататък тези увещания са давали напътствия на главата на семейството как да се отнася към членовете на неговото семейство, особено как да ръководи жена си, децата си и робите си. Павел заимства този вид разсъждения от гръко-римските морални писания, дори следва тяхната последователност. Но за разлика от повечето древни писатели, Павел променя основата на тези закони: абсолютната власт на мъжа, който е глава на семейството.

Това че Павел ни запознава с тези семейни закони и ни дава наставление за взаимно подчинение (5:21) е нещо значимо. В онези дни е било обичайно жените, децата и робите да се подчиняват по различни начини, но това да се каже на всички членове на семейството, включително и на *pater familias*, мъжът като глава на семейството, да се покоряват един на друг е било нещо нечувано.

Повечето древни писатели са очаквали жените да се подчиняват на техните съпрузи, като са желали те да имат скромно и кротко държание. Понякога дори в брачните договори е имало цитати с изисквания за пълно подчинение. Това е правело впечатление на гръцките мислители, които не са могли да възприемат жените за равни на мъжете. Разликите във възрастта също са допринасяли за това несъответствие: съпрузите са били значително по-възрастни от съпругите си, много често в гръцката култура разликата е била повече от десетилетие (като мъжете често са се женели около 30, а жените все още са били девойки под 20, дори в ранните юношески години).

В този абзац обаче, Павел адаптира традиционните закони по няколко начина. Първо, подчинението на съпругата е в основата в подчинението на християнина като цяло (на гръцки, в 5:22 дори глаголет „покорявам се” е заимстван от 5:21); покорството е християнски добродетел, но не само за съпругите. Второ, Павел се обръща не само към съпрузите, но и към съпругите, което повечето семейни закони не са правили. Трето, докато останалите семейни закони са казвали на съпруга как да накара съпругата да му се подчинява, то Павел просто казва на съпрузите как да обичат жените си. Накрая, Павел най-точно описва покорството като „уважение” (5:33). В същото време, понеже той свързва християнството със стандартите на неговата култура, то той всъщност преобразува ценностите на неговата култура като ги надминава. Павел се обръща към гръко-римската култура, но днес има много малко култури, които придават същото значение на покорството както по времето на неговата епоха. В наши дни християните прилагат Павловите принципи по различни начини, но тези принципи продължават да са в противоречие с много от практиките от нашите култури.

Нямало е нито един човек, който да не е бил съгласен с уводната част в 6:1-4: еврейските и римските писатели са били единодушни, че децата трябва да почитат родителите си и поне докато пораснат да им се подчиняват. В същото време гръцките и римските бащи и учители често са наставлявали децата посредством бой. Павел е сред малцинството от древни писатели, които предупреждават да не сме твърде сурови спрямо децата си (6:4). Трябва да се отбележи, че гръцкото и римското общество са били груби дори спрямо новородените бебета, защото едно пеленаче е било приемано за законно само тогава, когато бащата го признае. Бебетата са били изоставяни, деформирани, дори убивани. Първите християни и евреите единодушно са се противопоставяли на абортите и на изоставянето. Ефесяни 5 говори за дисциплината на по-младите от дома, както се говори и в семейните закони. Неподчинението може да се допусне само в някои изключителни случаи Disobedience (примерно 1 Царе 20:32), но Павел не смекчава традиционния римски възглед за подчинението на децата както го прави със съпругите и робите, защото Стариият Завет също изисква подчинение на по-младите (Втор.21:18-21).

Най-накрая Павел говори за взаимоотношенията между роби и господари. Римското робство, за разлика от по-късното Европейско робство и по-голяма част от арабското робство, не е било въз основа на расови разлики. Римляните са били доволни от това да направят всеки един човек за свой роб. По времето на Павел са съществували различни видове робство. Изпращането като роб в мините или при гладиаторите е било просто един вид смъртно наказание. Много малко роби са оцелявали при такива условия. Робите, които са работели на полето са били бити, но през другото време са били като свободни селяни, които са били жестоко подтиснати и едва ли са може ли да се издигнат в обществото, въпреки че са представлявали основната част от населението на Римската империя. Въпреки това, домашните роби са живеели при по-добри условия от тези на свободните селяни. Те са можели да спечелят пари и доста често са откупували свободата си. След като са били свободни те са се издигали, а техният бивш господар е бил длъжен да им помогне да успеят в обществото. Много освободени роби са ставали по-богати от аристократи. Класифицирането на робите в някои от по-богатите домакинства им е давало повече власт от тази на свободните аристократи. Примерно, някои благородници са ставали роби в дома на цезаря, за да подобрят социалното си и икономическото си положение. Семейните закони са се отнасяли и до робите и затова Павел пише на църквите в градовете, като робите към които се обръща са предимно домашни роби.

Господарите често са се оплаквали, че робите им са мързеливи, особено, когато никой не ги надзирава. Павел насърчава усърдната работа като дава на роба нова надежда и нов мотив за неговия труд (6:5-8). (Като цяло, Павел вярва, че трябва да се подчиняваме на тези, които са на власт, когато това е възможно, за да имаме мир—виж Римляни 12:18; 13:1-7. Това обаче не означава, че ние трябва да работим, за да поддържаме такъв вид власт - виж 1 Кор. 7:20-23.) Павел казва, че робите, подобно на съпругите, трябва да се подчиняват на главата на семейството, както се подчиняват на Христа (6:5), но отново той прави да се разбере, че това е двустранно задължение. Както робите така и господарите имат един и същи небесен господар. Когато Аристотел се оплакал от няколко философа, които смятали, че робството е нещо нередно, философите, които той цитира не са изразили своите твърдения толкова ясно колкото Павел го прави тук. Единствено една малка част от писатели в древния свят (много от които са били Стоици) са твърдели, че робите на теория са равни на техните господари, но Павел надминава дори и тази крайност. Единствено Павел стига до там

да твърди, че на практика господарите правят за робите си онова, което и робите трябва да правят за господарите (6:9а). (Евреите са се противопоставяли на робството, но това е било само, защото те са се противопоставяли на личната собственост като цяло.)

Някои хора се оплакват и казват, че Павел е трябвало да се противопостави по-силно на робството. Но в малкото стихове, в които Павел засяга темата за робството, той съпоставя само практически теми за това как робите могат да се справят с тяхната ситуация, а не със самата институция, която узаконява робството—по същия начин, един служител или съветник днес може да помогне на някой да се освободи от някакво пристрастяване без да обсъжда законните начини, отнасящи се до това пристрастяване. Единственият начин да се освободят всички роби в цялата Римска Империя е било чрез масови войни, водени от робите, всички, от които са завършвали с масови кръвопролития, без това да е водило до освобождение на робите. По онова време християните са били преследвано малцинство, които са можели да премахнат робството единствено чрез това да убедят повече хора в тяхната кауза и да преобразят ценностите на империята (по този начин се разпространява аболиционизма през осемнадесети и деветнадесети век във Великобритания). При това, ако това конкретно послание е било написано като критика към една социална несправедливост (което не е целта на това конкретно послание, въпреки че тази тема възниква и в други библейски пасажки), то човек не би започнал да пише критика за домашните роби, но по скоро би започнал с робите, работещи в мините и след това би преминал към свободните селяни и робите на плантациите. Дори една насилствена революция не би могла да сложи край на робството в Римската Империя. Във всеки случай, онова, което Павел казва несъмнено ни кара да разберем каква щеше да бъде неговата позиция ако бяхме повдигнали теоретично въпроса за отмяна на робството. Хората са равни пред Бог (6:9), следователно, робството е против Божията воля.

16. Исус смърря самонадеяните в Откровение 3:15-18

Лаодикия е била една от важните фригийски градове по римско време. Тя е била столица на кабриатската общност, която е включвала поне 25 града. Тя също е била и най-заможния град във Фригия и особено много е благоденствала по онова време. Тя е била на 10 мили от град Колос и се е конкурирала с Антиохия във Фригия. Градът е бил отражение на езическата култура на Средиземноморието: Зевс е бил главното божество - покровител, но лаодикийците също са имали храмове на Аполон, Асклепий (богът на изцелението), Хадес, Хер, Атина, Серапис, Дионис и на други божества. Изглежда, че църквата е споделяла ценностите на тогавашната култура и нейната арогантната самонадеяност относно неща, свързани с нейното благоденствие, облекло и здраве е била предизвикана от Исус в 3:17-18. Лаодикия е била проспериращ търговски център. В резултат на голямата гордост от придобитото богатство, Лаодикия е отказала да помогне на жертвите от земетресението в Рим през 60 г. сл.Хр., който се е възстановил със собствени ресурси. Тя е била известна също и с текстилната промишленост (особено с черната вълна) и с медицинското училище, с лекарството за уши и с прочутия мехлем за очи. Духовната страна е липсвала на лаодикийската църква, която е била отражение на тази култура, за разлика от всичко външно, в което Лаодикия е имала увереност.

Една от областите на живота, в които лаодикийците не са били независими е било водоснабдяването. Лаодикия е трябвало да доставя вода от друго място и докато тази вода е стигала до нея, то тя е била пълна с утайка. Лаодикия е имала лоша слава

заради водата си. Исус говори за температурата на водата: те са били хладки, нито топли, нито студени. Това не означава, както твърдят някои, че горещата вода е нещо хубаво, а студената – лошо. Исус не искаше лаодикийците да бъдат „топли или студени”, а само добри. Студената вода е била предпочитана за пиене, а горещата за къпане (понякога такава вода се е пиела и на банкети), но естествената хладина на местната вода (за разлика от горещата вода, която е била на разположение в близкия град Хиераполис или студената вода от околните планини) е била нещо, за което местните жители, повечето от които са били финансово задоволени, са се оплаквали. Исус казва: „Ако беше топъл (подходящ за къпане) или студен (подходящ за пиене), то ти щеше да си полезен, но това, което си в момента е нещо отвращаващо. Аз имам чувства спрямо теб, подобно на чувствата, които ти изпитваш към водоснабдяването – ти ме отвращаваш.”

Заклучение за културната среда

Горните примери за културната среда са просто модели, но най-вероятно те ви дават апетит за повече неща. Средата хвърля светлина върху всеки отказ в Библията. Това, разбира се е цел, а не проблем, с който би се съгласил всеки един преводач. Павел осъзнава, че ние „отчасти знаем и отчасти пророкуваме” (1 Кор 13:9)—някои текстове са ни неясни (но има много други, които да ни заангажират вниманието докато разберем по-неясните пасажи). Никога няма да разберем всичко докато Исус не се върне и затова трябва да проявяваме щедрост, когато имаме разногласия с другите, чиито заключения се различават от нашите. Това ни връща към предишните ни коментари: съсредоточете се върху това, което е най-важно и което е трудно за оспорване, а с подробностите се оправяйте след това, както можете.

Chapters 7 - 10: Context of Genre

Бележка на редактора

Първоначално професор Кийнър създаде този курс по херменевтика за работа в Нигерия, а не за официално издаване. Тъй като той имаше желание да разпространи този курс сред по-голяма публика, той даде разрешение за публикация на *Pneuma Review*. Тези уроци ще са също на разположение на адрес: www.PneumaFoundation.com Доктор Кийнър дава разрешение и на други хора да използват този материал в случай, че същият не се използва за комерсиални цели и потребителите запазят източника от където са го взели.

Част от този курс продължава след следните препоръчителни материали: *Как да четем Библията такава каквато е* от Гордън Фи и Дъглас Стюарт (Zondervan). *Откровение, NIV Application Commentary* от Крег С. Кийнър (Zondervan, 1999).

Крег Кийнър, доктор, е професор, който преподава Новия Завет в семинарията „Eastern Seminary. Той е автор на десет книги, включително и на *He is the author of ten books, including Дарба и Дарител : Святият Дух за днешното общество (Baker Academic, 2001)*, женен е за Д-р Медин Мусунга Кийнър.

[Pneuma Review](#) е списание, което се издава на всеки четири месеца и съдържа статии по теология, подходящи за петдесетни/ харизматични служения и водачи.